

คู่มือการจัดการเรียนรู้ วิชาวัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย

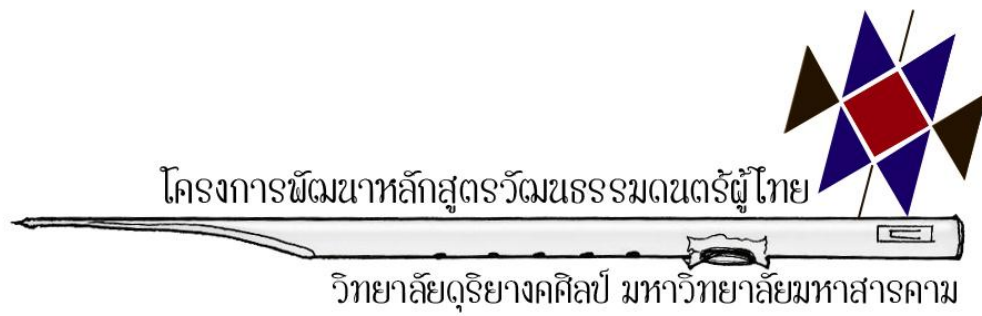
ปราโมทย์ ด้านประดิษฐ์ และคณะ
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คู่มือ การจัดการเรียนรู้วิชาเพิ่มเติม
ศ 20201 วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย

ปราโมทย์ ด้านประดิษฐ์
ศราวุธ โชติจำรัส
นิยม พ่อค้าช้าง
อาทิตย์ คำหงษ์ศา
ว่าที่ ร.ต.จักราวุธ บุษดี
วิรุทธ สีคุณหลิว

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
และ กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
หน่วยวิจัยดนตรีและศิลปวัฒนธรรม
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คู่มือ การจัดการเรียนรู้วิชาเพิ่มเติม ศ 20201 วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย

ปีที่พิมพ์ 2559

พิมพ์ครั้งแรก 500 เล่ม

พิมพ์ที่ มหาสารคามการพิมพ์

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ปราโมทย์ ด้านประดิษฐ์ และคณะ. (2559). *คู่มือการจัดการเรียนรู้วิชาเพิ่มเติม ศ 20201 วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย*. มหาสารคามการพิมพ์: มหาสารคาม.

คำนำ

จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มี ความรู้ คุณธรรม ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพได้โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียน สามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้จากเรื่องราวของท้องถิ่น จากประสบการณ์จริง กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิด โดย ผู้สอนจะต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้จัดบรรยากาศเชิงบวก เป็นโค้ชประจำวิชาที่สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน ต้องการเรียนรู้ ฝึกให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ ลงมือปฏิบัติและสรุปความรู้

คณะผู้จัดทำหลักสูตร ศ 20201 วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย (0.5 หน่วยกิต) ได้มุ่งหวังให้เป็น รายวิชาเลือกหรือเป็นเนื้อหาเพิ่มเติม จึงจัดทำเอกสารประกอบการสอนให้กับนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น โดยคาดหวังว่าจะสามารถศึกษาและพัฒนาทักษะทางดนตรีผู้ไทยได้เอง โดยแบ่ง เนื้อหาเป็น 6 บท ได้แก่ บทนำด้านความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บทที่ 2 เรื่องภาษาและ วัฒนธรรมผู้ไทย บทที่ 3 เรื่องเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ บทที่ 4 เป็นการลำผู้ไทยตามตัวแบบของ ท้องถิ่นต่าง ๆ บทที่ 5 เป็นการบรรเลงเครื่องดนตรีผู้ไทย ทั้งบรรเลงเดี่ยวและรวมวง บทที่ 6 ผู้ไทยภี วัตน์ เป็นการส่งท้ายอธิบายความเจริญของศิลปวัฒนธรรมผู้ไทยที่ยิ่งใหญ่ จบพบปัญหาการเปลี่ยน และการปรับตัวอย่างรู้เท่าทัน

คณะผู้จัดทำได้ทำการศึกษารวบรวมนำเสนอหลายผู้ไทยจากถิ่นต่าง ๆ พร้อมการกลอนลำ เพื่อให้ผู้สนใจได้เรียนรู้เปรียบเทียบ พร้อมยอมรับความแตกต่างของท่านองในแต่ละท้องถิ่น ลาย ดนตรีและการลำ คณะผู้เขียนยังคงยึดภาษาผู้ไทยและพัฒนาสื่อภาพเคลื่อนไหวประกอบแบบฝึก ทักษะและตัวอย่างตอนต่าง ๆ

คณะผู้วิจัย วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย
หน่วยวิจัยดนตรีและศิลปวัฒนธรรม
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

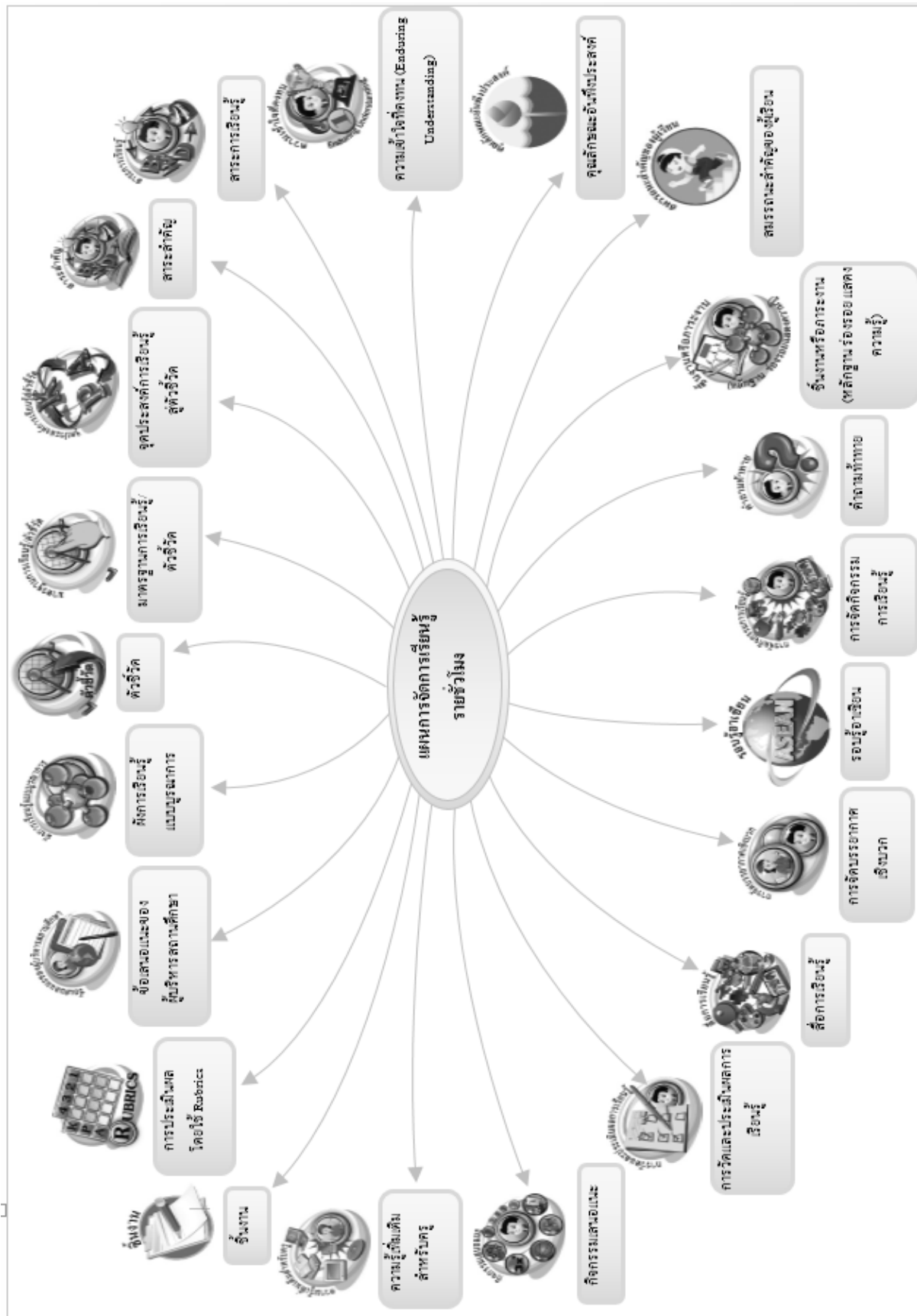

สารบัญ

คำชี้แจง	1
แนวคิดการจัดการเรียนการสอนดนตรีผู้ไทย	2
มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	4
คำอธิบายรายวิชา วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย	5
โครงสร้างรายวิชา วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย	6
โครงสร้างการจัดเวลาเรียน	7
วิเคราะห์เนื้อหาและกำหนดน้ำหนักเนื้อหา การออกข้อสอบ	8
แบบบันทึกการออกแบบหน่วยการเรียนรู้	9
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความเป็นมาของชาวผู้ไทย	13
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรมผู้ไทย	30
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เครื่องดนตรีผู้ไทย	47
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การรำผู้ไทย	63
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การบรรเลงดนตรีผู้ไทย	91
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 อภิวัดน์ ผู้ไทย	113
ภาคผนวก	
แบบสังเกตพฤติกรรม	
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปลายปี	
ตัวอย่างโครงงาน	

ผังแสดงสัญลักษณ์และส่วนสำคัญในแผนการจัดการเรียนรู้

คำชี้แจง

แผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมงมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร รวมทั้งเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์และพัฒนาทักษะต่าง ๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งในแต่ละแผนมีองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบ	รายละเอียด
1. แผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมง	ภาพรวมของการจัดการเรียนรู้รายหน่วยสอดคล้องกับ ตัวชี้วัดมีสาระสำคัญ กระบวนการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ ครอบคลุม K, P, A เน้นการคิด วิเคราะห์ เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์
2. สาระและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็น สำคัญ	เป็นการเรียนรู้เนื้อหาสาระ ที่ประกอบกิจกรรมเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ และความร่วมมือ ระหว่างกัน พัฒนาทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (21 st Century Skills) โดยเฉพาะเน้นทักษะความคิด สร้างสรรค์ (Creativity) ด้านการความร่วมมือ (Collaboration) จนพัฒนาไปสู่โครงการงานการแสดงดนตรีผู้ ไทย (PBL : Project-Based Learning)
3. แบบวัดประจำหน่วยการเรียนรู้	เป็นแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) และ แบบทดสอบ หลังเรียน (Post-Test) ในแต่ละหน่วย เพื่อให้เห็นถึง พัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. แบบฝึกทักษะ	เป็นแบบฝึกที่เน้นทักษะการเขียน การบรรเลงเครื่องดนตรี
5. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์	เป็นแบบทดสอบที่ผ่านการวัดคุณภาพ ความเชื่อมั่น
6. สื่อการเรียนรู้	เป็นสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอน สามารถจัดเตรียมได้ง่ายโดยผู้สอนสามารถใช้ภาพจากชุด กิจกรรมการเรียนรู้ และหาได้ง่ายตามท้องถิ่น ผู้สอน สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
7. การวัดและประเมินผล การเรียนรู้	ประกอบด้วยวิธีการวัดและประเมินผล และเครื่องมือวัด และประเมินผล

แนวคิดการจัดการเรียนการสอนดนตรีผู้ไทย

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 (2) และ (3) ได้ระบุแนวทางการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การฝึกปฏิบัติจริงและการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการป้องกันและแก้ปัญหา ดังนั้น เพื่อให้การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าวนี้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ในคู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรีชุดนี้ จึงยึดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-Centered) เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และเน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ผสมผสานเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับหัวข้อเรื่องหรือประเด็นที่สอดคล้องกับชีวิตจริง เพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนาในองค์รวม เป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตของนักเรียน

แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ได้เปลี่ยนแปลงบทบาทของครูจากการเป็นผู้ชี้แนะหรือถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก และส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนโดยใช้วิธีการต่าง ๆ อย่างหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้นักเรียนเกิดการสร้างสรรค์ความรู้และนำความรู้ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ แผนการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย ชุดนี้ จึงได้นำเสนอทฤษฎีและเทคนิควิธีการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่สามารถปรับใช้หรือนำมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ อาทิ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning – BBL) ที่เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่อิงผลการวิจัยทางประสาทวิทยา ซึ่งได้เสนอแนะไว้ว่า ตามธรรมชาตินั้นสมองเรียนรู้ได้อย่างไร โดยได้กล่าวถึงโครงสร้างที่แท้จริงของสมองและการทำงานของสมองมนุษย์ที่มีการแปรเปลี่ยนไปตามขั้นของการพัฒนา ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดของการสร้างสรรค์การจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการฟัง การร้อง หรือเล่นดนตรีเป็นการทักษะให้สมอง โดยเฉพาะความคิดสร้างสรรค์เป็นธรรมชาติวิชาวอยู่แล้ว จึงเป็นกรอบแนวคิดใหญ่ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project Work) ซึ่งเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติ โดยใช้กระบวนการแสวงหาความรู้หรือค้นคว้าหาคำตอบในสิ่งที่นักเรียนอยากรู้หรือสงสัย ด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างหลากหลาย

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ (Active Learning) ให้นักเรียนได้ทดลองทำด้วยตนเอง เพื่อจะได้เรียนรู้ขั้นตอนของงาน รู้จักวิธีแก้ปัญหาในการทำงาน

การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning – PBL) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนร่วมกันแก้ปัญหาภายใต้การแนะนำของครู ให้นักเรียนช่วยกันตั้งคำถามและช่วยกันค้นหาคำตอบ โดยอาจใช้ความรู้เดิมมาแก้ปัญหา หรือศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมสำหรับการแก้ปัญหา นำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้ามาสรุปเป็นข้อมูลในการแก้ปัญหา แล้วช่วยกันประเมินการแก้ปัญหาเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาครั้งต่อไป สำหรับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมสุดท้ายของการเรียนผู้เรียนต้องจับกลุ่มแสดงทักษะดนตรีผู้ไทย ซึ่งเป็นโจทย์ปัญหาให้ผู้เรียนได้ทราบตั้งแต่การเรียนครั้งแรกทำให้ผู้เรียนต้องจัดกลุ่มการเรียนรู้ วางแผนฝึกซ้อมและจัดแสดง โดยร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ

การจัดการเรียนรู้แบบพหุปัญญา (Multiple Intelligences) เป็นการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน ทั้งสมองด้านซ้ายและสมองด้านขวา บนพื้นฐานความสามารถและสติปัญญาที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล มุ่งหมายจะให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ภายใต้ความหลากหลายของวัฒนธรรมหรือสภาพแวดล้อม ด้วยวัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย เป็นที่คุ้นเคยของนักเรียน บางกลุ่ม จึงเป็นเรื่องง่ายมากกับการเล่น แต่บางกลุ่มก็เป็นเรื่องยาก ด้วยสภาพแวดล้อมทำให้นักเรียนต้องร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งคือการบรรเลงดนตรีในตอนท้าย

ทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ **3R x 7C**

3R คือ Reading (อ่านออก), (W)riting (เขียนได้), และ (A) rithmetics (คิดเลขเป็น)

7C ได้แก่

Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา)

Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม)

Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์)

Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)

Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ)

Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร)

Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวข้าม “สาระวิชา” ไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” (21st Century Skills) ซึ่งครูจะเป็นผู้สอนไม่ได้ แต่ต้องให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูจะออกแบบการเรียนรู้ ฝึกฝนให้ตนเองเป็นโค้ช (Coach) และอำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการเรียนรู้แบบ PBL (Problem-Based Learning) ของนักเรียน ซึ่งสิ่งที่เป็นตัวช่วยของครูในการจัดการเรียนรู้คือ ชุมชนการเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ (Professional Learning Communities : PLC) เกิดจากการรวมตัวกันของครูเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานที่ของครูแต่ละคน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เน้น ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และทักษะด้านความร่วมมือ ในการเรียนและกิจกรรมระหว่างเรียน

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นการ จัดสถานการณ์และบรรยากาศให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ฝึกให้นักเรียนที่มีลักษณะแตกต่างกันทั้งสติปัญญาและความถนัดร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม ร่วมกันศึกษาค้นคว้า

การจัดการเรียนรู้แบบสร้างผังความคิด (Concept Mapping) เป็นการสอนด้วยวิธีการจัดกลุ่มความคิดรวบยอด เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์กันระหว่างความคิดหลักและความคิดรองลงไป โดยนำเสนอเป็นภาพหรือเป็นผัง

การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experience Learning) เป็นการ จัดกิจกรรมหรือจัดประสบการณ์ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ แล้วกระตุ้นให้นักเรียนพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เจตคติใหม่ ๆ หรือวิธีการคิดใหม่ ๆ

ตารางมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด
กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ : ดนตรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
เฉพาะ สาระดนตรี ศ 20201 วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้	ตัวชี้วัด
สาระที่ 2 : ดนตรี มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	1. เปรียบเทียบความหลากหลายทางวัฒนธรรมผู้ไทย 2. แยกแยะลักษณะเครื่อง ทำนองผู้ไทยที่แตกต่างกัน 3. สามารถสร้างสรรค์ทำนองผู้ไทยร่วมกัน 4. ลำผู้ไทยและบรรเลงเครื่องดนตรีร่วมกัน 5. บรรยายอารมณ์ของเพลงและความรู้สึกที่มีต่อบทเพลงที่ฟัง 6. ประเมินพัฒนาการทักษะทางดนตรีของตนเองหลังจากการฝึกปฏิบัติ
มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและสากล	1. เข้าใจความเป็นมาของชาวผู้ไทย 2. บรรยายมรดกภูมิปัญญาประเพณี พิธีกรรมของผู้ไทย 3. บรรยายลักษณะเครื่องดนตรีในวัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย 4. บรรยายความเปลี่ยนแปลง การอนุรักษ์ วัฒนธรรมผู้ไทยในประเพณี พิธีกรรม

ตารางวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมงกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ: ดนตรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด หน่วยการเรียนรู้	สาระที่ 2 : ดนตรี									
	ศ 2.1						ศ 2.2			
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4
1. ความเป็นมาของชาวผู้ไทย	/						/			/
2. ภาษาและวัฒนธรรมผู้ไทย	/	/					/	/		/
3. เครื่องดนตรีผู้ไทย		/						/	/	
4. การลำผู้ไทย		/	/	/	/	/		/		
5. การบรรเลงดนตรีผู้ไทย		/	/	/	/	/		/	/	
6. อภิวัดนผู้ไทย		/				/				/
รวม	2	4	2	2	2	2	2	4	2	3

คำอธิบายรายวิชา วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย

ศ 20201 ดนตรี
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ดนตรี)
เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ศึกษาความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย ศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ดนตรีของชาวผู้ไทย ฝึกการลำผู้ไทย ฝึกปฏิบัติดนตรีผู้ไทย บทบาทของดนตรีในการสะท้อน แนวคิดและค่านิยมที่ในสังคม และนำเสนอแนวทางในการอนุรักษ์ดนตรีผู้ไทย ฯ

กิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนฟังเสียงเพลง ศึกษาเอกสารประกอบการสอน แล้วคิดวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ ตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น อธิบาย จำแนกประเภท เปรียบเทียบความเหมือน และความแตกต่าง สรุปเป็นแผนภาพความคิด ปรึกษากลุ่มย่อย และ ออกแบบและนำเสนอการ แสดงผลงานด้านดนตรีโดยย่อ พร้อมบรรยายและอธิบายเกี่ยวกับผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น ตามที่ ต้องการ สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจความคิด ความรู้สึกของตนเอง เข้าใจความไพเราะ งดงามของ ดนตรี สามารถประเมินความสามารถทางทักษะของตนเองและของเพื่อนได้ ได้สัมพันธ์เชื่อมโยงกับ ประเพณีวัฒนธรรม นำความรู้ด้านดนตรีไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และประกอบการเรียนรู้ใน กลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

ตระหนักในคุณค่าและคุณค่าของการสร้างสรรค์งานดนตรี เชื่อมมั่นภาคภูมิใจในการ แสดงออก รับผิดชอบ มุ่งมั่นในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น ซาบซึ้ง เห็นคุณค่า รักและหวงแหนมรดก ทางภูมิปัญญาของชาติ

โครงสร้างรายวิชา วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ลำดับที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	ความเป็นมาของชาว ผู้ไทย	ศ 2.1 / 1 ศ 2.2 / 1	ความหมายของผู้ไทย ความเป็นมาของ ชาวผู้ไทย ชาวผู้ไทยในประเทศไทยกลุ่ม ต่างๆ	2	10
2	ภาษาและวัฒนธรรม ผู้ไทย	ศ 2.1 / 1, 2 ศ 2.2 / 1, 2	ตระกูลภาษาผู้ไทย การแต่งกาย อาหาร ลักษณะที่อยู่อาศัย ประเพณีสิบสอง เดือน ความเชื่อในพิธีเหยา การแสดง ของชาวผู้ไทย	2	10
3	เครื่องดนตรีผู้ไทย	ศ 2.2 / 2, 3	กล่าวถึงเครื่องดนตรีดั้งเดิมที่พบในกลุ่ม ชาติพันธุ์ผู้ไทยในด้านชื่อ วัสดุที่ใช้ รูปลักษณะ การบรรเลง ของเครื่องดนตรี ผู้ไทยได้แก่ พิณ แคน ซอ บั้งไม้ไฟ ปี่ ผู้ไทย และกลองยาว	4	20
4	การรำผู้ไทย	ศ 2.1 / 2, 3, 4, 5, 6 ศ 2.2 / 2	ฝึกฟังและออกเสียงสำเนียงผู้ไทย ฝึกฟังและหัดรำ บันทึกลงและเขียนบทรำ ตลอดจนลีลาและสร้างสรรค์บทรำ	4	20
5	การบรรเลงดนตรีผู้ ไทย	ศ 2.1 / 2, 3, 4, 5, 6 ศ 2.2 / 2, 3	วิธีการบรรเลงเครื่องดนตรี ตำแหน่ง เสียง โน้ต ฝึกบรรเลงเครื่องดนตรี เดี่ยว และบรรเลงรวมวง	4	20
6	อภิวัดนผู้ไทย	ศ 2.1 / 2 ศ 2.2 / 4	การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม ดนตรีผู้ไทยในปัจจุบัน ลักษณะที่ เปลี่ยนแปลง ดนตรีในพิธีกรรม ดนตรี เพื่อความบันเทิง การปรับตัวและ ประสมประสานทางวัฒนธรรม บทบาทและการปรับตัวของสังคมต่อ วัฒนธรรมดนตรี ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะ ของคนในกลุ่ม	4	20
รวม				20	100

โครงสร้างการจัดเวลาเรียน
กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ : ดนตรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
ภาคเรียนที่ 2 เวลาเรียน 20 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนรู้	เวลาเรียน (ชั่วโมง)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความเป็นมาของชาวผู้ไทย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความหมาย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ความเป็นมาของชาวผู้ไทย	 1 1
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรมผู้ไทย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ภาษาประเพณีและการแสดงชาวผู้ไทย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 พิธีเหย้า	 1 1
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เครื่องดนตรีผู้ไทย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 ลักษณะเครื่องดนตรี ปี่ผู้ไทย แคน และซอด้วง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 ลักษณะเครื่องดนตรี พิณ กลอง กรับและฉาบ	 2 2
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การลำผู้ไทย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 ความเป็นมาของการลำและภาษาผู้ไทย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 วิธีการลำผู้ไทย หมอลำชาย หมอลำหญิง	 2 2
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การบรรเลงดนตรีผู้ไทย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 การบรรเลงเครื่องดนตรีผู้ไทย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 การบรรเลงรวมวงดนตรีผู้ไทย	 2 2
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 อกวิวัฒน์ผู้ไทย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 11 วัฒนธรรมผู้ไทยสังคมใหม่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 12 การอภิวิวัฒน์ผู้ไทยให้ยั่งยืน	 2 2
รวมเวลาเรียน	20

วิเคราะห์เนื้อหาและกำหนดน้ำหนักเนื้อหา การออกข้อสอบ
วิชาวัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ระหว่างคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

สาระการเรียนรู้/ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	รู้-จำ	เข้าใจ	นำไปใช้	วิเคราะห์	สังเคราะห์	ประเมินค่า	รวม
หน่วยที่ 1 ความเป็นมาของชาวผู้ไทย							
1 ความหมาย	1	1		1	1		
2 ความเป็นมาของชาวผู้ไทย	1	1		1	1		8
หน่วยที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรมผู้ไทย							
3 ภาษาประเพณีและการแสดงชาวผู้ไทย	1	1	1	1	1		10
4 พิธีเหย้า	1	1	1	1	1		
หน่วยที่ 3 เครื่องดนตรีผู้ไทย							
5 ลักษณะเครื่องดนตรี ปี่ผู้ไทย แคน และซอด้วง	1	1	1	1	1		10
6 ลักษณะเครื่องดนตรี พิณ กลอง กรับและฉาบ	1	1	1	1	1		
หน่วยที่ 4 การรำผู้ไทย							
7 การรำ	1		1				4
8 การรำผู้ไทย	1		1				
หน่วยที่ 5 การบรรเลงดนตรีผู้ไทย							
9 การบรรเลงเครื่องดนตรีผู้ไทย	1		1				4
10 การบรรเลงรวมวงดนตรีผู้ไทย	1		1				
หน่วยที่ 6 อภิวัดน์ผู้ไทย							
11 วัฒนธรรมผู้ไทยสังคมใหม่	1		1				4
12 การอภิวัดน์ผู้ไทยให้ยั่งยืน	1		1				
รวม	12	6	10	6	6		40

การวัดและประเมินผล ใช้การประเมินอิงเกณฑ์

คะแนนระหว่างหน่วย	60
คะแนนปฏิบัติเดี่ยว	5
คะแนนปฏิบัติรวมวง	10
คะแนนความสนใจ	5
คะแนนหลังเรียน	40(20)
รวม	100%

แบบบันทึกการออกแบบหน่วยการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่.....เรื่อง.....
 รหัส-ชื่อรายวิชา..วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย.....กลุ่มสาระการเรียนรู้.....ศิลปะ-ดนตรี.....
 ชั้น.....มัธยมศึกษาปีที่ 2.....ภาคเรียนที่.....เวลา.....ชั่วโมง
 ผู้สอน.....โรงเรียน.....

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้

.....

ตัวชี้วัด

1.....
 2.....

มาตรฐานการเรียนรู้

.....

ตัวชี้วัด

1.....
 2.....

สาระสำคัญ

.....

สาระการเรียนรู้

.....

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

ตัวชี้วัดที่.....

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ชิ้นงานหรือภาระงาน

การประเมินผล

1. การประเมินผลตัวชี้วัด

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	4	3	2	1

2. การประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์

พฤติกรรมบ่งชี้	ไม่ผ่าน (0)	ผ่าน (1)	ดี (2)	ดีเยี่ยม (3)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สื่อการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความเป็นมาของชาวผู้ไทย

หน่วยการเรียนรู้ที่.....1.....เรื่อง ความหมายของ “ผู้ไทย”

รหัส ศ 20201 วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย 0.5 หน่วยกิต กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ-ดนตรี

ชั้น..มัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2/2558 เวลา 1 ชั่วโมง

ผู้สอน ว่าที่ ร.ต.จักราวุธ บุชดี..โรงเรียน กุดปลาเค้าราษฎร์บำรุง อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่า ดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด

1. เปรียบเทียบความหลากหลายทางวัฒนธรรมผู้ไทย

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของ ดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด

1. เข้าใจความเป็นมาของชาวผู้ไทย
4. บรรยายความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมผู้ไทยในประเพณี พิธีกรรม

สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

ผู้ไทย จึงเป็นคำเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทยกลุ่มหนึ่งซึ่งอาจต่างกันไปตามสำเนียงท้องถิ่น ที่ใช้ภาษาใน ตระกูลไท-กะได กระจายอยู่ในประเทศ สปป.ลาว และประเทศไทย มีตำนานร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น อาทิ ไทยดำ ไทยขาว ข่า เป็นต้น โดยเชื่อว่าอพยพมาจากจีนทางตอนใต้ ลงมาอยู่เมืองแถน ในประเทศเวียดนาม แล้ว อพยพเพื่อหลบหนีสงคราม พร้อมขยายที่ทำมาหาเลี้ยงชีพใน สปป.ลาว ตอนกลางและใต้ จนเคลื่อนเข้าสู่ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ในสมัยรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 5

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ผู้เรียนสามารถอธิบายความหมาย ความแตกต่างของการใช้คำเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย
2. ผู้เรียนสามารถอธิบายตำนาน ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย
3. ผู้เรียนสามารถเขียนภาพลำดับการอพยพของชาวผู้ไทย
4. ผู้เรียนภาคภูมิใจกับความเป็นมาของชาวผู้ไทย

กระบวนการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (18 นาที)

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน แล้วเปิด VDO L01 ฟ้อนพ่อนศรีโคตรบูรณ
2. ผู้สอนกับผู้เรียนสนทนา ถึงการพ่อนผู้ไทยที่ผ่านไป และสอบถามเกี่ยวกับลักษณะโดยทั่วไปของชาวผู้ไทยที่ผู้เรียนรู้จัก ช่วยกันตอบ
3. ผู้สอนสรุป ประเด็นคำถามคำตอบ เช่น การเขียนผู้ไทยอย่างไรถูกต้อง?
ชาวผู้ไทยคือใคร มาจากไหน?
4. ผู้สอนแนะนำการเรียนรู้ตลกลงการเรียนรู้ และแจ้งการวัดประเมินผล (2 นาที)

ขั้นสอน (32 นาที)

5. ผู้สอนเปิด VDO L02 ลำกลอนน่าน้อยอ้อยหนู- หมอลำสมาน หงษา
6. ให้นักเรียน เขียนหัวข้อที่ได้รับจากการฟังและชมภาพการลำ
7. ผู้สอนอธิบาย และยกตัวอย่างการเขียน ความหมายและการใช้ คำผู้ไทย
8. ผู้สอนนำเสนอยกตัวอย่างภาพ การใช้เรียกหรือเขียน ผู้ไทย ภูไท ภูไทย จากสื่อ พร้อมอธิบายและตั้งคำถามร่วมกันอภิปรายถึงเหตุและผลของการใช้แต่ละสถานการณ์
9. ให้ผู้เรียนเขียนสรุป ความหมายและการใช้ ผู้ไทย ภูไท ภูไทย ให้ถูกต้อง

ขั้นสรุป (10 นาที)

10. ผู้สอนให้ผู้เรียนอ่านที่นักเรียนเขียนสรุปของเพื่อน แล้ววิจารณ์ว่าถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ร่วมกันแก้ไขเพิ่มเติม
11. ผู้สอน กำหนดให้ผู้เรียนอ่านเอกสารในบทที่ 1 มาก่อนในครั้งต่อไป

สื่อการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบ
2. VDO L01 ฟ้อนฟ้อนศรีโคตรบูรณ์
3. VDO L02 ลำกลอนน่าน้อยอ้อยหนู- หมอลำสมาน หงษา
4. VDO L03 ลำผู้ไทตำนานเมืองหนองสูง ครูวิไลวรรณ คำมั่น

การประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อน
2. แบบฝึกทักษะท้ายบท
3. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความเป็นมาของชาวผู้ไทย

หน่วยการเรียนรู้ที่....1.....เรื่อง ความเป็นมาของชาวผู้ไทย

รหัส ศ 20201 วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย 0.5 หน่วยกิต กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ-ดนตรี

ชั้น..มัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2/2558 เวลา 1 ชั่วโมง

ผู้สอน ว่าที่ ร.ต.จักราวุธ บุษดี..โรงเรียน กุดปลาเค้าราษฎร์บำรุง อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิพากษ์ วิจัยคุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด

1. เปรียบเทียบความหลากหลายทางวัฒนธรรมผู้ไทย

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด

1. เข้าใจความเป็นมาของชาวผู้ไทย
4. บรรยายความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมผู้ไทยในประเพณี พิธีกรรม

สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

ผู้ไทย จึงเป็นคำเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทยกลุ่มหนึ่งซึ่งอาจต่างกันไปตามสำเนียงท้องถิ่น ที่ใช้ภาษาในตระกูลไท-กะได กระจายอยู่ในประเทศ สปป.ลาว และประเทศไทย มีตำนานร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น อาทิ ไทยดำ ไทยขาว ข่า เป็นต้น โดยเชื่อว่าอพยพมาจากจีนทางตอนใต้ ลงมาอยู่เมืองแถน ในประเทศเวียดนาม แล้วอพยพเพื่อหลบหนีสงคราม พร้อมขยายที่ทำมาหาเลี้ยงชีพใน สปป.ลาว ตอนกลางและใต้ จนเคลื่อนเข้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ในสมัยรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 5

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ผู้เรียนสามารถอธิบายความหมาย ความแตกต่างของการใช้คำเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย
2. ผู้เรียนสามารถอธิบายตำนาน ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย
3. ผู้เรียนสามารถเขียนภาพลำดับการอพยพของชาวผู้ไทย

กระบวนการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (10 นาที)

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนชม VDO L02 การลำความเป็นมาของผู้ไทยจากนาน้อยอ้อยหนู
2. ผู้สอนกับผู้เรียนสนทนา ถึงความเป็นมาของผู้ไทย และสู่คำถามเกี่ยวกับลักษณะโดยทั่วไปของชาวผู้ไทย ความเป็นมาของผู้ไทย
3. ผู้สอนสรุป ประเด็นคำถามคำตอบ เช่น ตำนานผู้ไทยกล่าวถึงอะไร?
ผู้ไทยอพยพมาจากไหน? ชาวผู้ไทยอยู่จังหวัดไหนบ้าง?
4. ผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนวาดภาพ การเคลื่อนย้าย/อพยพ

ขั้นสอน (30 นาที)

5. ผู้สอนเปิด VDO L02 ลำกลอนนาน้อยอ้อยหนู- หมอลำสมาน หงษา อีกครั้ง
- ให้ผู้เรียนเลือกทำข้อ 6-8 1 ข้อ
6. ให้ผู้เรียน เขียนภาพลำดับการอพยพของชาวผู้ไทย
 7. ให้ผู้เรียน เขียนตำแหน่ง จังหวัดหรืออำเภอที่มีชาวอาศัยอยู่
 8. ให้ผู้เรียน เขียนชื่อสถานที่ จากกลอนลำและตอบว่าอยู่ หรือสอดคล้องกับชื่อในอำเภอหรือจังหวัดใดของประเทศไทย

ขั้นสรุป (20 นาที)

9. ผู้สอนสุ่มให้ผู้เรียนนำเสนอจากเขียน แล้วสรุป ความเป็นมา พร้อมทั้งการรวมกลุ่มอยู่จังหวัดใดบ้าง
10. ผู้สอน กำหนดให้ผู้เรียนอ่านเอกสารในบทที่ 2 มาก่อนในครั้งต่อไป
11. ทำแบบทดสอบหลังเรียน

สื่อการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบ
3. VDO L02 ลำกลอนน่าน้อยอ้อยหนู- หมอลำสมาน หงษา
4. VDO L03 ลำผู้ไทตำนานเมืองหนองสูง ครูวิไลวรรณ คำมั่น

การประเมินผล

1. แบบทดสอบ หลังเรียน
2. แบบฝึกทักษะท้ายบท
3. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน

บทที่ 1

ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย

การอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออาทิ ผู้ไทย แสก โส้ ไทยดำ กะเลิง ส่วย เขมรและอื่นๆ (ขจิตภัย บุรุษพัฒน์. 2523: 1) ต่างปรับตัวทางประเพณีวัฒนธรรมให้กลมกลืนกันทั้งกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ลาว บ้างก็ถูกกลืนบ้างก็ได้รับการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย นับเป็นอีกกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีขนาดใหญ่พอพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในแถบจังหวัด มุกดาหาร สกลนคร กาฬสินธุ์ นครพนม อุดรธานี และจังหวัดใกล้เคียง จากการศึกษาเอกสารทั้งในและต่างประเทศ สามารถแบ่งเนื้อหาตามความหมาย ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยได้ดังนี้

ความหมาย

คำว่า “ผู้ไทย” นี้เป็นคำกลางที่ ราชบัณฑิตได้กำหนดขึ้น ความหมายถึงชนชาติไทยสาขาหนึ่งแถวสิบสองจุไทย (ราชบัณฑิต. 2546: 738-739) สอดคล้องกับในหนังสือพงศาวดารภาคที่ 4 (2458) ใช้คำว่า “ผู้ไทย” ส่วนในหนังสือของพระโพธิ์วงศาจารย์ (อ้วน ติสโส: 2469) ใช้คำว่า “ภูไทย” นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนิยมเขียนว่า “ภูไท” กลับกันกับใน สป.ลาว ใช้คำเขียนว่า “ผู้ไท” ซึ่งคำว่า “ผู้” ราชบัณฑิตหมายความว่า คำใช้แทนบุคคล ใช้แทนคำว่า คน (ราชบัณฑิต. 2546: 737) ส่วนคำว่า “ภู” ราชบัณฑิตหมายความว่า ดิน แผ่นดิน (ราชบัณฑิต. 2546: 824-825) มิได้เกี่ยวข้องกับคน คำว่า “ไท” หรือ “ไท้” หมายความว่า ผู้เป็นใหญ่ ส่วน “ไทย” เป็นชื่อประเทศชนชาติ มีความรักอิสระ (ราชบัณฑิต. 2546: 548) นอกจากนี้ยังเอกสารต่างประเทศเรียกใช้คำที่ใกล้เคียงกันเช่น ผู้ไต (phu-tai) ภูไท (Bu-dai) ปู้ไต (Pu-dai) เป็นต้น ซึ่งต่างการแปลว่า คนไท หรือคนเชื้อสายไท (ฉัญญลักษณ์ ไชยสุข และ Asger Mollerup: 2557)

ส. พลายน้อย (2553: 269-270) ได้อธิบาย ผู้ไทยว่า เป็นชื่อคนไทยพวกหนึ่งที่แยกเพียงชื่อออกเป็น ไทยขาว ไทยดำ ไทยแดง โดยอาศัยความแตกต่างของเครื่องนุ่งห่ม ประเพณี ทานอั้งพงศาวดารชาติไทยเล่ม 1 หน้า 378 อธิบายเพิ่มว่า ผู้ไทยเดิมมีถิ่นฐานอยู่ที่เมืองแกลงและเมืองไล ภายใต้การปกครองของญวนบ้าง ลาวบ้าง ประสบภัยโจรฆ่าและ โจรจี้หน่อ จึงได้อพยพหลบภัยมาทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ซึ่งชาวผู้ไทยนั้นยังมีชื่อเรียกกลุ่มย่อยต่างกันอีก อาทิ ผู้ไทยดำ ผู้ไทยขาว ลาวเก่า ไทยกะตาก ต่อมาตัดคำว่า “ผู้” ออกเรียก ไทยดำ ไทยขาว

ดำเนิน เลชะกุล (2505 : 17-27) ได้ศึกษาพงศาวดารล้านช้างและพงศาวดารเมืองแกลง สรุปได้ว่าในพงศาวดารกล่าวถึงแคว้นสิบสองจุไทย เมืองไล ซึ่งชาวผู้ไทยได้อพยพมาอยู่ และได้กล่าวถึงอุปนิสัยของชาวผู้ไทยดำ และผู้ไทยขาวว่า เป็นพวกที่ชอบอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นกลุ่มรักพวกพ้อง เชื่อผู้นำ มีนิสัยรักในการค้า

นิยมผลิตสินค้าใช้เอง ไม่นิยมปะปนกับชนเผ่าอื่นเป็นกลุ่มชนที่มีความผูกพันกับพุทธศาสนาแบบชาวบ้านผสมกับการนับถือผี เชื่อในอำนาจสิ่งเร้นลับต่าง ๆ

พระราชรัตนมงคล หรือ ดร.มนตรี อภิมนติโก (2557: 5-12) ได้อธิบายความของคำว่า แถน หรือ เทียน หมายถึง ฟ้า หรือ องค์เทพเจ้าในภาษาจีนนั่นเอง ตั้งอาณาจักรในมณฑลยูนนานหรือสิบสองจุไท ว่า อาณาจักรเทียน (พ.ศ.595-693) เรียกประชาชนว่า ไทหรือไท่ เมื่อนำไปรวมกับ ผู้ ซึ่งหมายถึง คน จึงเรียกประชาชนในอาณาจักรนี้ว่า ผู้ไท หรือ ผู้ไท่ หรือประชาชนของอาณาจักรเทียนโบราณนั่นเอง แม้ที่มาจะสืบมาจากตำนานแต่ก็สามารถอ้างอิงกับ ภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ ได้ชัดเจน ดังเช่นเมือง “น่าน้อยอ้อยหนู” ที่เป็นจุดอ้างอิงเป็นที่อยู่หลังถดถอยมาจากจีนแบ่งเป็น 3 จุดได้แก่ เมืองล่อ จังหวัดเียนบ้าย ที่เมืองแถน จังหวัดเตียนเบียน อีก 2 แห่งคือ บริเวณ “สปรอม” (สมอม) มีหมู่บ้านบริเวณนั้นได้แก่ บ้านหากแห บ้านภูงาม ตำบลนัวงาม กับ บ้านปอมลวด ตำบลสามหมื่น อำเภอเมืองเตียนเบียน จังหวัดเตียนเบียน โดยยึดแม่น้ำสองน้ำรุม (Song Nam Rom) เป็นแหล่งอาศัย จากที่ราบลุ่ม นาน้อยอ้อยหนูหรือจังหวัดเตียนเบียนนี้ เกิดสงครามระหว่างชาวผู้ไทยดำจากลำน้ำแดง จากลำน้ำดำทางเหนือได้ยกทัพลงมาจากเมืองล่อ เข้ายึดครองบริเวณนาน้อยอ้อยหนู ชาวผู้ไทจึงย้ายเมืองไปหนีลงใต้ไปหาแหล่งอาศัยใหม่เข้าสู่พื้นที่อาณาจักรล้านช้าง หรือลาวตอนกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หลายกลุ่มหลายครั้งอาทิ เมืองวังหรือวังอ่างคำ ที่อุดมไปด้วยแหล่งแร่ทองคำในแขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว แล้วกระจายตัวบริเวณใกล้เคียงอาทิ เมืองเซโปน เมืองพิน เมืองนอง เป็นต้น ต่างก็มีถิ่นอาศัยอยู่ติดลุ่มน้ำทั้งสิ้น (Asger Mollerup. 2012 ; James Chamberlain. 1975)

นอกจากนี้ยังได้เสนอสารคดีเกี่ยวกับชาวผู้ไทยโดยให้ความหมายคำว่า “ผู้ไทย” และ “ภูไท” ตลอดจนตำนานของชาวผู้ไทยในถิ่นฐานเดิม การแบ่งสาขาของพวกผู้ไทย สรุปได้ว่าแต่เดิมมีผู้แบ่งชาวผู้ไทยออกเป็น สาขา คือ ผู้ไทยขาว ผู้ไทยแดง ผู้ไทยดำ และผู้ไทยลาย ส่วนชาวผู้ไทยนั้นแยกกลุ่มของตนเองออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ไทยขาวและกลุ่มผู้ไทยดำ ตามสัณฐานที่คล้ายกว่า นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการอพยพของชาวผู้ไทยได้ข้ามมาจากฝั่งขวาแม่น้ำโขงมาตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณ จังหวัดนครพนม กาฬสินธุ์ อุบลราชธานี ราชบุรี และเพชรบุรี โดยเฉพาะกลุ่มผู้ไทยที่มาตั้งอยู่ในจังหวัดเพชรบุรีนั้น เรียกตามลักษณะการแต่งกายว่า “ลาวโซ่ง” หรือเรียกตามผ้านุ่ง ทั้งยังได้กล่าวเปรียบเทียบความเป็นอยู่ของชาวผู้ไทยในแคว้นสิบสองจุไทยและหัวพันห้าทั้งหกกับชาวผู้ไทยในปัจจุบันว่า มีความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมแตกต่างกันมาก

ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้ไท ภูไท พุไทย ผู้ไทย จึงเป็นคำเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทยกลุ่มหนึ่งซึ่งอาจต่างกันไปตามสำเนียงท้องถิ่นและการกร่อนเสียงไปตามระยะเวลา แต่ยังคงใช้ภาษาในตระกูลไท-กะได ที่กระจายอยู่ในภูมิภาค มีเครือญาติตามตำนานกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นอาทิ ไทยดำ ไทยขาว ข่า เป็นต้น สำหรับเอกสารนี้ขอใช้ตามที่ราชบัณฑิตกำหนดไว้ คือ ผู้ไทย ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์นี้ได้ย้ายถิ่นฐานจากจีนทางตอนใต้ลงมาอยู่แถบเมืองแถนหรือจังหวัดเตียนเบียนในประเทศเวียดนาม ต่อมาได้อพยพลงหนีภัยสงครามเข้าสู่แคว้นล้านช้างและเข้าสู่ภาคอีสานของไทยในเวลาต่อมา

ความเป็นมาของชาวผู้ไทย

จากการศึกษาเอกสารเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ การอพยพย้ายของกลุ่มชนที่ต้องการหนีภัยสงคราม หนีโรคระบาดหรือต้องการหาทำเลทำมาหากินใหม่ที่อุดมสมบูรณ์กว่า จึงได้มีการอพยพกันต่อๆ มาเป็นเวลาหลายร้อยปี Asger Mollerup (2012) ได้กล่าวถึงการย้ายถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยว่าย้ายถิ่นฐานจากจีนทางตอนใต้ลงมาอยู่แถบเมืองแฉกหรือจังหวัดเดียนเบียนในประเทศเวียดนาม ต่อมาได้อพยพลงหนีภัยสงครามเข้าสู่แคว้นล้านช้างและเข้าสู่ภาคอีสานของไทย ความเป็นมาของชาวผู้ไทยอาจารย์ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์ (2541) ได้ค้นคว้าและบันทึกความรู้ของท่านว่ามีผู้ศึกษาอ้างอิงจำนวนมากกว่าว่า ชาวผู้ไทยได้เคลื่อนย้ายจากชายฝั่งเมืองเว้ญซุน เมืองคาโล่ใน เวียดนาม เข้าสู่แขวงคำม่วนและแขวงสะหวันนะเขตใน สปป.ลาว ตลอดฝั่งขวาแม่น้ำโขงเข้าสู่ประเทศดินแดนสยาม โดยมีสาเหตุของการอพยพจากปัญหาการเมืองการสงครามตามบันทึกการค้นคว้านี้ (ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์. 2541 : 4-7)

การอพยพครั้งที่ 1 เมื่อประมาณ พ.ศ. 2373 มีสาเหตุมาจากพี่น้องผิวดินกันแย่งกันเป็นใหญ่ดังเหตุการณ์ต่อไปนี้คือ เมื่อสมัยที่อ้ายญาก่าหรือ “พระศรีวรราช” ของชาวผู้ไทยได้รับพระราชทาน“เจ้านางซ่อฟ้า”หรือ“นางลาว”เป็นภรรยาก่อนที่จะมาปกครองเมืองวังนั้นนางได้ทูลขอพระพุทธรูปองค์แสน น้ำหนัก 120 ก.ก. ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่ถ้ำผาบังพร้อมพระสงฆ์ 2 รูปมาตั้งถิ่นฐานที่เมืองวังทำให้ชาวผู้ไทยนับถือศาสนาพุทธมาตั้งแต่บัดนั้นเมื่อก่อนชาวผู้ไทยนับถือผีไท้ ผีแถน หรือผีบรรพบุรุษต่อมาอ้ายญาก่า หรือ “พระศรีวรราช” เสียชีวิตอ้ายญาเตโซอุปฮาดจึงขึ้นปกครองเมืองแทนทำให้อ้ายญาก่าบุตรของอ้ายญาก่าที่เกิดกับนางลาวไม่พอใจจึงไปขอความช่วยเหลือจากเมืองคาโล่ (เมืองราชคารัวใกล้เคียงกับเมืองเว้ญซุน) ในดินแดนญวน (ชาวผู้ไทยเรียก ญวนว่าแกว) มาสู้รบกันหลายครั้งก็สู้พระยาเตโซไม่ได้จนสุดท้ายญวนต้องใช้อุบายโดยใช้แหครอบจับตัวได้แล้วนำไปเมืองคาโล่และหายสาบสูญไปลูกหลานของพระยาเตโซจึงได้ปรึกษาหารือกันพากันหนีโดยทำบุตรทำวอินธิสารเขยของพระยาเตโซพร้อมทำวเพชรทำวสายจำนวน 42 คน ส่วนทำวไพรนั้นเป็นบุตรของพระยาเตโซที่เกิดกับภรรยาน้อยซึ่งคลอตระหว่างทางอพยพโยกย้าย ณ บริเวณใกล้กอไผ่ จึงตั้งชื่อว่าทำวไพร ซึ่งตรงกับ พ.ศ. 2373 (นับย้อนหลังจากปีที่รับ พระราชทานเครื่องยศเป็นราชวงศ์เมื่อ พ.ศ. 2388 ของหอสมุดแห่งชาติ) เมื่ออยู่ครบไฟเดือน เรียบร้อยแล้วจึงได้อพยพข้ามแม่น้ำโขงมาขึ้นที่บ้านพระกลางทุ่ง (เขตอำเภอธาตุพนม) เดินทางจะไปตั้งรกรากที่หนองหารแต่เนื่องจากชาวผู้ไทยซึ่งมีถิ่นฐานอยู่ในป่าแถบหุบเขาจึงไม่ชินกับอากาศที่มีลมพัดโล่ง ๆ ทำให้เด็ก และผู้เฒ่าผู้แก่มีอาการล้มป่วยด้วยโรคชาง (เป็นโรคปอดบวม) เป็นจำนวนมากได้ปรึกษาหารือกันและตกลงจะอพยพกลับไปต่อสู้อาบ้านเมืองคืนต่อไปพอมายัง วัดพระธาตุพนมจึงได้พากันเข้าไปนมัสการพระภิกษุหา ท่านจึงได้แนะนำชักชวนให้อยู่ด้วยกันเสียที่นี่และได้ให้ความช่วยเหลือ (ช้างงาเดียว) พาไปยังพื้นที่บริเวณดงหวายซึ่งมีห้วยสายบ่อแกไหลผ่านมีบ่อน้ำเกลืออุดมสมบูรณ์จึงพากันมาถากถางและตั้งบ้านเรือนขึ้นให้ชื่อว่า “บ้านดงหวายสายบ่อแก” ต่อมาชาวผู้ไทยอพยพตามลงมาสมทบอีกประมาณ 300 คนทำให้มีประชากรมากขึ้น ทำวเพชรมีโอกาสเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 รับพระราชทาน น้ำพิพัฒน์สัตยา และรับพระราชทานสิ่งของเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2381 ทำให้ชาวผู้ไทยตั้งหลักปักฐานในประเทศไทยครั้งแรกมีชื่อว่าบ้านดงหวายสายบ่อแก

การอพยพครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2369 เจ้าอนุเวียงจันทน์ได้ก่อกบฏขึ้นและก็ถูกปราบลงได้ถูกจับกุมลงมากรุงเทพมหานครและเสียชีวิตในปี พ.ศ. 2370 ต่อมาในปี พ.ศ. 2384 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ได้โปรดเกล้าฯให้พระมหาสงคราม (พระยาบดินทรเดชา สิงห์ สิงหเสนีย์) และเจ้าอุปราช (อ้วน ตีสโล) พระอนุชาเจ้าอนุเวียงจันทน์ แต่ได้มา สวามิภักดิ์ต่อประเทศไทย ยกกองทัพหัวเมืองนครพนม มุกดาหาร หนองหาร หนองคาย ภูเวียง เขมราฐ แยกเป็น 4 สายเพื่อไปตีเมืองวัง เมืองตะโปน (เซโปน) เมืองพิน เมืองนอง เมืองเชียงฮอม เมืองผาบ้ง สงครามครั้งนี้ ทำวสาย นายครัวเมืองวังได้ไปในกองทัพด้วย พระมหา

สงคราม (พระยาบดินทรเดชา) ได้จัดให้ท้าวสายนายครัวเมืองวังไปเกลี้ยกล่อมได้ครอบครัวยุทธวงศ์ก่อท้าว
คงบุตรเจ้าเมือง และท้าวตัวบุตรอุปฮาดเมืองวังเข้ามาสวามิภักดิ์ พาครอบครัวข้ามมาฝั่งไทย และได้เกลี้ย
กล่อมพร้อมกวาดต้อนมาดังนี้ ครัวเมืองวัง จำนวน 852 คน ครัวเมืองตะโปน จำนวน 575 คน ครัวเมือง
ระนอง จำนวน 103 คน ครัวเมืองพิน จำนวน 122 คน ครัวเมืองคำอ้อ แขวงคำม่วน จำนวน 806 คน รวม
2,458 คน (ชัยบดินทร์ สาส์พันธ์. 2541: 8) ชุมชน “บ้านดงหวายสายบ่อแก” ใหญ่ขึ้น กลุ่มชาวไทยที่เกลี้ย
กล่อมมาก็แยกย้ายไปตั้งบ้านเรือนใหม่ เช่น เมืองวาริชภูมิ เมืองพรรณานิคม เมืองหนองสูง เมืองกุฉินารายณ์
 ฯลฯ

การอพยพครั้งที่ 3 ระหว่างปี พ.ศ. 2416-2432 ได้เกิดสงครามฮ่อขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2397
พวกฮ่อใหญ่ก่อกบฏเพื่อล้มล้างราชวงศ์แมนจู แต่ทำการไม่สำเร็จจึงหนีลงเรือมาขึ้นที่เมืองท่าโฮฟองซึ่งอยู่ทาง
ตอนเหนือของประเทศเวียดนามกษัตริย์ญวนจึงให้พวกฮ่อนี้ไปปกครอง 4 เมืองทางตอนเหนือของสิบสองจุไทย
คือเมืองไล เมืองบาง เมืองเจียน เมืองมุน พวกฮ่อมักแตกคอกันและแตกแยกออกเป็น 4 กลุ่มได้ออกปล้นและ
บางครั้งก็รบกันเอง คือ

1. กลุ่มยิบมันไต ใช้ธงเหลืองเป็นสัญลักษณ์ อยู่ที่เมืองลา (เซินลา)
2. กลุ่มฮ่อลิวดาหยัน ใช้ธงดำเป็นสัญลักษณ์ อยู่ที่เมืองลาวกาย
3. กลุ่มฮ่ออาเจื่อง ใช้ธงแดงเป็นสัญลักษณ์ อยู่ที่เมืองเชียงขวางของลาว
4. กลุ่มฮ่อไกวซิง ใช้ธงลายเป็นสัญลักษณ์ อยู่ที่เมืองเชียงคำในแขวงเชียงขวาง

ฮ่อทั้ง 4 กลุ่มนี้ ได้เที่ยวปล้นเอาทรัพย์สินเงินทองและเสบียงอาหารตามเมืองเล็ก เมืองน้อยในเขต
แดนลาว และญวน (แก้ว) ถ้าผู้ใดทำการต่อสู้ขัดขวางจะฆ่าเสีย ถ้าเป็นเด็กอายุ 14- 15 ปี เมื่อฆ่าพ่อแม่ทิ้งแล้ว
ก็จับเอาลูกไปลักเปื้อนเป็นฮ่อ ถ้าโตขึ้นเป็นหนุ่มก็จับเอาไปเลี้ยงม้า เลี้ยงลา เลี้ยงพ่อ หรือเอาไปเป็นคนใช้ใน
กองทัพฮ่อ ได้เริ่มรุกรานแผ่นดินสิบสองจุไทย และแผ่นดินลาว ตั้งแต่ พ.ศ.2416 - 2432 จึงถูกปราบจนสงบ

ในขณะที่พวกฮ่อทำการอยู่นั้น ชาวผู้ไทย ชาวไทกะเลิง ไทพวน ไทดา ไทญ้อ ไทโย้ยและชาวข่าได้
ได้ยื่นถึงความโหดร้ายจึงพากันอพยพหนีตามพี่ตามน้องข้ามมายังฝั่งขวาแม่น้ำโขงอันเป็นดินแดนประเทศไทย
ในปัจจุบันเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะชาวผู้ไทยเมื่อมาต้องแวะข้ามมาตามถึงญาติพี่น้องที่ถูกเกลี้ยกล่อมและถูก
กวาดต้อนมาเมื่อ ครึ่งปี พ.ศ. 2384 ทุกคนจึงเรียกติดปากว่า “เมืองเวบ้านดงหวาย สายบ่อแก” เพราะทุกคน
ต้องแวะ หรือเว หรือวกกลับมาตามทุกครั้งพี่ตามหาญาติพี่น้อง

ดำเนิน เลชะกุล (2505 : 17-27) ได้ศึกษาพงศาวดารล้านช้างและพงศาวดารเมืองแฉก (แฉก)
กล่าวถึง การกำเนิดมนุษย์และถิ่นกำเนิดของชาวผู้ไทยว่า เกิดจากเทพสามภรรยา 5 คู่ ซึ่งเป็นพี่น้องกัน เมื่อ
หมดอายุบนสวรรค์จึงอธิษฐานจิตเนรมิตน้ำเต้าขึ้นมา เทพทั้ง 5 คู่ ก็เข้าไปอยู่ในน้ำเต้า น้ำเต้าลอยจากสวรรค์
มาตกบนภูเขาที่ทุ่งนาเตา ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองแฉกไปทางตะวันออกเป็นระยะทางเดิน 1 วัน น้ำเต้าได้แตกออก
เทพได้กลายเป็นมนุษย์ 5 คู่ ออกมาจากน้ำเต้าทีละคู่ตามลำดับ คือ ข่า แจะ ผู้ไทย ลาวพุงขาว ฮ่อ(จีน) และ
แก้ว(ญวน) ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของมนุษย์ 5 เผ่าพันธุ์ในเวลาต่อมาคนเหล่านี้ได้แยกย้ายกันตั้งรกรากในพื้นที่ต่าง
ๆสำหรับชาวผู้ไทยตั้งบ้านเรือนที่เมืองแฉก มีขุนลอคำเป็นหัวหน้า ประชากรของผู้ไทยได้เพิ่มจำนวนถึง 33,000
คนในเวลาต่อมา และขยายตัวไปตั้งรกรากหลายเมือง ขุนบรมราชบุตรของขุนลอคำ ได้เป็นเจ้าเมืองแฉกใน
พ.ศ. 1274 ขุนลอบุตรของขุนบรมราชาได้มาตั้งเมืองหลวงพระบางใน พ.ศ. 1283 จากพงศาวดารเมืองไล
กล่าวว่า ชาวผู้ไทย ในดินแดนนี้ 2 พวกคือ

1. ภูไทยขาว อาศัยอยู่เมืองเจียน เมืองมุน เมืองบาง มีเมืองไลเป็นเมืองใหญ่ รวม 4 เมือง
ดินแดนแถบนี้อยู่ใกล้ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน อาณาศพนาว ชาวผู้ไทยจึงมีผิวขาว อีกทั้งได้รับอารย
ธรรมจากจีน โดยเฉพาะการแต่งกายในพิธีศพ ซึ่งนิยมนุ่งขาว ห่มขาว จึงเรียกชาวผู้ไทยกลุ่มนี้ว่า ภูไทยขาว

2. ภูไทดำ อาศัยอยู่เมืองควาย เมืองคุง เมืองม่วย เมืองลา เมืองโมะเมืองหวัด เมืองซาง มีเมือง แถง(แถน) เป็นเมืองใหญ่ รวมเป็น 8 เมือง ชาวผู้ไทยกลุ่มนี้มีผิวคล้ำกว่าผู้ไทยตอนบน และนิยมแต่งกายด้วยผ้า พื้นเมืองย้อมครามเข้ม และอาศัยอยู่บริเวณแม่น้ำดำ ซึ่งเป็นแหล่งเกษตรกรรม จึงเรียกว่า “ภูไทดำ” ชาวผู้ไทย ทั้ง 2 กลุ่ม รวมกันแล้วเป็น 12 เมือง จึงเรียกว่า แคว้น สิบสองจุไทย เมืองไล เมืองของชาวผู้ไทยขาว ตั้งอยู่ใน ดินแดนคาบเกี่ยวหรือตะเข็บของลาว จีน และญวน เพื่อความอยู่รอด เมืองนี้จึงจำเป็นต้องอ่อนน้อมแก่ทั้ง 3 ฝ่าย ต้องส่งส่วยแก่ทุกฝ่ายเดิมแคว้นสิบสองจุไทย ขึ้นกับอาณาจักรน่านเจ้า ครั้นต่อมาไปขึ้นอยู่กับอาณาจักร โยนกเชียงแสน เมื่ออาณาจักรโยนกเชียงแสน ถูกพวกผู้ไทยมาทำลายลง สิบสองจุไทยได้ไปขึ้นกับแคว้นหิรัญ เงินยวง (ต่อมาแคว้นนี้เป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรล้านนา) ใน พ.ศ.2250 อาณาจักรล้านช้างได้แตกเป็น 2 อาณาจักร คือทางเหนือเรียกว่า อาณาจักรล้านช้างร่มขาวหลวงพระบาง ทางใต้เรียกว่า อาณาจักรล้านช้างร่ม ขาวเวียงจันทน์ สิบสองจุไทยอยู่ภายใต้การดูแลของอาณาจักรแรกต่อมาบังเกิดการอึดคัอดอยาก และความ ขัดแย้งระหว่างท้าวเก่า หัวหน้าของชาวผู้ไทย กับเจ้าเมืองน่านน้อยอ้อยหนู (น่านน้อยอ้อยหนู) ท้าวเก่าจึงพา ชาวผู้ ไทยเป็นจำนวนมาก (ประมาณหมื่นคน) อพยพจากเมืองน่านน้อยอ้อยหนูมาขอขึ้นกับเวียงจันทน์ โดยทาง เวียงจันทน์ให้ไปตั้งถิ่นฐานที่เมืองวัง (อยู่ทางตะวันออกของเมืองมุกดาหาร ห่างประมาณ 150 กิโลเมตร) ชาวผู้ ไทยกลุ่มนี้ ได้ส่งส่วยมิดโต้และขวานให้เวียงจันทน์ ปีละ 500 เล่ม แต่เนื่องจากเมืองวังอยู่ชายแดนอาณาจักร ล้านช้างร่มขาวเวียงจันทน์ แต่ใกล้พรมแดนเวียดนาม พวกเขาจึงได้ส่งส่วยช้าง 5 ปี (ปีหนึ่งหนัก 5 ชั่ง) ให้แก่ เจ้าเมืองคำร่วของเวียดนามด้วย

พงศาวดารเมืองแถง ได้กล่าวถึงการกำเนิดชนชาติที่เมืองแถงว่า มีเทพยดาพี่น้อง 5 องค์ อยู่ใน ดาวดั่งสีพิภพ รักใคร่กันมาก ประสงค์จะลงมาเกิดเป็นมนุษย์ เพื่อจะสืบเชื้อสาย จึงได้มีนางเทพยดา อีก 5 นาง พร้อมกันร่วมจิตอธิษฐานประชุมกันในลูกน้ำเต้าบั้ง ซึ่งจะเป้นพาหนะนำไปให้เกิดในเมืองมนุษย์ ลอยลงมา จากฟ้าจุติบนภูเขา ที่ทุ่งนาเตา อยู่ทางตะวันออกของเมืองแถง น้ำเต้าจึงแตกให้เทพยดาและนางเทพยาดิ ดาเกิดในเมืองมนุษย์ 5 พวก คือ

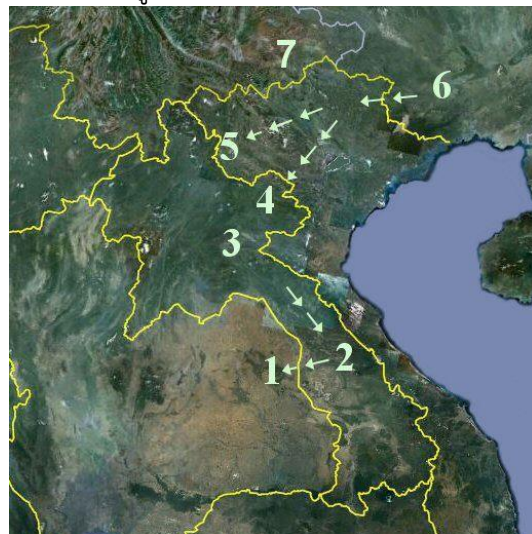
- 1) ข่าแจะ
- 2) ไทยดำ
- 3) ลาวพุงขาว
- 4) ฮ่อ
- 5) แกว (ญวน)

ชายหญิงทั้งสิบคน ได้ลงมาจากเขา พบหนองน้ำศักดิ์สิทธิ์ ใครอาบจะทำให้ร่างกายผ่องใสสะอาดงาม และมีสติปัญญาดี ข่าแจะกลัวหนาวไม่อาบน้ำ ทำให้รูปร่างหมองคล้ำดำมัว ส่วนผู้ไทย ลาว ญวน ฮ่อ ได้พากัน อาบน้ำทำให้ผิวพรรณขาวนวล ผ่องใสกว่าข่าแจะ เมื่อได้แต่งงานกันลูกหลานก็จะเป็นคนผิวขาวต่อมาเรื่อย ๆ ส่วนข่าแจะได้สืบเผ่าพันธุ์ต่อมา เนื่องจากพ่อมีผิวดำก็จะมีลูกหลานเป็นคนผิวดำต่อกันมา แต่อย่างไรก็ตามข่า แจะถือว่าเป็นพี่ใหญ่ เนื่องจากได้ออกจากน้ำเต้าบั้งก่อนชนชาติอื่น ชนชาติทั้ง 4 ก็ได้แบ่งดินแดนกันตั้งเมือง บริเวณเมืองหัวพันทั้งหก สิบสองจุไทย และเมืองแถงส่วนพวกข่าแจะไม่ยอมตั้งเมืองชอบอยู่ในป่าเก็บของป่า มาแลกเสื้อผ้าจากชนชาติผู้ไทย ลาว ต่อมาภายหลังข่าแจะได้อาเป็นบ่าวรับใช้ทำงานหนัก เช่น สร้างบ้านเรือน ให้ผู้ไทยและลาว ส่วนชนชาติฮ่อได้อาศัยอยู่บริเวณต้นน้ำ มีภูเขาสูงกว่าบริเวณอื่นๆ แต่ละปีจะมีการค้ำบไหว ฝิฟ้าที่เป็นเทพยดาบนสวรรค์ ฝ่ายผู้ไทย ลาว ก็ได้ส่งคนมาเคารพบูชาที่เป็นที่อยู่ของฝิฟ้าทุกปี จึงกลายเป็น ธรรมเนียมของชาวผู้ไทยที่ต้องนับถือฝิฟ้าตั้งแต่นั้นมาเช่นเดียวกัน พงศาวดารเมืองไล ได้กล่าวถึงความเป็นมา ของชาวผู้ไทยไว้อีกประการหนึ่งว่า

ประมาณ 300 ปีเศษมาแล้ว เมืองไล มีการปกครองอยู่ในเขตการปกครองของเมืองหลวงพระบางแต่ก็มีความสัมพันธ์กับญวน ต่อมาภายหลังชาวผู้ไทยที่อยู่บริเวณเมืองไล เมืองไซ ก็ได้มีความสัมพันธ์กับลาวบ้าง จีนบ้าง ตามเหตุการณ์และความจำเป็นทางการเมืองในสมัยนั้น เมืองสิบสองผู้ไทยหรือสิบสองจุไทย คือ เมืองที่มีชาวผู้ไทย 12 เมือง กล่าวคือ (ถวิล เกษรราช. 2540: 50) ผู้ไทยดำ 8 เมือง คือ เมืองแก่ง เมืองควาย เมืองคุง เมืองม่วย เมืองลา เมืองโมะ เมืองหวัด และเมืองซาง และ ผู้ไทยขาว ได้แก่ เมืองไล เมืองจิ้น เมืองมุน และเมืองบาง

จากการศึกษาของธัญญลักษณ์ ไชยสุข และ มอลเลอร์รพ (2556) ทำให้เห็นการเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยจากเมืองแก่ง สู่ภาคกลางของ สปป.ลาวและเข้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังภาพ

- 1: อำเภอลาว
 - 2: เมืองวัง
 - 3: เมืองพวนหรือเชียงขวาง
 - 4: หัวพันทั้งห้าทั้งหก
 - 5: เมืองแก่งหรือเดียนเบียนฟู
 - 6: ภาษาไท/ไตเดิม (Proto-Tai)
- เป็นถิ่นกำเนิดภาษากลุ่มไท-กะไต

ภาพที่ การเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยจากเมืองแก่ง สู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่มา: Thanyalak Chaiyasuk and Asger Mollerup. (2556: เวกไซด์)

การอพยพของชาวผู้ไทยเข้าสู่ประเทศไทย มี 3 ระลอกด้วยกันคือ

ระลอกที่ 1 สมัยธนบุรี ระหว่าง พ.ศ. 2321-2322 เมื่อกองทัพไทยซึ่งมีเจ้าพระยามหา กษัตริย์ศึก (รัชกาลที่ 1) กับเจ้าพระยาสุรสีห์ (บุญมา) ได้นำกองทัพไทยสองหมื่นคนตีหัวเมืองลาว ตั้งแต่จำปาศักดิ์ถึงเวียงจันทน์เอาไว้ได้ หลวงพระบางซึ่งไม่ถูกกับเวียงจันทน์มาก่อนก็นำกำลังมาช่วยตีเวียงจันทน์ด้วย แม่ทัพไทยได้ให้กองทัพหลวงพระบางไปตีเมืองทันต์ (ญวนเรียก ชื่อหวี) เมืองม่วย ซึ่งเป็นเมืองของชาวผู้ไทยดำได้ทั้งสองเมือง แล้วกวาดต้อนชาวผู้ไทยดำ(ลาวทรงดำ) เป็นจำนวนมากมาตั้งถิ่นฐานที่เมืองเพชรบุรี นับเป็นชาวผู้ไทยรุ่นแรกที่มาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย

ระลอกที่ 2 สมัยรัชกาลที่ 1 ใน พ.ศ. 2335 กองทัพเวียงจันทน์ตีหลวงพระบางแตก และจับ กษัตริย์หลวงพระบางส่งกรุงเทพ ฯ ใน พ.ศ.2335-2338 กองทัพเวียงจันทน์ได้ตีเมืองแก่ง และเมืองพวน ซึ่งแข็งข้อต่อเวียงจันทน์ กวาดต้อนชาวผู้ไทยดำ ลาวพวนเป็นเชลยส่งมากรุงเทพ ฯ รัชกาลที่ 1 ทรงมีรับสั่งให้ชาวผู้ไทยดำประมาณ 4,000 คนไปตั้งถิ่นฐานที่เพชรบุรีเช่นเดียวกับชาวผู้ไทยดำรุ่นแรก

ระลอกที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 3 เป็นการอพยพประชากรครั้งใหญ่ที่สุดจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง เข้ามาอยู่ในประเทศไทย สาเหตุของการอพยพ คือ เกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ใน พ.ศ. 2369 - 2371 และเกิดสงคราม

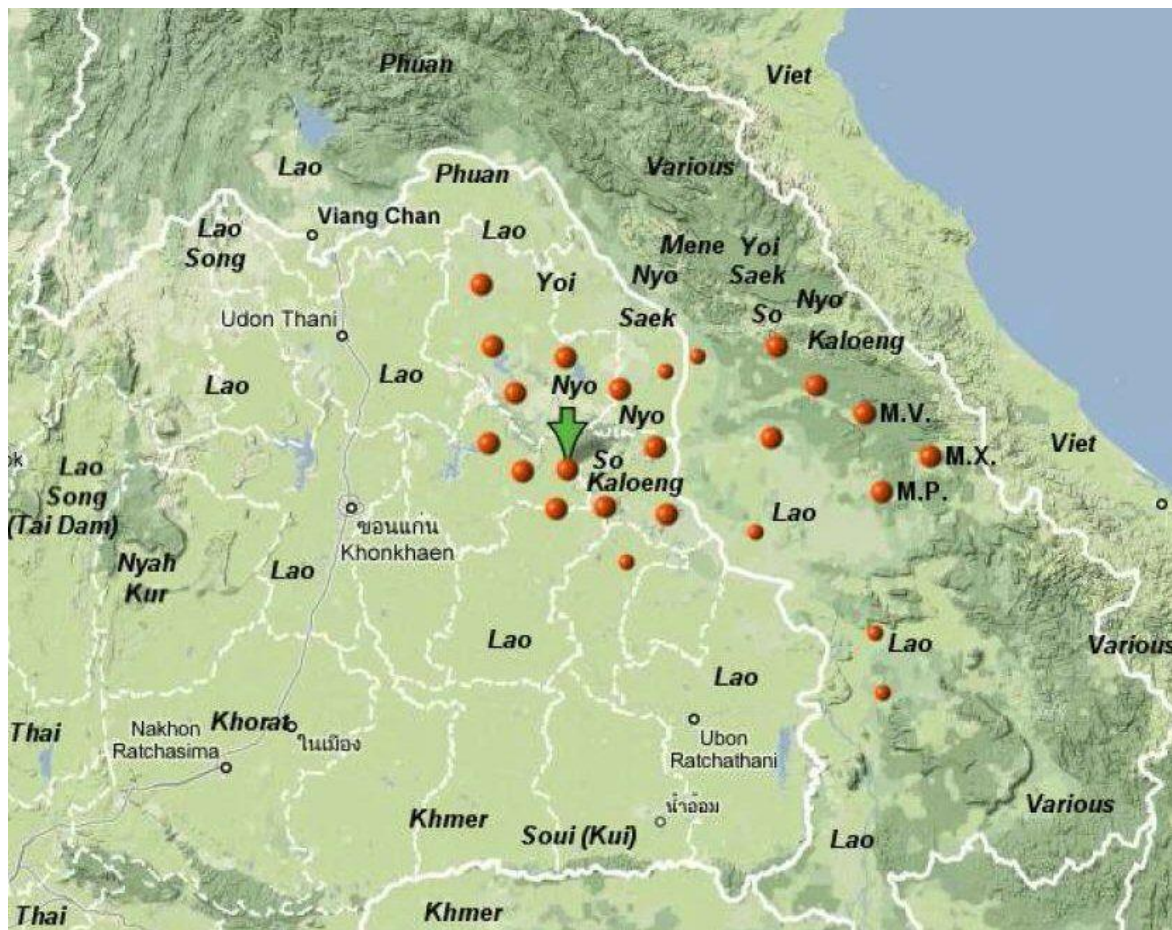
ระหว่างไทยกับเวียดนามในระหว่างปี พ.ศ.2376-2490 ยุทธวิธีของสงครามสมัยนั้น คือ การตัดกำลังฝ่ายตรงข้ามทั้งฝ่ายไทยและเวียดนามต่างกวาดต้อนประชากรในดินแดนลาวมาไว้ในดินแดนของตนสำหรับประชากรในดินแดนลาวที่ถูกไทยกวาดต้อนมาอยู่ในประเทศไทยจะมีทั้ง ผู้ไทย กะเลิง โข่ ญ้อ แส็ก โย้ย ข่า ซึ่งส่วนใหญ่จะถูกกวาดต้อนมาไว้ในภาคอีสาน ส่วนลาวพวน ลาวเวียง กวาดต้อนให้มา ตั้งถิ่นฐานทั้งในภาคอีสานและภาคกลางของประเทศไทย แถบฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก ปราจีนบุรี สระบุรี ลพบุรี สุพรรณบุรี เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม เป็นต้นชาวผู้ไทยที่ถูกกวาดต้อนมาในระลอกที่ 3 จะแยกเป็น 8 กลุ่มด้วยกัน สำหรับชาวผู้ไทยในเขตจังหวัดสกลนคร เป็นพวกที่อพยพเข้ามาในกลุ่มที่ 3 และกลุ่มที่ 8 ดังนี้

กลุ่มที่ 3 อพยพมาจากเมืองวัง มาตั้งถิ่นฐานที่เมืองพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ใน พ.ศ.2513 อำเภอพรรณานิคม มี 7 ตำบล มีชาวผู้ไทยทั้ง 7 ตำบล รวม 65หมู่บ้าน 32,037 คน อำเภอเมืองสกลนคร มีผู้ไทย 48 หมู่บ้าน ใน 13 ตำบล จาก 17 ตำบล อำเภอพังโคน มีผู้ไทย 4 ตำบล 23 หมู่บ้าน อำเภอบ้านม่วง มีผู้ไทย 3 ตำบล 16 หมู่บ้าน อำเภอรณานิเวศน์ มีผู้ไทย 4 ตำบล 8 หมู่บ้าน อำเภอกุสุมาลย์ 2 ตำบล 4 หมู่บ้าน อำเภอสว่างแดนดิน 2 ตำบล 3 หมู่บ้าน อำเภอกุดบาก 1 ตำบล 3 หมู่บ้าน อำเภอวาริชภูมิ 4 ตำบล 42 หมู่บ้าน รวมทั้งจังหวัดสกลนครมีผู้ไทย 212 หมู่บ้าน 20,945 หลังคาเรือน 128,659 คน

กลุ่มที่ 8 อพยพจากเมืองกะปอง มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านปลาเป่า บ้านเนียงเป็นเมืองวาริชภูมิ และตั้งท้าวพระยาสุวรรณเป็นพระสุรินทบริรักษ์ เป็นเจ้าเมืองคนแรก ใน พ.ศ. 2410 ปลายสมัยรัชกาลที่ 4 ราว พ.ศ.2513 มีผู้ไทยในอำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร 4 ตำบล ตำบลวาริชภูมิ 1 หมู่บ้าน ตำบลคำบ่อ 12 หมู่บ้าน ตำบลปลาไหล 9 หมู่บ้าน และตำบลเมืองลาด 7 หมู่บ้าน รวม 42 หมู่บ้าน ชาวผู้ไทย ที่ถูกกวาดต้อนอพยพมาตั้งภูมิลำเนา ในจังหวัดสกลนคร อย่างเป็นปึกแผ่น ได้รับความร่มเย็นเป็นสุข หัวหน้าแต่ละพวกที่แยกย้ายกันอยู่ ได้ติดต่อปรึกษากับเจ้าเมืองที่ตนอาศัยอยู่เพื่อขอตั้งเมือง เช่น เจ้าเมืองโสมกลางสี ที่อยู่บ้านพังพร้าว ท้าวแก้ว อยู่ที่บ้านจำปา และท้าวราชินิกุล อยู่บ้านหนองหอย ก็ติดต่อกับเจ้าเมืองสกลนคร เพื่อตั้งหมู่บ้านที่ตนตั้งภูมิลำเนาอยู่เป็นเมือง คือ บ้านพังพร้าว ขอตั้งเป็นเมืองพรรณานิคมบ้านจำปา ขอตั้งเป็นเมืองจำปาชนบท และบ้านหนองหอย ขอตั้งเป็นเมืองวาริชภูมิ เป็นต้นสำหรับชาวผู้ไทยทั้ง 8 กลุ่ม ได้ขยายจำนวนออกไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ต่าง ๆ ของภาคอีสานอย่างกว้างขวางในเวลาต่อมา รวมเป็น 9 จังหวัด 33 อำเภอ 494 หมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้ (สุวิทย์ ธีรศาสตร์ และ ณรงค์ อุปัญญา: 2538)

1. จังหวัดสกลนคร 212 หมู่บ้าน 9 อำเภอ (พรรณานิคม เมืองสกลนครวาริชภูมิ พังโคน บ้านม่วง วารณิเวศน์ กุสุมาลย์ สว่างแดนดิน กุดบาก)
2. จังหวัดนครพนม 131 หมู่บ้าน 5 อำเภอ (นาแก เรณูนคร ธาตุพนม ศรีสงคราม เมืองนครพนม)
3. จังหวัดมุกดาหาร 68 หมู่บ้าน 5 อำเภอ (คำชะอี เมืองมุกดาหาร นิคมคำสร้อย ดอนตาล หนองสูง)
4. จังหวัดกาฬสินธุ์ 63 หมู่บ้าน 5 อำเภอ (เขาวง กุฉินารายณ์ คำม่วง สมเด็จ สหัสขันธ์)
5. จังหวัดหนองคาย 6 หมู่บ้าน 3 อำเภอ (โซ่พิสัย บึงกาฬ พรเจริญ)
6. จังหวัดอำนาจเจริญ 5 หมู่บ้าน 2 อำเภอ (เสนางคนิคม ขานุมาน)
7. จังหวัดอุดรธานี 5 หมู่บ้าน 2 อำเภอ (วังสามหมอ ศรีธาตุ)
8. จังหวัดยโสธร 3 หมู่บ้าน 1 อำเภอ (เลิงนกทา)
9. จังหวัดร้อยเอ็ด 1 หมู่บ้าน (โพนทอง)

จากการศึกษาของธัญลักษณ์ ไชยสุข และ มอลเลอร์พ (2556) ทำให้เห็นการกระจายตัวทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย ลาว และเครือญาติทางภาษา ดังภาพ

ภาพที่ แสดงภาษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและตอนกลางของ สปป.ลาว

ที่มา: Thanyalak Chaiyasuk and Asger Mollerup. (2556: เวกไซด์)

กลุ่มผู้ไทยในประเทศไทย

พบการกระจายตัวหรือการปรากฏตัวของคนตรีกกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย ในดินแดนประเทศไทยจาก ภูมิลาเนาเดิมเดิมมาที่เมือง สบแอก เมืองเชียงค้อ เมืองวัง เมืองตะโปน(เซโปน) เมืองวัง เมืองพิณ เมืองนอง เมืองพ้อง เมืองพลาน เมืองเชียงฮ่ม เมืองผาบ้ง และเมืองคำอ้อ ส่วนชาวผู้ไทยในเมืองวังและเมืองตะโปน ใน สปป.ลาว ได้อพยพเข้ามาอยู่ในตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ในสมัยรัชกาลที่ 3 ครั้งเมื่อเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ เป็นกบฏต่อกรุงเทพมหานคร ใน พ.ศ. 2369 ครั้นเมื่อกองทัพไทย ได้ยกขึ้นไปราบปรามแล้ว ทางกรุงเทพฯ มีนโยบายที่จะอพยพชาวผู้ไทย จากเมืองตะโปนจากชายแดนของพระราชอาณาเขตซึ่งใกล้แดนญวน ให้เข้ามา ตั้งถิ่นฐานตามหัวเมืองทางฝั่งขวาแม่น้ำโขง คือ ตะวันออกเฉียงเหนือปัจจุบันให้มากที่สุดเพื่อความปลอดภัย และมีให้เป็นกำลังแก่ฝ่ายญวนอีกต่อไป จึงได้กวาดต้อนผู้คนซึ่งเป็นชาวผู้ไทยจากเมืองวัง เมืองตะโปน

นอกจากนี้ยังมีเมืองพิน เมืองนอง เมืองคำอ้อเขียว ซึ่งอยู่ในแขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว และได้เข้ามาตั้งบ้านเมืองตามลำดับ ดังนี้

1. เมืองเรณูนคร ตั้งในสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2387 เป็นชาวผู้ไทยที่อพยพมาจากเมืองวังโปรตเกล้าฯตั้งให้ท้าวสายเป็น พระแก้วโกลม เจ้าเมืองเรณูนครคนแรก ยกบ้านบุงทวยขึ้นเป็นเมืองเรณูนคร ขึ้นกับเมืองนครพนม (ท้องที่อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม)

2. เมืองพรรณานิคม ตั้งในสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2387 เป็นชาวผู้ไทยที่อพยพมาจากเมืองวังจำนวนสองพันกว่าคนไปตั้งอยู่บ้านผ้าขาวพันนา ตั้งขึ้นเป็นเมืองพรรณานิคม ขึ้นกับเมืองสกลนคร โปรตเกล้าฯ ตั้งให้ท้าวโองกลางเป็น พระเสนาณรงค์ เจ้าเมืองคนแรก ต่อมาได้ย้ายเมืองไปตั้งที่บ้านพานพร้าว (อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร)

3. เมืองกุสินารายณ์ ตั้งในสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2387 เป็นชาวผู้ไทยที่อพยพมาจากเมืองวังจำนวน 3,443 ไปตั้งอยู่ที่บ้านกุดสิม ตั้งขึ้นเป็นเมืองกุสินารายณ์ ขึ้นกับเมืองกาฬสินธุ์ โปรตเกล้าฯ ตั้งให้ราชวงศ์เมืองวังเป็น พระธิเบศร์วงษา เจ้าเมืองคนแรก ปัจจุบันคือท้องที่ อำเภอกุสินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

4. เมืองภูแล่นช้าง ตั้งในสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2387 เป็นชาวผู้ไทยที่อพยพมาจากเมืองวังจำนวน 3,023 คน ไปตั้งอยู่ที่บ้านภูแล่นช้าง ตั้งเป็นเมืองภูแล่นช้าง ขึ้นกับเมืองกาฬสินธุ์ โปรตเกล้าฯ ตั้งให้หมื่นเดชอุดมเป็น พระพิชัยเดชอุดม เจ้าเมืองคนแรก ปัจจุบันคือท้องที่อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

5. เมืองหนองสูง ตั้งในสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2387 เป็นชาวผู้ไทยที่อพยพมาจากเมืองวัง และเมืองคำอ้อคำเขียว จำนวน 1,658 คน ตั้งอยู่บ้านหนองสูง และบ้านคำสระอีในดงบังอี (คำสระอี คือหนองน้ำในดงบังอี ต่อมากลายเป็น คำชะอี) ตั้งเป็นเมืองหนองสูงขึ้นกับเมืองมุกดาหาร โปรตเกล้าฯตั้งให้ท้าวสีหนามเป็นพระไกรสรราช เจ้าเมืองคนแรก ปัจจุบันคือท้องที่อำเภอคำชะอี กิ่งอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร และท้องที่อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม รวมกันเป็นเขตเมืองหนองสูงเดิม

6. เมืองเสนานิคม ตั้งในสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2387 เป็นชาวผู้ไทยที่อพยพมาจากเมืองตะโปน (เซโปน) จำนวน 948 คน ตั้งอยู่บ้านสองนาง ยกขึ้นเป็นเมืองเสนานิคม ขึ้นกับเมืองอุบลราชธานี โปรตเกล้าฯตั้งให้ท้าวจันทร์เมืองตะโปนเป็น พระศรีสินธุสงคราม เจ้าเมืองคนแรก ต่อมาได้ย้ายเมืองไปตั้งอยู่ที่บ้านห้วยปลาแดก และเมื่อยุบเมืองตั้งเป็นอำเภอเสนานิคม ย้ายไปตั้งอยู่ที่บ้านหนองทับม้า คือท้องที่อำเภอเสนานิคม จังหวัดอำนาจเจริญ

7. เมืองคำเขื่อนแก้ว ตั้งในสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2387 เป็นชาวผู้ไทยที่อพยพมาจากเมืองวังจำนวน 1,317 คน ไปตั้งอยู่บ้านคำเขื่อนแก้ว ตั้งเป็นเมืองคำเขื่อนแก้วขึ้นกับเมืองเขมราฐ โปรตเกล้าฯตั้งให้ท้าวสีหนาทเป็นพระรามณรงค์ เจ้าเมืองคนแรก ต่อมาเมื่อยุบเมืองคำเขื่อนแก้ว ได้เอานามเมืองคำเขื่อนแก้วไปตั้งเป็นชื่ออำเภอที่ตั้งขึ้นใหม่ที่ตำบลลุมพุก คือ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธรในปัจจุบัน ส่วนเมืองคำเขื่อนแก้วเดิมที่เป็นชาวผู้ไทย ปัจจุบันเป็นเพียงตำบลคำเขื่อนแก้ว อยู่ในท้องที่อำเภอชานุมาน จังหวัดอำนาจเจริญ

8. เมืองวาริชภูมิ ตั้งในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อ พ.ศ. 2420 เป็นชาวผู้ไทยที่อพยพมาจากเมืองกะป่อง (เมืองกะตาก เมืองกะป่อง ปัจจุบันอยู่ในลำเซบกและลำเซบก ในเขตเมืองมหาชัย แขวงคำม่วน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) ไปตั้งอยู่บ้านปลาปากเป่าแขวงเมืองหนองหาน โปรตเกล้าฯตั้งให้ท้าวพรหมสุวรรณเมืองกะป่องเป็นพระสุนทรบริรักษ์เจ้าเมืองคนแรก ต่อมาได้ย้ายเมืองไปตั้งอยู่ที่บ้านนาหอย เขตเมืองสกลนคร คือท้องที่อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ในปัจจุบัน

9. เมืองจำปาชนบท ตั้งในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อ พ.ศ. 2421 เป็นชาวผู้ไทยที่อพยพมาจากเมืองกะป่อง ตั้งอยู่ที่บ้านจำปานาโพนทอง ตั้งเป็นเมืองจำปาชนบท ขึ้นกับเมืองสกลนคร โปรตเกล้าฯ ตั้งให้เป็นท้าวแก้วเมืองกะป่องเป็นพระบำรุงนิคมเขต เจ้าเมืองคนแรก ปัจจุบันคือท้องที่อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร

โดยสรุป ผู้ไทย จึงเป็นคำเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทยกลุ่มหนึ่งซึ่งอาจต่างกันไปตามสำเนียงท้องถิ่น ที่ใช้ภาษาในตระกูลไท-กะได กระจายอยู่ในประเทศ สปป.ลาว และประเทศไทย มีตำนานร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น อาทิ ไทยดำ ไทยขาว ข่า เป็นต้น โดยเชื่อว่าอพยพมาจากจีนทางตอนใต้ ลงมาอยู่เมืองแถน ในประเทศเวียดนาม แล้วอพยพเพื่อหลบหนีสงคราม พร้อมขยายที่ทำมาหาเลี้ยงชีพใน สปป.ลาว ตอนกลางและใต้ จนเคลื่อนเข้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ในสมัยรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 5

แบบฝึกทักษะท้ายบท

จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. จงยกตัวอย่าง คำที่ออกเสียงคล้ายกับ ผู้ไทย มา 5 คำ
2. จงระบุแหล่งพำนัก เมืองต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของชาวผู้ไทย
3. จงยกตัวอย่าง กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มเครือญาติที่เกี่ยวข้องกับผู้ไทยมา 5 กลุ่ม
4. ในรัชการที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ชาวผู้ไทยได้อพยพเข้ามามากี่ครั้ง และพำนักอยู่เมืองใด
5. จงยกตัวอย่างกระจายตัวกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยในจังหวัดต่างๆ มา 5 จังหวัด

เอกสารอ้างอิง

- ธัญญลักษณ์ ไชยสุข และ Asger Mollerup. (2557). *ผู้ไทย: ชาติพันธุ์ผู้ไทย หรือคน-ไท?*. [ออนไลน์]. ได้จาก: http://www.phutai.thai-isian-lao.com/Chaiyasuk-Mollerup-2014-Phutai_ethnonym_THAI.pdf. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 31 มีนาคม 2558].
- พระราชรัตนมงคล. คำนิยม ใน สุเทพ ไชยจันทร์. (2557). *ผู้ไทย ลูกแถน ภาค 2 สืบค้นรากเหง้าผู้ไทยนานาชาติจากนิทานพญาแถน*. กรุงเทพฯ: ตาตา พับลิเคชั่น.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชั่นส์.
- ส. พลายน้อย. (2553). *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี.
- สุรัช ชินบุตร. (2553). *การสืบทอดอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของหมอเหยาและอัตลักษณ์ของ ชาวผู้ไทยในพิธีเหยาเลี้ยงผี*. วิทยานิพนธ์ดุสิตวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ อิศาศวัต และ ณรงค์ อุปัญญา. (2538). *รายงานการวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลง วิถีครอบครัวและชุมชนอีสาน: กรณีผู้ไทย*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- Asger Mollerup. (2012). "The content of this paper will be presented (in Thai) at the Phu Tai World Day in Renu Nakhon 11 March 2012," *Phu Tai History*. (Online). Available from: <http://www.phutai.thai-isian-lao.com/Phutai-history.html>. [accessed 30 March 2015].
- Jerold A. Edmondson และ David B. Solnit (1997). "Language: Phu Thai," *Glottolog*. (Online). Available from: <http://glottolog.org/resource/language/id/phut1244>. [accessed 30 March 2015].
- Thanyalak Chaiyasuk and Asger Mollerup. (2556). *ประวัติศาสตร์ผู้ไทยสองฝั่งโขง ผู้เฒ่าแก่เล่าว่าอพยพมาจาก "เมืองบก เมืองวัง"*, [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.phutai.thai-isian-lao.com/phutai-history-inthai.html>. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 31 มีนาคม 2558].

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรมผู้ไทย

หน่วยการเรียนรู้ที่.....2.....เรื่อง ภาษาผู้ไทย

รหัส ศ 20201 วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย 0.5 หน่วยกิต กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ-ดนตรี

ชั้น..มัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2/2558 เวลา 1 ชั่วโมง

ผู้สอน ว่าที่ ร.ต.จักรวาล บุขติ..โรงเรียน กุดปลาเค้าราษฎร์บำรุง อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่า ดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด

1. เปรียบเทียบความหลากหลายทางวัฒนธรรมผู้ไทย
2. แยกแยะลักษณะทำนองผู้ไทยที่แตกต่างกัน

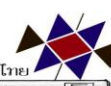
มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของ ดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด

1. เข้าใจความเป็นมาของชาวผู้ไทย
2. บรรยายมรดกภูมิปัญญาประเพณี พิธีกรรมของผู้ไทย
4. บรรยายความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมผู้ไทยในประเพณี พิธีกรรม

สาระสำคัญ

..... ชาวผู้ไทยมีลักษณะเป็นอยู่แบบครอบครัวใหญ่ โดดเด่นด้วยผิวพรรณที่ขาว หลงใหลในผ้าซิ่นหมีตีน ต่อเป็นผืนเดียวกันกับผ้าผืนกว้าง 4-5 นิ้ว ย้อมครามเกือบสีดำ สวมเสื้อแขนกระบอกสามส่วน ลำด้าขลิบแดง เก้าผมเป็นมวยสูงตั้งตรง มีการทอผ้าห่มผืนเล็ก ๆ หรือผ้าจ่อง มีผ้าแพรวา ผ้าลาย ใช้เป็นผ้ากั้นห้องหรือห่ม แทนเสื้อกันหนาวได้ ลักษณะบ้านผู้ไทยมีป้อมเอี่ยมเป็นช่องลม มีประตูป่อง หน้าต่างยาวจดพื้น ประเพณีสำคัญของเผ่าผู้ไทยซึ่งถือกันแต่โบราณ ได้แก่ การลงช่วง พิธีแต่งงาน การถือผี และการเลี้ยงผีหมอเหยา เป็นต้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ผู้เรียนสามารถอธิบาย ยกตัวอย่างคำที่เป็นคำนาม คำกริยา เปรียบเทียบกับคำในภาษาลาวและภาษาไทยได้ 5 คำ
2. ผู้เรียนสามารถอธิบายลักษณะถิ่นที่อยู่ บ้านเรือน เครื่องแต่งกายและอาหารผู้ไทยได้
3. ผู้เรียนสามารถอธิบายประเพณีหรือพิธีกรรมผู้ไทย 1 อย่าง
4. ผู้เรียนสามารถยกตัวอย่างเครื่องคายได้ 5 อย่าง
5. ผู้เรียนมีความภูมิใจในการแต่งชุดผู้ไทยร่วมกิจกรรม ในหมู่บ้านหรือโรงเรียน

กระบวนการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (18 นาที)

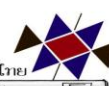
1. ผู้สอนให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน
2. เปิด VDO L04 พิธีหมอลอย บ้านดงน้อย ต.โคกหินแฮ่ อ.เรณูนคร
3. ผู้สอนเปิดภาพนิ่งในพิธีหมอลอยให้ผู้เรียนชม
4. ผู้สอนกับผู้เรียนสนทนา ถึงการลำนํ้าในพิธีหมอลอย และสุ่มถามเกี่ยวกับลักษณะของการหมอลอย ภาษา ความหมาย ใครเคยเข้าร่วมพิธีหมอลอย กระตุ้นให้ผู้เรียนที่รู้จักและช่วยกันตอบ

ขั้นสอน (32 นาที)

5. ผู้สอนอธิบายถึง คำในภาษาผู้ไทย ภาษาลาว และภาษาไทย พร้อมยกตัวอย่าง
6. ให้นักเรียนเขียนคำในภาษาที่ตนเองรู้จักคนละ 5 คำ โดยเลือกคำที่ไม่ซ้ำกับภาษาไทยหรือภาษาลาว จากนั้นสุ่มให้อ่านแล้วให้เพื่อนช่วยแปลเป็นภาษาลาวหรือภาษาไทย
7. ผู้สอนเปิดเพลง L05 สาวเข็นฝ้าย ของ จี๋ อมรรัตน์ ให้ผู้เรียนฟัง เขียนคำผู้ไทยจากเพลง
8. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันเฉลย

ขั้นสรุป (10 นาที)

9. ให้ผู้เรียนเขียนสรุป ความหมายของคำที่พบในวันนี้
10. ผู้สอนสุ่มให้ผู้เรียนอ่านที่นักเรียนเขียนสรุปของเพื่อน แล้ววิจารณ์ว่าถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ ร่วมกันแก้ไขเพิ่มเติม
11. ผู้สอน กำหนดให้ผู้เรียนอ่านเอกสารในบทที่ 2 มาก่อนในครั้งต่อไป

สื่อการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบ
2. VDO L04 พิธีหมอบเหยา บ้านต๋องน้อย ต. โคกหินแฮ่ อ. เรณูนคร
3. VDO L05 สาวเข็นฝ้าย ของ จี๊ว อมรัตน์
4. VDO L06 สาวสกลยังคอย
5. VDO L07 สาวภูไทยังคอย

การประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อน
2. แบบฝึกทักษะท้ายบท
3. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรมผู้ไทย

หน่วยการเรียนรู้ที่.....2.....เรื่อง วัฒนธรรมผู้ไทย

รหัส ศ 20201 วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย 0.5 หน่วยกิต กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ-ดนตรี

ชั้น..มัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2/2558 เวลา 1 ชั่วโมง

ผู้สอน ว่าที่ ร.ต.จักราวุธ บุชดี..โรงเรียน กุดปลาเค้าราชานุบำรุง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ห้วงเสียง วิเคราะห์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระขั้นสูงและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด

1. เปรียบเทียบความหลากหลายทางวัฒนธรรมผู้ไทย
2. แยกแยะลักษณะทำนองผู้ไทยที่แตกต่างกัน

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด

1. เข้าใจความเป็นมาของชาวผู้ไทย
2. บรรยายมรดกภูมิปัญญาประเพณี พิธีกรรมของชาวผู้ไทย
4. บรรยายความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมผู้ไทยในประเพณี พิธีกรรม

สาระสำคัญ

..... ชาวผู้ไทยมีลักษณะเป็นอยู่แบบครอบครัวใหญ่ โดดเด่นด้วยผิวพรรณที่ขาว หุ่นนิ่มนวลผ้าซิ่นห่มตีนต่อเป็นผืนเดียวกันกับผ้าผืนกว้าง 4-5 นิ้ว ย้อมครามเกือบสีดำ สวมเสื้อแขนกระบอกสามส่วน ลำด้าขลิบแดงเกล้าผมเป็นมวยสูงตั้งตรง มีการทอผ้าห่มผืนเล็ก ๆ หรือผ้าจ่อง มีผ้าแพรวา ผ้าลาย ใช้เป็นผ้ากั้นห้องหรือห่มแทนเสื้อกันหนาวได้ ลักษณะบ้านผู้ไทยมีป้อมเอี่ยมเป็นช่องลม มีประตูป่อง หน้าต่างยาวจดพื้น ประเพณีสำคัญของชาวผู้ไทยซึ่งถือกันแต่โบราณ ได้แก่ การลงช่วง พิธีแต่งงาน การถือผี และการเลี้ยงผีหมอเหยา เป็นต้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ผู้เรียนสามารถอธิบาย ยกตัวอย่างคำที่เป็นคำนาม คำกริยา เปรียบเทียบกับคำในภาษาลาวและภาษาไทยได้ 5 คำ
2. ผู้เรียนสามารถอธิบายลักษณะถิ่นที่อยู่ บ้านเรือน เครื่องแต่งกายและอาหารผู้ไทยได้
3. ผู้เรียนสามารถอธิบายประเพณีหรือพิธีกรรมผู้ไทย 1 อย่าง
4. ผู้เรียนสามารถยกตัวอย่างเครื่องคายได้ 5 อย่าง
5. ผู้เรียนมีความภูมิใจในการแต่งชุดผู้ไทยร่วมกิจกรรม ในหมู่บ้านหรือโรงเรียน

กระบวนการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (18 นาที)

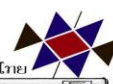
1. ผู้สอนให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน
2. เปิด VDO L08 พิธีหมอเหยา บ้านต๋อน้อย ต.โคกหินแฮ่ อ.เรณูนคร 2
3. ผู้สอนเปิดภาพนิ่งในพิธีเหยาให้ผู้เรียนชม
4. ผู้สอนกับผู้เรียนสนทนา ถึงการลำนํ้าในพิธีหมอเหยา และสู่ถามเกี่ยวกับลักษณะของการเหยา ภาษาที่ใช้ล่า ใครเคยเข้าร่วมพิธีเหยา กระตุ้นให้ผู้เรียนที่รู้จักและช่วยกันตอบ

ขั้นสอน (32 นาที)

5. ผู้สอนอธิบายถึง ความหมายของประเพณีสิ่งสองเดือนของชาวผู้ไทย และความเชื่อของชาวผู้ไทย เช่น การให้ความนับถือเจ้าปู่ นับถือผีหมอเหยา พิธีเหยา
6. ให้นักเรียนที่เคยมีประสบการณ์เข้าร่วมพิธีหมอเหยา ร่วมอธิบายความหมายของพิธี ตลอดจนวิเคราะห์ความหมายแฝง
7. ให้นักเรียนเขียนเครื่องคายตนเองรู้จักคนละ 5 คำ
8. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกัน อธิบายความหมายของเครื่องคาย และสนทนาถึงอนาคตของพิธีนี้ ถ้านักเรียนไม่สบายผู้ปกครองบอกให้ร่วมหมอเหยาจะเข้าร่วมหรือไม่ เพราะเหตุใด

ขั้นสรุป (10 นาที)

9. ให้ผู้เรียนเขียนสรุป ความหมายของ พิธีหมอเหยา และความเกี่ยวพันกับชุมชน
10. ผู้สอนสุ่มให้ผู้เรียนอ่านที่นักเรียนเขียนสรุปของเพื่อน แล้ววิจารณ์ว่าถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ ร่วมกันแก้ไขเพิ่มเติม

11. ผู้สอน กำหนดให้ผู้เรียนอ่านเอกสารในบทที่ 3 มาก่อนในครั้งต่อไป
12. ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน

สื่อการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบ
2. VDO L08 พิธีหมอบเหยา บ้านต๋องน้อย ต โศกหินแฮ่ อ เรณูนคร (2)
3. VDO L09 ลำภูไท คัดฮอดสาวผู้ไท
4. VDO L10 สาวภูไทสอนลูก (สังคมใหม่)

การประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อน
2. แบบฝึกทักษะท้ายบท
3. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน

บทที่ 2

ภาษาและวัฒนธรรมผู้ไทย

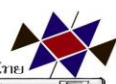
อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นการแบ่งทางมานุษยวิทยาโดยยึดหลักทางด้านภาษาและลักษณะโครงร่างเป็นสำคัญ ผู้ไทย (Phu Thai) หรือ ภูไท ถูกจัดอยู่ในตระกูลภาษาไท-กะได (Tai-Kadai) มีลักษณะใกล้เคียงกับภาษาลาว-ไทย ไทยดำ(Tai Dam) ไทยดอน (Tai Don) จากการสำรวจของสถาบันวิจัยภาษา มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าราวปี พ.ศ.2549(2006) มีประชากรที่พูดภาษาภูไทประมาณ 866,000 คน โดยกระจายอยู่ทางตอนเหนือ ตอนกลางของ สปป.ลาว อาทิ แขวงสาระวัน แขวงคำม่วน แขวงสะหวันเขตและจำปาศักดิ์ อยู่ทางตอนเหนือของประเทศเวียดนาม บางส่วนของจีนตอนใต้ และอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยประมาณ 470,000 คน โดยกระจายเป็นกลุ่มหมู่บ้านมากกว่า 6 จังหวัด อาทิ จังหวัดนครพนม จังหวัดอุดรธานี จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดสกลนคร จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดยโสธร และจังหวัดขุขันธ์เคียง การศึกษาในบทนี้มุ่งนำเสนออัตลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องของชาวภูไทในประเทศไทยดังนี้

ตระกูลภาษาผู้ไทย(Phu Thai)

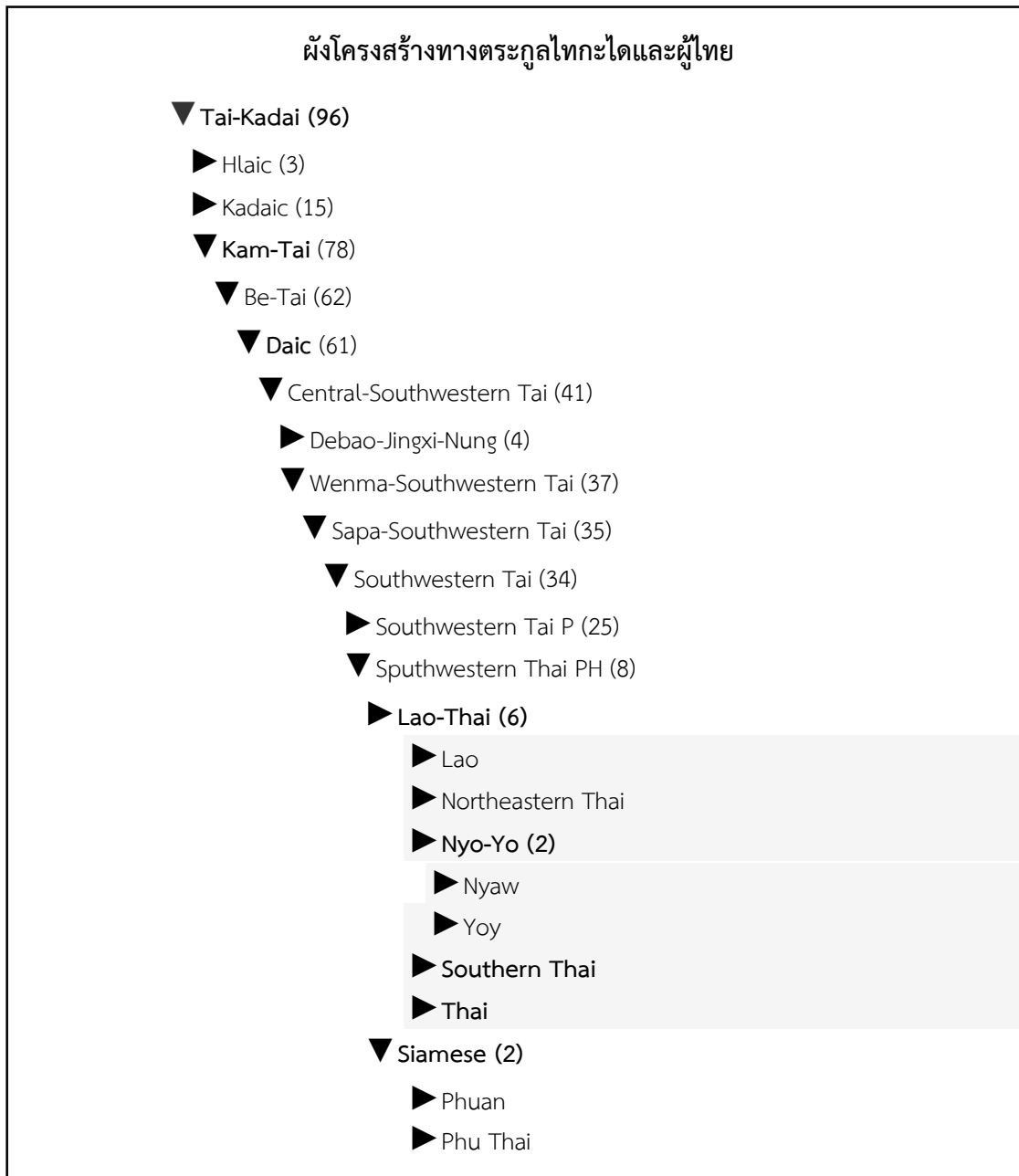
ผู้ไทย (Phu Thai) หรือ ภูไท ใกล้เคียงกับภาษาลาว ไทยดำ(Tai Dam) ไทยดอน (Tai Don) Jerold A. Edmondson และ David B. Solnit (1997) ได้ร่วมกันศึกษาเอกสารและงานวิจัย โดยจัดโครงสร้างตระกูลภาษาผู้ไทยอยู่ในสาขาตระกูลไทกะได(Tai-Kadai) ในกลุ่มภาษากัม-ไท (Kam-Tai) หรือ กลุ่มภาษาจ้วง-ต้ง ซึ่งเป็นชนชาติจีนตอนใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นตระกูลภาษาที่มีวรรณยุกต์สูง (Daic, Kadai) พบในจีนตอนใต้ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ยังมีเครือญาติในสายภาษาบาลี (Pali) ที่สืบมากับพุทธศาสนา โดยตระกูลย่อยที่สุดคือ ตระกูลลาวไทย (Lao-Thai) ที่กระจายตัวอยู่ในสปป.ลาว และประเทศไทย หรือบ้างก็เรียกตระกูลไท (Tai Family) โดยภาษาผู้ไทยจึงมีญาติพี่น้องที่ใกล้เคียงกับกลุ่มพวน (Phuan) ดังภาพผังโครงสร้างทางตระกูลไทกะไดและผู้ไทย ดังนั้นจึงผู้ไทยจึงเป็นเชื้อสายลาว กลุ่มใหญ่อีกกลุ่มหนึ่งที่มีเครือญาติทางชาติพันธุ์จะอยู่ใกล้เคียงกัน มีการไปมาหาสู่ในลุ่มแม่น้ำโขง แม้จะไม่มีภาษาเขียนที่แยกออกมาชัดเจน แต่ภาษาพูดหรือสำเนียงก็แตกต่างและบางอย่างก็มีคำเรียกต่างกันไป ดังตัวอย่าง คำเรียกเปรียบเทียบภาษาอังกฤษ ภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาผู้ไทย ดังภาพ

English	ไทย	ลาว	ลาวอีสาน	ผู้ไท	ผู้ไท
moon	ดวงจันทร์	อีเก้ง	อีเก้ง	โก	โก
swing	ไกว	ไกว	ไกว	จัน	จัน
brush teeth	แปรงฟัน	สิแฉ้ว	สิแฉ้ว	เจแห้ว	เจแห้ว

ภาพที่ เปรียบเทียบคำเรียกภาษาผู้ไทยกับภาษาอื่น

ที่มา : ัญญลักษณ์ ไชยสุข (2556: เว็บไซต์)

ภาพที่ ผังโครงสร้างทางตระกูลไทกะไดและผู้ไทย

ที่มา: Jerold A. Edmondson และ David B. Solnit (1997: เว็บไซต์)

การแต่งกาย

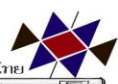
ชาวผู้ไทยแต่งกายตามความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวผู้ไทยที่มีมาตั้งแต่อดีต และยังมีการสืบสานวัฒนธรรมแต่งกายเป็นไปตามวัย การแต่งกายเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น คือ ผู้หญิงแต่งกายนุ่งผ้าซิ่นลายมัดหมี่ ย้อมด้วยครามหรือสีดำ ผู้ชายจะสวมเสื้อหม้อฮ่อมสีครามหรือสีดำ ในวัยเด็กจะเป็นเสื้อคอกลม สีนํ้าเงิน ดำ เข้มแขนสั้น เป็นต้น ส่วนวัยกลางคนการแต่งกายชุดจะเป็นเสื้อคอกลม สีนํ้าเงินเข้ม แขนสั้นมีเนื้อผ้าเป็นฝ้าย จากบ่าปล่อยชายให้ตกลงมา ชาวผู้ไทยที่เป็นคนเฒ่าใส่เสื้อคอกลม สีนํ้าเงินเข้ม แขนสั้นและแขนยาว ผู้หญิงก็จะใส่ซิ่นที่มีตีนทั้งผ้าฝ้าย ผ้าไหม พาดผ้าจากบ่าปล่อยชายให้ตกลงมาซึ่งส่วนใหญ่เป็นผ้าฝ้ายมากกว่าผ้าไหม ในเรื่องการแต่งกายนี้ สังคมส่วนใหญ่ของชาวผู้ไทยยอมรับว่าเป็นลักษณะที่มีการสืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณี มีการแต่งกายตามความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน

ภาพที่ การแต่งกายในขบวนแห่ของชาวผู้ไทย

ภาพที่ การแต่งกายในพิธีกรรม

ประเพณีความเชื่อ

ชาวไทยมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีการทำนาทำไร่ ทำสวนเลี้ยงสัตว์ทอดผ้า และทำเครื่องนุ่งห่ม เพื่อใช้สอยในครัวเรือน ชาวไทยมีความขยันขันแข็งในการทำงานมีความสามัคคีในหมู่บ้านและมีความเชื่อฟังผู้นำเป็นอย่างดี และมีวัฒนธรรมภาษาพูด มีการสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยตามประเพณี อิตลีสองและความเชื่อเหมือนกับชาวอีสานทั่วไป คือ จะมีการจัดงานบุญต่าง ๆ ตลอดทั้งสิบสองเดือน มีงานบุญในเดือนต่าง ๆ เช่น เดือนอ้ายบุญเข้าปรีวาสกรรม เดือนยี่ทำบุญคูณลาน เดือนสามทำบุญข้าวจี เดือนสี่ทำบุญผะเหวดหรืองานบุญเทศน์มหาชาติ เดือนห้าทำบุญสงกรานต์ เดือนหกทำบุญบั้งไฟ-ตะไล เดือนเจ็ดบุญข้าชะหรือข้าระ เดือนแปดบุญเข้าพรรษา เดือนเก้าบุญข้าวประดับดิน เดือนสิบทำบุญข้าวสาก เดือนสิบเอ็ดบุญออกพรรษา เดือนสิบสองบุญกฐิน เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตลอดปี คือ ประเพณี 12 เดือน (พระมหาชาญยุทธ สุทธิพิศ. 2552) โดยมีพิธีกรรมความเชื่อที่โดดเด่นได้แก่

พิธีเหยา

พิธีเหยา เป็นพิธีเข้าทรงรักษาโรคที่เรียกว่า “เหยา” เรียกผู้ทำพิธีว่า หมอเหยา มีทั้งเพศชายและหญิง โดยหมอจะทำพิธีเข้าทรงทำการสื่อสารกับผีที่เป็นสาเหตุ ผีที่เป็นตัวกลางหรือเรียกรวบ ๆ ว่าผีแกนหรือพญาแกน ทำการสืบหาสาเหตุของการเจ็บป่วย ให้การแนะนำการรักษาและเรียกขวัญให้กำลังใจกับผู้ป่วยนั้น โดยพิธีแฝงไว้ด้วยการยอมรับข้อตกลงของชุมชน ศีลธรรมจรรยา และการให้ความเคารพ โดยในพิธีการขับไล่หรือซักถาม ปล่อยประโลม สั่งสอนแก่ผู้ป่วยและเครือญาติ การเหยานี้จึงเป็นการฮ้องนำนาเพื่อสื่อสารและบำบัดโรคภัย (music therapy) (ทรงคุณ จันทจร และปิติ แสนโคตร. 2540: 57) หรือเป็นการเยียวยา เสริมสร้างขวัญและกำลังใจ

ขั้นตอนพิธีกรรม หลังจากจัดเครื่องคายหรือเครื่องบูชา เริ่มด้วย 1) การไหว้ผีครู เชิญผี เพื่อเข้าทรง 2) ลำตราจอาการ ถามสาเหตุ อาจมีการเปลี่ยนผี ถ้าตอบไม่ได้หรือไม่ใช่ผีที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของโรค 3) ลำบัวอ่อนวอนขอร้องให้ผีที่มาเป็นสื่อ บอกสาเหตุการเจ็บป่วย การผิดผี การแก้ไข รวมถึงไล่ผีหรือสิ่งไม่ดีออกจากตัวหรือใช้ดาบทำพิธีกวาดออกไป 4) การลาผีและส่งผีกลับ แล้ว 5) “ม้วนผีขึ้นหิ้ง” เป็นการเรียกขวัญหรือสู่ขวัญให้กำลังใจ ผูกแขน แล้ว “ปงคาย” เอาของในคายห่อไปบูชา พร้อมอัญวยอวยพรให้ ผู้ป่วยและผู้ร่วมพิธี (อลงกรณ์ อิทธิผล. 2558) ในการนี้จะและที่สำคัญคือ หมอแคนเป็นผู้สร้างเสียงเสพเสริมบรรยากาศให้กับพิธีกรรม ประกอบกับการลำจากหมอเหยาบรรยาย ถามไถ่ ไหว้ขอ เล่าเรื่อง พูดบ้างลำบ้างสลับกัน โดยทั่วไปหมอแคนใช้ลายใหญ่เป็นหลักในการเป่า

พิธีเลี้ยงผีหมอเหยา

หลังจากที่ผู้ป่วยหายจากการรักษาจะต้องแสดงความเคารพโดยการเข้าพิธีเลี้ยงผี เพื่อฝากตัวเป็นลูกคายหรือเป็นลูกศิษย์หมอใหญ่จะจัดพิธีเลี้ยงผีหมอ หรือเลี้ยงผีหมอเหยา หรือเลี้ยงผีบรรพบุรุษประจำปี (วิญญู ผลสวัสดิ์. 2536. 117) โดยจะจัดขึ้นประมาณต้นปี โดยเริ่มจากหมอเหยาที่เป็นหมอใหญ่ก่อน ซึ่งท่านจะมีลูกคายมากจะเริ่มก่อน แล้วลูกคายจึงกำหนดวันตาม แต่เดิมกำหนดช่วงพิธีในเดือนสาม แต่ปัจจุบันลูกคายและเครือขายขยายไปมาก มีการไปมาหาสู่กันระหว่างหมอ หมอใหญ่จึงเริ่มตั้งแต่เดือนอ้ายหรือธันวาคมต่อด้วยลูกคายสาขาไปถึงเดือนเมษายน รวมเป็นการจัดพิธีเลี้ยงผีหมอเหยาต่อเนื่องมีระยะเวลาถึง 5 เดือน ส่วนลูกคายจะต้องจัดขึ้นทุก 3 ปี 5 ปี หรือรวมกันจัด

อุปกรณ์ของหมอเหยา

หมอเหยาจะต้องมีอุปกรณ์ ที่จะเป็นองค์ประกอบของหมอเหยา ผู้วิจัยได้พบเห็น
อุปกรณ์ต่าง ๆ ดังนี้

1. พานสำหรับวางเครื่องฉาย ใช้พานไม้ต้นตั้งรูปร่างเหมือนขันโตกขนาดเล็กพอเหมาะหรืออาจใช้ถาดกลมแทนก็ได้ จัดวางถาดให้สูงขึ้นจากพื้นปกติโดยใช้หมอนขีตรองถาดก็ได้
2. ผ้าขาวรองพาน หรือเรียกว่าแพรวาทหรือแพรมน พับผ้าให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส วางปูรูปพานก่อนวางเครื่องของอื่นๆ และผ้าขาวนี้ใช้ผ้าฝ้ายพื้นเมือง
3. ถ้วย 1 ใบ ใช้ถ้วยแกนขนาดกลางสำหรับใส่ข้าวสารให้เต็มถ้วย เพื่อจัดวางสิ่งของอื่นลงในถ้วยได้
4. ข้าวสารข้าวเหนียว ปริมาณจำนวน 2 ถ้วย โดยตวงเอาข้าวสารถ้วยแรกเทลงไว้ที่พานหรือถาดวางเครื่องคายที่มีผ้าขาวรองพื้นไว้แล้ว เกลี่ยข้าวสารให้กระจายอยู่ในพานส่วนข้าวสารอีกถ้วยที่ 2 ให้บรรจุไว้ในถ้วยให้เต็มพอดี แล้ววางถ้วยข้าวสารนี้ไว้ตรงกลางพานเครื่องคาย
5. ไข่ไก่ 1-2 ใบ ใช้ไข่ไก่ดิบวางตั้งไว้ตรงกลางถ้วยข้าวสาร สำหรับการเสีงทายโดยใช้ไข่ไก่นี้ หมอเหยาจะกำข้าวสารโปรยให้จับติดที่เปลือกไข่
6. ดาบหรือจ้าว ใช้ประกอบเครื่องคายละ 1 เล่ม จะวางไว้ใกล้ ๆ พานเครื่องคาย ใช้เสีงทายโดยตั้งปลายดาบปักลงบนถ้วยข้าวสาร
7. เหล้า 1 ขวด นิยมใช้เหล้าขาว หรือเหล้าต้มกลั่นพื้นบ้านสำหรับใช้หมอเหยากินหรือให้ผีที่เข้าทรงหมอเหยากิน ตลอดทั้งให้หมอแคนกินด้วย เป็นการแสดงความเคารพระหว่างกัน
8. ฝ้ายขาว 2 ไน (หรือ 2 ใจ) ใช้สำหรับวางรอบวงปากถ้วยข้าวสาร 1 ไน และวางไว้ในพานเครื่องคาย 1 ไน สำหรับให้หมอเหยาจับใช้คล้องรอบศีรษะเมื่อประกอบพิธีเหยา
9. เงินลาด หรือเงินฮ้อย 1 อัน ใช้เงินสมัยโบราณหรือเงินเก่า
10. เงินค่าคายเหยา จำนวน 3 บาท (อาจไม่เท่ากัน)
11. เทียนทำจากขี้ผึ้งแท้ สำหรับแต่งชั้นธูปบูชา สำหรับติดประคบเข้ากันให้ดูเป็นเทียนเล่มใหญ่เรียกว่า “เทียนลิ้ม” สำหรับทำเป็นรูปไม้จิ้มฟันติดดอกไม้ เรียกว่า “เทียนง้า” และเทียนสำหรับใส่ในกรวยดอกไม้อีกด้วย

ภาพที่ ๑๒ ๓. ถาดใช้เครื่องคายนํ้า

14. พลุปลีก คือ ใบพลูที่นำมาตัดแต่งประกอบเครื่องคายใช้ประมาณ 5-6 ใบ
12. ดอกไม้ขาว สำหรับแต่งชั้นธูปบูชาคู่กับเทียน
13. คำหมาก ทำโดยจีบหมายพลูเข้าเป็นคำๆ ใช้ประมาณ 5-6 คำ
15. กรวยใบไม้ (หมอเหยา เรียกกรวยที่ทำขึ้นมานี้ว่า โซย) ทำจากใบขนุนหรือใบฝรั่งเย็บให้เป็นรูปกรวยสำหรับใส่ดอกไม้และใส่เทียนเป็นคู่ๆ รวม 8 อันวางไว้ที่ถ้ายข้าวสาร
16. เมียง (หรือเมียงคำ) ทำเป็นเครื่องสำหรับขบเคี้ยวหรือกินเมื่อสิ้นการประกอบพิธี
17. กระติบข้าว 1 ใบ สำหรับใส่ข้าวเหนียวหนึ่ง ใช้ในการจ้ำขวัญคนไข้เมื่อเสร็จสิ้นการประกอบพิธี

18. ฝ้ายขวัญ
19. ชันน้ำดื่ม หรือฝ้ายผูกแขน ใช้ผูกข้อต่อแขนรับขวัญหมอเหยาคนใหม่
20. คายขันธห้า สำหรับหมอแคน
21. เครื่องดนตรีแคน เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้เป็นหลักไว้เป่าคลอทำนองเหยาตลอด
22. เครื่องดนตรีพื้นบ้านอื่นๆ ได้แก่ ปี่ผู้ไทย กระจับปี เป็นต้นเท่าที่จัดหาได้
23. เครื่องเคาะจังหวะ (ผู้ไทยเรียกว่า “เครื่องเสพเครื่องงัน) จะนำมาใช้เท่าที่สามารถจัดหาได้ เช่น กระดิ่งแขวนคอวัวหรือควาย (หรือที่เรียกว่า หมากกะโหล่ง) ลูกกระพรวนหม้อหนึ่งข้าวกับน้ำเต้าแห่ง (ใช้ผลน้ำเต้าตีประกอบปากหม้อ) หม้อทองเหลืองสำหรับเคาะให้เกิดเสียงดัง เป็นต้น

ภาพที่ อุปกรณ์ประกอบพิธีกรรม ช่า ม้า เรือ เป็นต้น

ขั้นตอนการเลี้ยง แบ่งเป็น 3 วัน

1. วันที่ 1 วันเตรียมการ เน้นไปที่การจัดเตรียมสถานที่จัด “ผาม” (ปริมพิธี) และบริเวณ จัดอาหาร
2. วันที่ 2 เริ่มงาน เริ่มตั้งแต่ช่วงเช้า ลูกคายนีจะมารวมกันในช่วงสายๆ ถึงเที่ยง พิธีจะเริ่มเชิญผีที่เป็นเครือญาติ ผีครู มาร่วมฉลอง (ร่ำรอบผาม) ไปจนเย็นค่ำตึกและนอนพัก ณ บริเวณรอบๆ ผาม เนื้อหาโดยสรุปคือ กล่าวถึงการเดินทางของบรรพบุรุษ ที่อพยพมาตามที่ทำมาหากินในท้องถิ่น การปลูกพืชผัก จับปลาล่าสัตว์ คล่องช้าง เลี้ยงม้า จับโจร ออกศึกปกป้องต่อสู้ของชุมชน รวมถึงการค้าขายไปมาระหว่างชุมชน

3. วันที่ 3 เป็นวันบูชาและสงฆ์ เป็นวันสำคัญที่ต่อเนื่องจากวันที่ 2 ที่เชิญผีมา ณ บริเวณพิธีแล้ว ก็มีการฉลองโดยการละเล่นอาทิ เล่นน้ำ เล่นเรือ เป็นต้น จากนั้นเป็นการสงฆ์ ที่เป็นสิ่งไม่ดีส่งไปทางเรือนำไปทิ้งนอกบ้านหรือนอกหมู่บ้าน

ตลอดพิธีในวันที่ 2 และ 3 จะมีลูกคาย ที่หมอเคยไปรักษาจะนำเครื่องบูชามามอบให้หมอใหญ่ โดยหมอใหญ่ก็จะจับน้ำหรือสุรา พอเป็นพิธีแล้วอำนวยอวยพรให้ลูกคาย ลูกคายก็จะร่วมในพิธี ภาพที่ออกมาจะเป็นการรำวงรอบๆ ผาม มีคนลำนำประกอบดนตรีจะเป็นพิน แคน กลอง ฉิ่งฉาบบรรเลงสนุกสนานตลอดพิธี โดยลำดับกิจกรรมอาจไม่เหมือนกัน ความงดงามอยู่ผู้ลำนำจะสรรสร้างลำดับกิจกรรม คำขออ้อมวนออกมาอย่างงดงาม ส่วนดนตรีจะบรรเลงในบันไดเสียงเดียว (Am/Dm) ไปตลอดสลับซ้ำเร็วเท่านั้น จะหยุดเมื่อหมดแต่ละขั้นตอนและเลือกเพลงให้ถูกใจที่เข้าทรงหรือตรงใจผู้ขับลำนำ หากลูกคายที่เหนื่อยก็นอนพักก็ได้ แต่พร้อมกันรับประทานอาหาร พักเป็นเวลาอย่างพร้อมเพียง

ภาพที่ การเล่นน้ำของหมอเหยา

การแสดงของชาวไทย

การฟ้อนชาวไทย รัตติยา โกมินทรชาติ (2549) ได้ศึกษา “การฟ้อนภูไท” ที่หมู่บ้านวาริชภูมิซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะและมีการสืบทอดจนเกิดเป็นพัฒนาการมาถึงปัจจุบัน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ฟ้อนภูไทในพิธีกรรม และฟ้อนภูไทในงานเฉพาะกิจ ฟ้อนภูไทในพิธีกรรม ปรากฏการฟ้อนในพิธีกรรมบูชาเจ้าปู่หมื่นหลักในงานประเพณีภูไทรำลึก มีพัฒนาการแบ่งเป็น 3 ยุค คือ 1. ยุคดั้งเดิม พ.ศ. 2469-2596 เป็นการฟ้อนที่มีรูปแบบอิสระ ท่าฟ้อนมี 4 ท่า ได้แก่ ท่าเดิน ท่าดอกบัวตูม บัวบาน ท่าลอยน้ำ และท่าขอขมาเดี๋ย 2. ยุคฟื้นฟู พ.ศ. 2498-2520 เป็นการนำท่าฟ้อนที่มีอยู่เดิม มาจัด ระเบียบท่าฟ้อนให้มีรูปแบบชัดเจน และประดิษฐ์ท่าฟ้อนขึ้นใหม่ ซึ่งท่าฟ้อนเป็นการฟ้อนดิบ 3. ยุคปัจจุบัน พ.ศ. 2521-ปัจจุบัน พ.ศ. 2547 รูปแบบ และองค์ประกอบการฟ้อน มีการปรับเปลี่ยนเพื่อ ความเหมาะสม ท่าฟ้อนยังคงยึดท่าฟ้อนเดียวกันกับการฟ้อน

ไทยในพิธีกรรมยุคฟื้นฟู ฟ้อนภูไทยเฉพาะกิจ ปรากฏการฟ้อน 2 รูปแบบ คือ 1. ฟ้อนภูไทยเฉพาะกิจเพื่อความบันเทิงสำหรับถวายหน้าพระที่นั่งกษัตริย์ ในปี พ.ศ. 2514 ยังคงยึดทำฟ้อนเดียวกันกับการฟ้อนภูไทยในพิธีกรรมยุคฟื้นฟู 2. การฟ้อนภูไทยเฉพาะกิจ เพื่อความบันเทิงโดยทั่วไป ปรากฏการฟ้อนอยู่ 2 โอกาส คือ 1. ฟ้อนภูไทยสำหรับถ่ายทอดทางโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม ในปี พ.ศ. 2521 รูปแบบ และทำฟ้อนยังยึดทำฟ้อนเช่นเดียวกันกับยุคฟื้นฟู 2. ฟ้อนภูไทย ในงานรวมน้ำใจสกลนคร ในปี พ.ศ. 2535 ยังคงยึดทำฟ้อนเช่นเดียวกันกับการฟ้อนภูไทยในพิธีกรรม ยุคปัจจุบัน จากการวิจัยพบว่า เอกลักษณ์การฟ้อนภูไทยหมู่บ้านวาริชภูมิ คือ การวาดฟ้อนในลักษณะ วงกว้าง ก่อนที่จะหยุดนิ่งในท่าฟ้อนแต่ละท่า โดยใช้ศีรษะและลำตัวจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ การใช้มือและเท้า ซึ่งเอกลักษณ์การใช้เท้ามี 3 ลักษณะ คือการย่อเท้าอยู่กับที่ การย่อเท้าก้าวเดิน ในลักษณะตอสนั้เท้า และการย่อขาข้างเดียว ในส่วนเนื้อร้องจะใช้เนื้อร้อง และสำเนียงการร้องเป็น ภาษาภูไทย งานวิจัยฉบับนี้เป็นประวัติศาสตร์ทางด้านนาฏยศิลป์อีสาน ในแบบชาวบ้านดั้งเดิมอันเป็นแนวทางในการศึกษาฟ้อนอีสานต่อไป

ภาพที่ การแสดงฟ้อนผู้ไทย

โดยสรุป ชาวผู้ไทยมีลักษณะเป็นอยู่แบบครอบครัวใหญ่ มีความเข้มแข็งในการปกครองตามโครงสร้างหน้าที่โดดเด่นด้วยวัฒนธรรมที่ชาวกลุ่มชาติพันธุ์อื่น มีอธยาศัยไมตรี หญิงนิยมนุ่งผ้าซิ่นหมีตีนต่อเป็นผืนเดียวกันกับผ้าผืนกว้าง 4-5 นิ้ว ย้อมครามเกือบสีดำ เรียกว่าผ้าดำหรือซิ่นดำ สวมเสื้อแขนกระบอกสามส่วน ลำตัวขลิบแดง ติดกระดุมเงิน นิยมสวมสร้อยคอ สร้อยข้อมือ ข้อมเท้าด้วยโลหะเงิน เก้าอี้เป็นมวยสูงตั้งตรง มีการทอผ้าไหมผืนเล็ก ๆ หรือผ้าจ่อม มีผ้าแพรวา ผ้าลาย ใช้เป็นผ้ากั้นห้องหรือห่มแทนเสื่อกันหนาวได้ ลักษณะบ้านผู้ไทยมีป้อมเอี่ยมเป็นช่องลม มีประตูป้อม หน้าต่างยาวจดพื้น ประเพณีสำคัญของเผ่าผู้ไทยซึ่งถือกันแต่โบราณ ได้แก่ การลงช่วง พิธีแต่งงาน การถือผี และการเลี้ยงผีหมอเหยา เป็นต้น มีคำร้องหรือลำนำที่มีทำนองและภาษาเฉพาะเรียกว่า “ลายเพลงผู้ไทย” ดนตรีและการแสดงผู้ไทยที่ประดิษฐ์ขึ้นยังคงหล่อหลอมชาวผู้ไทยให้สามานสามัคคีอยู่ร่วมกัน ล้วนเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมสืบต่อมาเป็นหลายพันปี

แบบฝึกทักษะท้ายบท

จงตอบคำถามและอธิบายแบบทดสอบต่อไปนี้

1. จงยกตัวอย่างสิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย 3 ประเด็น
2. จงยกตัวอย่างคำในภาษาลาว เปรียบเทียบกับคำในภาษาผู้ไทย 5 คำ
3. จงยกตัวอย่างเครื่องคายในพิธีเหยารักษาผู้ป่วย มา 5 สิ่ง
4. จงอธิบายและยกตัวอย่าง กิจกรรมในพิธีเลี้ยงผีหมอเหยามา 2 อย่าง
5. ประเพณีใดที่กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยดำเนินอยู่เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ลาว จงยกตัวอย่างมา 3 ประเพณี

เอกสารอ้างอิง

- दनัย ขาพิพอด. (2548). *บทบาทของบรื่องประกอบพิธีกรรมเหยาของชาวผู้ไทย*. วิทยานิพนธ์
อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ธัญญลักษณ์ ไชยสุข. (2556). *ภาษาผู้ไทย เพื่อสุขภาพ*. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.phutai.thai-isn-lao.com/Phutai-language.html>. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 30 มีนาคม 2558].
- ธัญญลักษณ์ ไชยสุข มุลเลอรุพ. (2551). *หมอเหยา: วิธีการดูแลสุขภาพของชาวผู้ไทย ต.สงเป็ลือย
อ.เขาวง จ.กาฬสินธุ์*. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.phutai.thai-isn-lao.com/yao-thai.pdf>
[สืบค้นเมื่อ วันที่ 31 มีนาคม 2558].
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- พระมหาชาญยุทธ สุทธิย์. (2552). *การสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวผู้ไทย เพื่อการเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัตติยา โกมินทรชาติ. (2549). *การฟ้อนของชาวภูไท : กรณีศึกษาหมู่บ้านวาริชภูมิ อำเภวาริชภูมิ
จังหวัดสกลนคร*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิญญู ผลสวัสดิ์. (2536). *พิธีกรรมเลี้ยงผีบรรพบุรุษของชาวผู้ไทย อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร*.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- โรชนี คนหาญ. (2546). *คำพื้นฐานภาษาผู้ไทย: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ*. วิทยานิพนธ์
หลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาสารคาม.
- สุรัช ชินบุตร. (2553). *การสืบทอดอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของหมอเหยาและอัตลักษณ์ของ ชาวผู้ไทย
ในพิธีเหยาเลี้ยงผี*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ อธิราชวัด และ ณรงค์ อุปัญญ. (2538). *รายงานการวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลง วิถีครอบครัวและ
ชุมชนอีสาน: กรณีผู้ไทย*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- อลงกรณ์ อธิผล. (2558). *คำ เหียก (เรียก) ขวัญในพิธีกรรมรักษาโรคของหมอเหยาชาวผู้ไทย*.
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, กรุงเทพฯ.

Asger Mollerup. (2012). “The content of this paper will be presented (in Thai) at the Phu Tai World Day in Renu Nakhon 11 March 2012,” *Phu Tai History*. (Online).
 Available from: <http://www.phutai.thai-isan-lao.com/Phutai-history.html>.
 [accessed 30 March 2015].

Jerold A. Edmondson และ David B. Solnit (1997). “Language: Phu Thai,” *Glottolog*. (Online).
 Available from: <http://glottolog.org/resource/languoid/id/phut1244>.
 [accessed 30 March 2015].

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เครื่องดนตรีผู้ไทย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ลักษณะเครื่องดนตรี ปี่ผู้ไทย แคน และซอด้วง
รหัส ศ 20201 วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย 0.5 หน่วยกิต กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ-ดนตรี
ชั้น..มัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2/2558 เวลา 2 ชั่วโมง
ผู้สอน ว่าที่ ร.ต.จักรวาล บุชดี..โรงเรียน กุดปลาเค้าราษฎร์บำรุง อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระซึ้งซมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด

2. แยกแยะลักษณะเครื่อง ทำนองผู้ไทยที่แตกต่างกัน

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด

2. บรรยายมรดกภูมิปัญญาประเพณี พิธีกรรมของผู้ไทย
3. บรรยายลักษณะเครื่องดนตรี ในวัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย

สาระสำคัญ

ลักษณะเครื่องดนตรี ปี่ผู้ไทย แคน ซอด้วงไม้อู้ พิณ กลอง กรับและฉาบ เป็นเครื่องดนตรีร่วมระหว่างชาติพันธุ์ มีลักษณะและบทบาทหน้าที่บรรเลงเดี่ยว บรรเลงคลอร้อง บรรเลงร่วมวง ใช้ในโอกาสประกอบพิธีกรรม และความบันเทิง ปัจจุบันเครื่องดนตรีบางเครื่องหายหรือไม่มีผู้สืบทอด เครื่องดนตรีบางชิ้นพัฒนาไปบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีตะวันตก

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ผู้เรียนสามารถ จำชื่อและอธิบายลักษณะเครื่องดนตรีได้อย่างน้อย 2 ชื่อ
2. ผู้เรียนสามารถ อธิบายเปรียบเทียบการกำเนิดเสียงและหน้าที่ของเครื่องได้
3. ผู้เรียนสามารถทำความสะอาดเครื่องดนตรีเบื้องต้นได้
4. ผู้เรียนมีความสุขและภูมิใจ กับเครื่องดนตรี

กระบวนการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (20 นาที)

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน
2. เปิด VDO L010 ซาวด์ดนตรีลำภูไท อันแคนเขียว
3. ผู้สอนชวน สนทนาเกี่ยวกับเครื่องดนตรีในท้องถิ่น

ขั้นสอน (40 นาที)

4. ผู้สอนกับผู้เรียนสนทนา ถึงนักดนตรีในหมู่บ้าน ได้แก่ท่านใด ใครรู้จัก กระตุ้นให้ผู้เรียนที่รู้จักและช่วยกันตอบ

5. แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 4-8 กลุ่ม ให้สำรวจหนักร้อง นักดนตรีในหมู่บ้านของท่านบรรเลงเครื่องดนตรีอะไร ชับร้องหรือลำอะไรได้ แบ่งกันอัดคริป เขียนเรื่องที่พบให้นักเรียนกลับไปสืบค้นแล้วกลับมาให้เพื่อนฟังในครั้งต่อไป

ชั่วโมงที่ 2

(40 นาที)

6. ผู้สอนอธิบายเรื่องการทำเนตเสียง การแบ่งประเภทเครื่องดนตรีและเครื่องดนตรีผู้ไทย

7. ผู้สอนเปิดเพลง VDO L011 ลำภูไทโลก อันแคนเขียว ให้ผู้เรียนฟัง

ให้ผู้เรียน ร่วมกันอธิบายชื่อเครื่องดนตรี และ

8. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันตรวจ

ขั้นสรุป (20 นาที)

9. ให้ผู้เรียนเขียนสรุป การแบ่งเครื่องดนตรี และเครื่องดนตรีผู้ไทย

10. ผู้สอนสุ่มให้ผู้เรียนอ่านที่นักเรียนเขียนสรุปของเพื่อน แล้ววิจารณ์ว่าถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ ร่วมกันแก้ไขเพิ่มเติม

11. ผู้สอน กำหนดให้ผู้เรียนอ่านเอกสารในบทที่ 3 มาก่อนในครั้งต่อไป

สื่อการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบ
2. VDO L010 ชาวตดนตรีลำภูไท อันแคนเขียว
3. VDO L011 ลำภูไทโลก อันแคนเขียว
4. VDO L012 ปี่ภูไท pi Phuthai
5. VDO L013 Lam Phu Thai / ลำผู้ไทเซโปน / ลำผู้ไทอุบลราชธานี-สิริพอน สิบะเสด็จ

การประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อน
2. แบบฝึกทักษะท้ายบท
3. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เครื่องดนตรีผู้ไทย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ลักษณะเครื่องดนตรี พิณ กลอง กรับและฉาบ
รหัส ศ 20201 วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย 0.5 หน่วยกิต กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ-ดนตรี
ชั้น..มัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2/2558 เวลา 2 ชั่วโมง
ผู้สอน ว่าที่ ร.ต.จักรวาล บุขติ..โรงเรียน กุดปลาเค้าราษฎร์บำรุง อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิพากษ์ วิวิจารณ์คุณค่า ดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระขึ้นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด

2. แยกแยะลักษณะเครื่อง ทำนองผู้ไทยที่แตกต่างกัน

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของ ดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด

2. บรรยายมรดกภูมิปัญญาประเพณี พิธีกรรมของผู้ไทย

3. บรรยายลักษณะเครื่องดนตรี ในวัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย

สาระสำคัญ

ลักษณะเครื่องดนตรี ปีผู้ไทย แคน ซอบังไม้ไผ่ พิณ กลอง กรับและฉาบ เป็นเครื่องดนตรีร่วม ระหว่างชาติพันธุ์ มีลักษณะและบทบาทหน้าที่บรรเลงเดี่ยว บรรเลงคลอร้อง บรรเลงร่วมวง ใช้ในโอกาส ประกอบพิธีกรรม และความบันเทิง ปัจจุบันเครื่องดนตรีบางเครื่องหายหรือไม่มีผู้สืบทอด เครื่องดนตรีบางชิ้น พัฒนาไปบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีตะวันตก

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ผู้เรียนสามารถ จำชื่อและอธิบายลักษณะเครื่องดนตรีได้อย่างน้อย 2 ชื่อ
2. ผู้เรียนสามารถ อธิบายเปรียบเทียบการกำเนิดเสียงและหน้าที่ของเครื่องได้
3. ผู้เรียนสามารถทำความสะอาดเครื่องดนตรีเบื้องต้นได้
4. ผู้เรียนมีความสนุกและภูมิใจ กับเครื่องดนตรี

กระบวนการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (15 นาที)

1. ผู้สอน เปิดเพลง L012 ปีภูไท pi Phuthai
2. ผู้สอนชวน สนทนาเกี่ยวกับการสร้างพัฒนาเครื่องดนตรีในท้องถิ่น

ชั้นสอน (45 นาที)

3. แบ่งกลุ่มนักเรียน 4-8 กลุ่ม ผู้สอนนำเครื่องดนตรีพื้นบ้านมอบให้เป็นกลุ่ม ๆ ละ 2-6 ชิ้น
4. ให้นักเรียนสังเกต ตอบคำถามและทดลองปฏิบัติ สิ่งต่อไปนี้
จุดกำเนิดเสียง กล้องเสียง วิธีการกำเนิดเสียง ดีด/เป่า/ตี
เลียนแบบท่าทางการบรรเลง ฝึกการจัดท่าทาง
5. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอ อธิบายข้อค้นพบและแสดงท่าทางประกอบ

ชั่วโมงที่ 2

(40 นาที)

6. ผู้สอนบรรเลงดนตรีให้ผู้เรียนฟัง 1-2 ชิ้น
7. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอ นักดนตรีในหมู่บ้านของตน
ท่านบรรเลงเครื่องดนตรีอะไร ขับร้องหรือทำอะไรได้ แบ่งกันอัดคริป
8. ผู้สอนอธิบายเรื่อง การอ่านโน้ตดนตรี พร้อมให้นักเรียนฝึกปฏิบัติอ่านโน้ต
9. ให้แต่ละกลุ่ม อ่าน/ร้องโน้ตที่ได้รับ/ ตามแบบฝึก

ขั้นสรุป (20 นาที)

10. ผู้สอนสุ่มผู้เรียนออกมาอ่านโน้ต ตามที่ผู้สอนกำหนด
11. ผู้สอน กำหนดให้ผู้เรียนอ่านเอกสารในบทที่ 4 มาก่อนในครั้งต่อไป
12. ทำแบบทดสอบหลังเรียน

สื่อการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบ
2. VDO L010 ชาวัดดนตรีลำภูไท อันแคนเขียว
3. VDO L011 ลำภูไทโลก อันแคนเขียว
4. VDO L012 ปี่ภูไท pi Phuthai
5. VDO L013 Lam Phu Thai / ลำภูไทเซโปน / ลำภูไทเดโบบน-สิริพอน สิบะเร็ด
6. เอกสารการอ่านและตัวอย่างโน้ต

การประเมินผล

1. แบบทดสอบหลังเรียน
2. แบบฝึกทักษะท้ายบท
3. แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน

บทที่ 3

เครื่องดนตรีผู้ไทย

เครื่องดนตรีผู้ไทยที่พบเป็นเครื่องดนตรีที่ยังคงใช้อยู่ในปัจจุบัน บางกลุ่มอาจจะมีมากกว่าหรือน้อยกว่านี้ โดยนำเสนอความเป็นมา ลักษณะเครื่องดนตรี ต่างๆ ดังนี้

พิณ

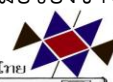
พิณเป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ในสกุลเครื่องสายซึ่งประกอบด้วยกะโหลกและคอกี้นี่ใช้ดีดอาจดีดด้วยนิ้วมือ แผ่นพลาสติก หรือแม้แต่แผ่นที่ถากออกมาจากเขาสัตว์หรือกระดองเต่า มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ตตะ หมายถึงเครื่องดนตรีที่มีสายสำหรับดีดเป็นเสียง สันนิษฐานว่า ตตะนี้คงจะได้แบบอย่างมาจากที่ใช้สายคันชักธนู เกิดการสั่นสะเทือนแต่สายคันธนูที่ทำหน้าที่สั่นสะเทือนนั้นจะแตกต่างกันไปตามความยาว - สั้นของคันธนู ที่มีเสียงดังไม่มากนักหาวัตถุที่ช่วยให้การเปล่งเสียงมากขึ้น จึงใช้วัตถุกลวงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ฝักร้าเต่า กะโหลก มะพร้าว กระบอกไม้ไผ่ หรือไม้ที่ขุดทะลุทะลวงตลอด จึงเรียกว่า “วิณโปกขร” หรือกระพุงพิณ (Resonator) (อุดม อรุณรัตน์. 2526 : 91)

พิณของชนเผ่าสุเมเรียน ที่เรียกว่า “ไลร์” มีมาแล้วก่อนคริสต์ศักราชถึง 3000 ปี และใช้กันอย่างกว้างขวางในกลุ่มชนอียิปต์โบราณ กรีกโบราณและยุโรปสมัยกลาง ในแอฟริการิมใช้เล่นประกอบพิธีกรรมบางอย่าง ในลัทธิศาสนาพราหมณ์มีความเชื่อว่าการบูชาด้วยเสียงดนตรีที่มียาวติดต่อกันเป็นเวลานานเป็นวิธีอันที่จะบรรลุถึงซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพระศิวะได้ (เดอร์บาร์รี. 2512 : 513) ในทางพระพุทธศาสนานี้วิธีพระโพธิญาณของพระมหาสัตว์ได้อาศัยสายกลางแห่งพิณที่สมเด็จพระอัมรินราราชทรงติดถวายจึงได้ตรัสรู้สำเร็จสัมโพธิญาณว่าการบำเพ็ญเพียรแสวงหาโมกษธรรมนั้น ถูกเคร่งครัดนักก็เปรียบเสมือนการขึ้นสายพิณให้ตึงไปตึงแล้วยอมขาด ถ้าหย่อนยานนักยอมไม่มีเสียงไพเราะเหมือนขึ้นสายพิณที่หย่อน แต่ถ้าทำในขั้นมัชฌิมาปานกลางก็เปรียบเสมือนการขึ้นสายพิณที่พอดีกับระดับเสียงยอมทำให้ไพเราะกังวานแจ่มใส

วรรณคดีเรื่องสัปดาห์สหัสตรา ได้กล่าวถึงพิณที่พระปัญจสิงขรติดไว้ในสัปดาห์สหัสตราที่มณิกายมหารวรรคไว้ว่า (อุดม อรุณรัตน์. 2526 : 93-96) “พิณมีสี่เสียงเหมือนผลมะตูมสุก กระพุงพิณนั้นแล้วล้วนด้วยทองทิพย์ คันพิณล้วนแล้วด้วยแก้วอินทนิล สายล้วนแล้วด้วยเงินงาม ลูกบิดแล้วด้วยแก้วประพาฬ พลาซขึ้นสายทั้ง 50 ให้ได้เสียงแล้วจึงดีดพิณให้เป่งเสียงอันไพเราะ” นอกจากจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ฉลาดในการยังพิณให้เปล่งเสียงแล้ว พระปัญจสิงขรยังคิดแต่งเพลงขับได้อย่างไพเราะไว้เป็น “คีตูปสยหิโต ธมโม” ธรรมประกอบด้วยคีตอีกด้วย บรมครูดนตรีไทยจึงได้ยกย่องบูชาพระปัญจสิงขรเป็นครูทางดนตรีไทย (การเปล่งเสียงจากสาย) จึงได้วัตถุไว้ในโองการไหว้ครูดุริยางคดนตรีไทยว่า “พระปัญจสิงขร พระกรเธอถือพิณติดตั้งเสนาสนนั้น”

ชาวอินทุมิเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งคล้ายน้ำเต้าแขวนมีไว้เพื่องานสนุกสนานและพ้องรำกับเพื่อนบ้านในตอนหัวค่ำอันเป็นกิจวัตรประจำวัน เมื่อถึงวันกำหนดที่ถือว่าเป็นวันที่ศักดิ์สิทธิ์ ก็จะมึงานรื่นเริงขึ้น ณ เจ้าแม่สร้อย ชาวอินทุมิมีความเคารพนับถือว่า พระสร้อยดีเป็นชายาของพระพรหมมี 4 กร หัตถ์หนึ่งถือพิณ จึงได้ชื่อว่าเป็นเจ้าแม่แห่งการดนตรี และการขับร้อง

ความเป็นมาของพิณ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ซุง ซึ่งจะอ้างอิงกับความเป็นมาของกระจำปี เครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีดของไทย เพราะเป็นเสียงเดียวกัน เพียงแต่มีรูปร่างแตกต่างกันตามฝีมือของช่าง

และท้องถิ่นที่กำเนิดเท่านั้น เครื่องดนตรีชนิดนี้นี้มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย อ้างอิงได้จากข้อความในหนังสือ ไตรภูมิพระร่วง ที่กล่าวถึงการละเล่นพื้นเมืองและการดนตรีสมัยนั้นว่า ลางจำพวกตีตีพิน และสี่ซอสามสาย (ซอพุงตอ) ประกอบจึงให้จิ้งหะมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย

สำหรับซอหรือพินของคนไทยภาคอีสานนั้น น่าที่จะวิวัฒนาการขึ้นมาจากสนุ (ธนู) ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่มีสายซึ่งเป็นรูปคันธนูใช้ตีเล่นหรือผูกติดกับหัววาวชักขึ้นไปในท้องฟ้าให้ลมบนฟ้าพัด แล้วเกิดเสียง ส่วนที่เป็นเต้าเสียงนั้นน่าจะมาจาก 2 ทาง คือ จากกระบอกไม้ไผ่ให้เด็กเล่นอยู่ในสังคมไทยภาคอีสาน และอีกทางหนึ่งมาจากพินสายเครื่องหย่านางซึ่งชุดหลุมลงไปดินเป็นเต้าขยายเสียง และซิงสายเครื่องหย่านางเป็นสายพินพาดปากหลุมนั้นมัดหัวท้ายของสายเข้ากับหลัก 2 หลัก เวลาเล่นใช้ตีหรือตีตีสายเกิดเสียงดังตึงตึงคล้ายกลอง (สำเร็จ คำโหมง. 2537 : 478)

เนื่องจากว่าพินเป็นเครื่องดนตรีที่เก่าแก่มีการเล่นมานานจึงมีหลักฐานเพิ่มเติมดังนี้

หลักฐานแรก อ้างอิงถึงเครื่องดนตรีประเภทตีที่เป็นต้นแบบของพิน คือ กระจับปี ซึ่งคำว่า “กระจับปี” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายว่ากระจับปีเป็นพิน 4 สาย

หลักฐานที่สอง กระจับปีมีลักษณะคล้ายกันไม่ว่าจะเป็นกระจับปีในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่เมืองกัลกัตตาของอินเดีย กระจับปีในประเทศไทย กระจับปีในประเทศเขมร และกระจับปีที่เป็เครื่องตีของจีน เรียกว่า “ปีปะ”

หลักฐานที่สาม หนังสือไตรภูมิพระร่วงได้กล่าวถึงพินว่า “ลางจำพวกตีตีพินและสี่ซอพุงตอและจับจิ้งหะจับระบำเต้นเล่น” หมายความว่าใช้พินเล่นกับซอสามสาย (ซอพุงตอ) ประกอบกับจิ้งหะมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี

หลักฐานที่สี่ รูปนัคนดนตรีหญิง 5 คน ชุดพบที่ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่ามีอายุระหว่าง พ.ศ. 1000 – 1200 สืบได้จากนัคนดนตรีคนที่ 3 ของรูปปั้นกำลังบรรเลงพิน 5 สาย (สุกิจ พลประถม. 2536 : 131)

รูปปั้นนัคนดนตรีหญิง 5 คน ที่ตำบลคูบัว

รูปแกะสลักนัคนดนตรีที่กำลังบรรเลงมโหรีในสมัยสุโขทัย โดยคนที่ 1 เล่นโทน คนที่ 2 เล่นรำมะนา คนที่ 3 เล่นกระจับปี คนที่ 4 เล่นซอสามสาย คนที่ 5 เป่าขลุ่ย
วัสดุที่ใช้ทำพิน

การเตรียมไม้ที่ใช้ทำพิณ ไม้ที่ใช้ทำพิณ คือ ไม้ยอป่า ไม้ประดู่ ไม้พยุง หรือไม้เนื้อแข็งอื่น ๆ แต่ที่นิยมในปัจจุบันคือไม้หมากมี (ขนุน) เพราะนำมาขุดเจาะ ถาก เลื่อย และขึ้นรูปได้ง่าย เมื่อแห้งแล้วสีจะสดใสเป็นสีเหลืองสวยงามตามธรรมชาติ คุณภาพของเสียงยังมีความไพเราะกังวาน นุ่มนวลอีกด้วย (บุญโฮม พรศรี. 2543 : 76)

ประเภทของพิณ

พิณอีสาน อาจจำแนกประเภทได้หลายลักษณะ ดังนี้

1. ประเภทของพิณ (แบบที่1)

1.1 พิณโปร่ง หมายถึงพิณซึ่งเต้าพิณมีรูโพรง เพื่อให้เกิดเสียงดังตามธรรมชาติ หากต้องการใช้พิณโปร่งต่อกับเครื่องเสียง ก็ต้องใช้ไม้ค้เล็กๆ มาต่อเข้ากับพิณโปร่ง แต่ข้อเสียของการใช้ไม้ค้คือ เมื่อปิกสัมผัสกับสายพิณ หรือมือผู้ดีดกระทบกับเต้าพิณ อาจเกิดเสียงรบกวนที่ไม่พึงประสงค์ได้

1.2 พิณไฟฟ้า หมายถึงพิณซึ่งเต้าพิณไม่มีรูโพรง แต่ติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เรียกว่า คอนแท็ก และอื่นๆ ที่เต้าพิณแทน โดยพิณไฟฟ้า จะต้องต่อกับอุปกรณ์กำเนิดเสียงไฟฟ้าเท่านั้น จึงจะให้เสียงดัง เมื่อดีดเปล่า แทบจะไม่ได้ยินเสียงเลยพิณโปร่งไฟฟ้า

1.3 พิณโปร่งไฟฟ้า หมายถึง พิณโปร่งกับพิณไฟฟ้าผสมกัน คือ นำพิณโปร่งมาติดคอนแท็ก เพื่อให้สามารถนำพิณโปร่ง ไปต่อเข้าเครื่องเสียงได้ ซึ่งพิณโปร่งมีเสียงกังวานอยู่แล้ว เมื่อติดคอนแท็กเข้าไปก็จะให้เสียงกังวาน ไพเราะไปอีกแบบ

2. ประเภทของพิณ (แบบที่2)

2.1 พิณสองสาย หมายถึงพิณที่ใช้สายสองสาย

2.1 พิณสามสาย หมายถึงพิณที่ใช้สายสามสาย

2.3 พิณสี่สาย หมายถึงพิณที่ใช้สายสี่สาย

3. ประเภทของพิณ (แบบที่3)

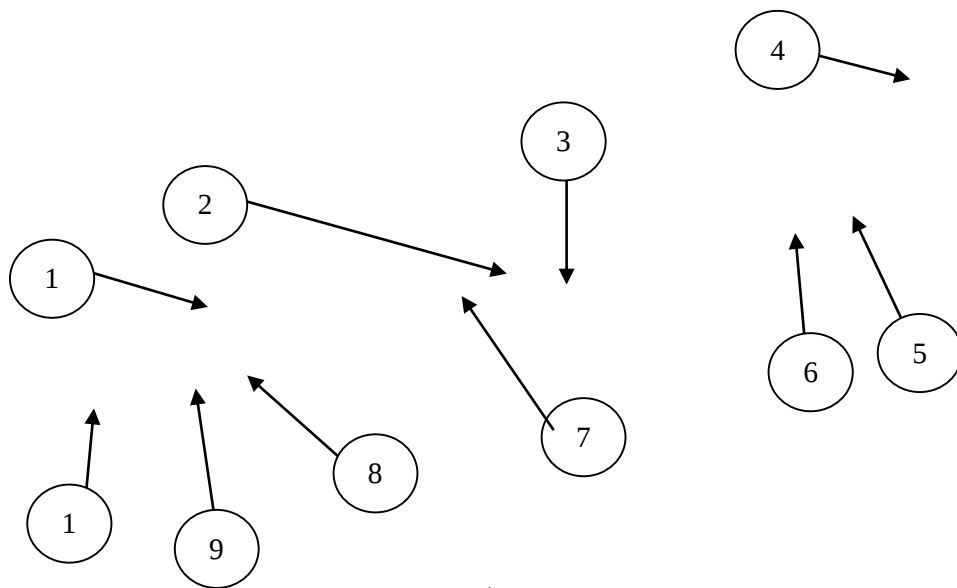
3.1 พิณหัวเดียว หมายถึงพิณที่มีคอพิณอันเดียว

3.2 พิณสองหัว หมายถึงพิณที่มีคอพิณสองอัน คอล่างตั้งเสียงโทนต่ำ (ลายใหญ่) คอบนตั้งเสียงโทนสูง (ลายน้อย) (วัลลภณีย์ ภูกิจผา.2525 : 4)

ลักษณะของพิณ

พิณเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานชนิดหนึ่งที่มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น ซุง หมากจับปี่ หมากโตดโต่ง หมากดัดเต่ง เป็นต้น พิณอีสานจะมีส่วนประกอบหลัก ๆ ดังนี้ (คณาวิทย์ โคตรบุตร.2544 : 5-6)

ส่วนประกอบของพิณ

1. ตัวพิณ ไม้ที่นิยมนำมาทำมีน้ำหนักเบา และจะเป็นกล่องเสียง
2. คอพิณ จะนิยมทำจากไม้เนื้อแข็ง ความยาวขึ้นอยู่กับช่างที่ทำพิณ
3. ชั้นแบ่งเสียง ทำจากไม้ไผ่ หรือลวดก็ได้
4. หัวประดับ เป็นการแกะสลักลายพญานาค และลายหงส์ เพื่อประดับสวยงาม
5. ลูกบิด ทำจากไม้เนื้อแข็ง หรือใช้ลูกบิดกีตาร์ทั่วไป
6. หมอนรองสาย ทำจากไม้เนื้อแข็ง หรือพลาสติก
7. สายพิณ ใช้สายเบรคจักรยาน หรือสายกีตาร์ทั่วไป
8. รูแพ เป็นรูสำหรับขยายเสียงของพิณ
9. หย่อง ทำจากไม้เนื้อแข็ง หรือพลาสติก
10. ที่ยึดสายพิณ ใช้ยึดสายพิณสำหรับการตั้งสายพิณ

แคน

แคนในแถบภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามแคน ที่พบในแถบ

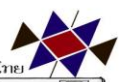

ลุ่มแม่น้ำโขง มี 2 ลักษณะ ลักษณะที่หนึ่ง คือ เต้าแคนที่อยู่ตรงกลางของไม้กู่แคน (ลูกแคน) หรือไม้กู่แคนที่ไผ่ล่อออกมาจากเต้าแคนทั้งสองด้าน ในด้านบนและด้านล่างของเต้าแคน ส่วนใหญ่จะพบในพื้นที่ราบ เช่น แคนของประเทศลาว ประเทศไทย ประเทศเวียดนาม และแคนชนเผ่าม้ง ลักษณะที่สอง คือ เต้าแคนจะอยู่ส่วนด้านล่างของไม้กู่แคน (ลูกแคน) มีลิ้นอยู่ด้านในของเต้าแคน ซึ่งเต้าแคนนั้นส่วนใหญ่ทำมาจากลูกน้ำเต้า หรือไม้เนื้อแข็ง ไม้กู่แคน (ลูกแคน) จะไผ่ล่อออกมาจากเต้าแคนเพียงด้านเดียวเท่านั้น ส่วนใหญ่จะพบในประเทศจีน เช่น แคนจีน (Sheng) (เจริญชัย ชนไฟโรจน์. 2545 : 1-5)

ดังนั้น แคนที่พบในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในภูมิภาคแม่น้ำโขง มีลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองและมีความแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย และมีอยู่ทั่วไปตามพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ตามภูมิภาคแม่น้ำโขง เครื่องดนตรีชนิดนี้จัดอยู่ในประเภทไม้ไผ่ คือ แคน (Sheng) ประกอบด้วยไม้กู่แคนจำนวน 17 กู่ สอดไว้ในเต้าที่ทำมาจากผลน้ำเต้า หรือเต้าที่ทำจากไม้เนื้อแข็ง แต่ละกู่จะมีลิ้นโลหะติดไว้เวลาเป่าสามารถเป่าเป็นทำนองประสานเสียงในลักษณะของคอร์ดได้ตามต้องการ ตามบันทึกเก่าแก่ของจีน ในปี 1697 ก่อนคริสต์ศักราช กล่าวว่าจักรพรรดิหวังตี้ได้ส่งนักปราชญ์ชื่อ “ลิ่งลุน” ไปยังบริเวณภูเขาด้านตะวันตกเพื่อตัดเอาลำไม้ไผ่มาทำเป็นเครื่องดนตรี แคน (Sheng) ซึ่งมีส่วนประกอบ ดังนี้ ไม้กู่แคนจำนวน 17 กู่, ผลน้ำเต้า และลิ้นโลหะ โดยนำไม้กู่แคนมาสอดไว้ในเต้าที่ทำจากผลน้ำเต้า หรือเต้าที่ทำจากไม้เนื้อแข็ง แต่ละกู่จะมีลิ้นโลหะติดไว้ซึ่งเป่าเป็นทำนองเสียงประสานในลักษณะของคอร์ด ต่อมาชาวยุโรปได้เลียนแบบการทำแคนของจีนไปพัฒนาเพื่อสร้างเป็นเครื่องดนตรีของตนเอง คือ ประดิษฐ์เป็นออร์แกนลิ้น (Reed Organ) และประดิษฐ์เป็นหีบเพลงปาก (Harmonica) , แอคคอร์ดียน (Accordion) ตามลำดับ ในเวลาต่อมาคำว่า “แคน” จีน เรียกว่า ชัง หรือ เซิง (Sheng) เดิมเต้าแคนทำมาจากลูกน้ำเต้า ปัจจุบันทำด้วยไม้ และชาวจีนเชื่อว่า แคน เป็นสัญลักษณ์ของนกการเวก (Feng-Huang) ประวัตินี้เกี่ยวกับแคนไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจน มีเพียงนิยายปรัมปราซึ่งเกี่ยวข้องกับสตรีและนกกการเวก อนึ่งเครื่องดนตรีประเภทแคนยังมีใช้ในประเทศเกาหลี ญี่ปุ่น เวียดนาม พม่า ไทย ลาว กัมพูชา และอินโดนีเซีย ตลอดจนประเทศแถบตะวันออกกลาง เช่น อิรัก อิหร่าน (เจริญชัย ชนไฟโรจน์. 2545 : 1-5)

จากหลักฐานในหนังสือ เออร์ยา (Erh - Ya) และ ชูเวน (Shuo - Wen) พบว่า มีแคนอยู่ 3 ขนาด ขนาดใหญ่ที่สุด เรียกว่า เจา (Chao) หรือ รังนก แคนที่มีขนาดเล็กกว่าเรียกว่า โฮ (ho) หรือกลมกล่อม ระบบเสียงของแคนทั้งสองขนาดอาจมีความแตกต่างกัน เนื่องจากแคนเจามี 19 ลิ้น ส่วนแคนโฮมีเพียง 13 ลิ้น แคนจีนในปัจจุบันมีส่วนประกอบที่สำคัญซึ่งมีความแตกต่างไปจากแคนจีนสมัยโบราณ สำหรับแคนจีนมีส่วนประกอบทั้งหมด 3 ส่วน คือ เต้า ปากเป่า และ กู่แคน โดยลักษณะเต้าแคนมีรูปร่างและขนาดคล้ายถ้วยน้ำชา บางทีเจาะตรงฐานเต้าประดับด้วยกระดูกหรืองาช้าง

แคนเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับความนิยมแพร่หลายที่สุดของชาวอีสานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเช่น ใช้เป่าเพื่อความบันเทิงในหมู่เพื่อนฝูงและญาติมิตร ใช้เป่าเป็นเพื่อนขณะเดินทางไปเยี่ยมสาวในยามค่ำคืน และใช้เป่าประสานเสียงลำของหมอลำประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นลำผีฟ้า ลำพัน ลำกลอนลำหมู่ ลำเพลิน และลำซิ่ง นอกจากนี้ยังนิยมใช้เป่าเป็นแคนวง วงโปงลาง คณะหนังตะลุง วงดนตรีลูกทุ่ง และเจริญเบริน เป็นต้น แคนไทยมีประวัติเล่าเป็นนิทานปรัมปราว่า ผู้คิดประดิษฐ์แคนเป็นคนแรกคือหญิงหม้าย มีใจความว่า นายพรานได้ยินเสียงนกการเวกร้องอยู่ในป่าด้วยเสียงอันไพเราะจับใจ เมื่อกลับมาบ้านจึงนำเรื่องนี้มาเล่าให้ชาวบ้านทั้งหลายฟัง เมื่อหญิงหม้ายได้ฟังเรื่องที่นายพรานเล่า เกิดความคิดที่อยากจะฟังเสียงนกการเวก จึงขอเดินทางเข้าไปในป่ากับนายพราน เมื่อหญิงหม้ายได้ฟังเสียงนกการเวกแล้ว รู้สึกประทับใจในเสียงอันไพเราะเพราะพริ้งของนกการเวก

จึงนำเอาไม้ไผ่ชนิดหนึ่งมาประดิษฐ์เพื่อเลียนเสียงนกการเวก ซึ่งหญิงหม้ายสามารถทำได้สำเร็จและ
นำถวายแก่พระเจ้าปเสนทิโกศล พระองค์จึงเรียกชื่อว่า แคนตั้งแต่นั้นมา

แคนเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านและสัญลักษณ์ของชาวอีสาน แคนเป็นเครื่องดนตรี
ประเภทเป่ามีส่วนประกอบ คือ เต้าแคน กูแคนและลิ้นแคน กูแคนทำจากไม้ไผ่ชนิดหนึ่ง เรียกชื่อใน
ท้องถิ่นว่า ไม้เอี้ย หรือไม้กูแคน กรรมวิธีการทำแคน เริ่มจากนำไม้เอี้ยที่ได้ขนาด มาตัดและตัดให้ได้
ความยาวตามสัดส่วนที่ต้องการ แล้วนำเอาลิ้นที่เตรียมไว้มาสอดลงในช่องของไม้กูแคน แล้วนำกูแคน
เหล่านี้นามาสอดใส่ลงในเต้าแคน ซึ่งเต้าแคนนิยมทำจากรากไม้ประดู่หรือไม่น่าเกลี้ยง (ไม้รัก) แล้วใช้ขี้สุด
(ขี้เมงน้อยหรือขี้ผึ้งดำหรือชันโรง) เป็นวัสดุสำหรับยึดไม้กูแคนให้ติดแน่นกับเต้าแคน และช่วยบังคับให้
ลมให้ไหลผ่านเข้าไปในช่องลิ้นเท่านั้น ทำให้ลิ้นแคนเกิดการสั่นสะเทือนเพื่อให้เกิดเสียงขึ้นมา แต่เสียงจะ
เกิดขึ้นได้ผู้เป่าจะต้องใช้นิ้วโป้งกดที่รูนิ้ว เพื่อให้ลิ้นที่สั่นสะเทือนขยายเข้าไปภายในกูแคนอีกทีหนึ่ง
จึงจะได้ยินเสียงแคน หากต้องการฟังเสียงของลูกใดก็ต้องเป่าลมพร้อมกับใช้นิ้วกดรูนิ้วของลูกแคนนั้น
แต่ถ้าเป่าโดยไม่กดรูนิ้ว เสียงที่เกิดขึ้นจะเป็นเสียงค่อยจนเราไม่ได้ยินเนื่องจากแคนมีหลายชนิดและ
โดยมากก็เรียกตามจำนวนคู่ของลูกแคนจาก 3 คู่ (แคนหก) 7 คู่ (แคนเจ็ด) 8 คู่ (แคนแปด) และ 9 คู่
(แคนเก้า) ส่วนแคนที่นิยมใช้มากที่สุดในภาคอีสานคือ แคนแปด

ลักษณะของแคนไทย

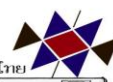
แคนไทยแบ่งออกเป็น 4 ชนิดตามจำนวนลูกแคน คือ

1. แคนหก ประกอบด้วยไม้กูแคน 6 ลูก หรือ 3 คู่ ที่ถูกควรจะเรียกว่าแคนสาม
แคนหกมี 6 เสียง คือ เสียง โด เร มี ฟา ซอล ลา โด โดยปรกตินิยมใช้เป็นของเล่นสำหรับเด็ก แคนหก
สามารถเป่าเพลงแคนที่เรียกว่าลาย คือลายน้อยและลายไปซ้ายได้ และสามารถเป่าเพลงอื่น ๆ ประเภท
5 เสียงได้เช่นเดียวกับแคนชนิดอื่น แคนที่ใช้สำหรับเป็นของเล่นเด็กเล่นนี้ นอกจากแคนที่มี 6 ลูก แล้ว ยังมี
แคนที่มี 8 ลูก 10 ลูก และ 12 ลูก แต่ไม่มีชื่อเป็นที่หมายเรียก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะแคนเหล่านี้ไม่มี
ความสำคัญด้านประโยชน์ใช้สอยเท่าใดนัก กล่าวคือแคนที่มี 8 ลูก จะมีเสียงเพิ่มจากแคนหก (แคนสาม)
อีก 2 เสียงเท่ากับเสียงฟา ส่วนแคนที่มี 10 ลูกและ 12 ลูก ลูกที่ 9 – 12 ไม่มีลิ้นและไม่มีเสียง เพียงแต่
เพิ่มกูขึ้นมเท่านั้น

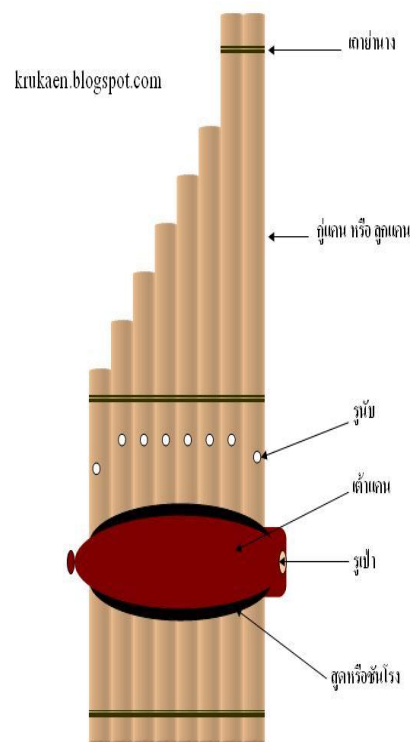
2. แคนเจ็ด ประกอบด้วยไม้กูแคน 14 ลูก หรือ 7 คู่ มี 14 เสียงเรียงจากเสียง
ต่ำไปยังเสียงสูงดังนี้ คือ ลา ที โด เร มี ฟา ซอล (ซอล) ลา ที โด เร มี ฟา แคนเจ็ดนิยมใช้ในสมัย
โบราณ ใช้เป่าเดี่ยวลายต่าง ๆ และเป่าประกอบหมอลำ ปัจจุบันหมอลำในภาคอีสานนิยมใช้แคนแปด
แทน นอกจากนี้ในลาวบางท้องถิ่นยังคงใช้แคนเจ็ดอยู่บ้าง

3. แคนแปด ประกอบด้วยไม้กูแคน 16 ลูก หรือ 8 คู่ มี 16 เสียง เรียงลำดับ
จากต่ำไปสูงดังนี้ คือ ลา ที โด เร มี ฟา ซอล (ซอล) ลา ที โด เร มี ฟา ซอล ลา โดยส่วนรวมแล้วแคน
แปดก็เหมือนกันกับแคนเจ็ด ยกเว้นเพิ่มกูแคนเข้าไปอีก 2 ลูก คือ ซอล สำหรับนิ้วก้อยซ้าย (กูเล็กและ
ลิ้นที่สุดด้านซ้ายมือของผู้เป่า) และ ลา สำหรับนิ้วก้อยขวา

4. แคนเก้า ประกอบด้วยไม้กูแคน 18 ลูก มีเสียง 18 เสียง เหมือนกับแคนแปด
ทุกอย่าง เพียงแค่เพิ่มเสียงที่ 17 ที่ด้านซ้าย และเสียงที่ 18 ที่ด้านขวา ซ้ำกับเสียงก้อยซ้ายและก้อยขวา
เดิม เรียงลำดับจากเสียงต่ำเป็นเสียงสูง ดังนี้ คือ ลา ที โด เร มี ฟา ซอล (ซอล) ลา ที โด เร มี ฟา ซอล
(ซอล) ลา (ลา) ในอดีตนิยมใช้แคนเก้าสำหรับเป่าเดี่ยวและเป่าประสานเสียงลำพัน (ลำเรื่อง หรือลำ

นิทาน) แต่ปัจจุบันไม่มีลำพื้น ประกอบกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป หมอแคนจึงไม่นิยมใช้แคนเก่า และนิยมใช้เฉพาะแคนแปดเป็นหลัก ประเภทของแคนที่กล่าวมานี้เป็นการแบ่ง ที่นิยมใช้เรียกสำหรับคนทั่วไป แต่สำหรับช่างแคนและหมอลำแล้วนิยมแบ่งตามระดับเสียงสำหรับหมอลำแต่ละคน เช่น ระดับเสียงของหมอลำฝ่ายชายจะพอดีกับ แคน 7 แคน 8 หรือแคน 9 ส่วนระดับเสียงของหมอลำฝ่ายหญิงจะพอดีกับแคน 10 แคน 11 หรือแคน 12 เป็นส่วนใหญ่ จำนวนเลขเหล่านี้สำหรับช่างแคนแล้วมีหน่วยวัดเป็นนิ้ว โดยใช้ความกว้างของนิ้วหัวแม่มือของช่างเป็นเกณฑ์สำหรับวัดระยะห่างระหว่างมุมบนของรูแพลงของกู่แคนลูกแรกของแถวขวามือของผู้เป่า ซึ่งเป็นเสียงต่ำสุดของแคน (เสียง ลา) กับจุดที่เป็นโคนลิ้นแคน (เจริญชัย ชนไฟโรจน์. 2545 : 7-10)

ภาพส่วนประกอบของแคน

ขอขังไม้ไผ่

ขอผู้ไทย (บางที่เรียกว่า ขอบังไม้ไผ่) เป็นเครื่องดนตรีประเภทสีให้เกิดเสียงมี 2 สาย ลักษณะ เป็นรูปทรงกระบอก ทำจากไม้ไผ่ชนิดหนึ่งบนภูเขา ซึ่งหมอลำเงี้ยว ให้สัมภาษณ์ว่า หมอลำแพง อุดรแสน ซึ่งเป็นศิลปินรุ่นเก่า ขณะนี้เสียชีวิตแล้ว อดีตท่านเป็นทั้งหมอลำ หมอขอ และช่างทำขอด้วย ท่านได้เล่าให้ฟังว่า ไม้ที่ใช้ทำขอนี้เป็นไม้ไผ่ เรียกไผ่ชนิดนี้ว่าไผ่กุ ตัดมาจากบนภูเขาช่วงฤดูใบไม้ผลิ เลือกเอาลำที่กำลังจะผลิแขนงและใบอ่อน แล้วนำมาตัดเป็นบั้งโดยตัดได้ข้อล่างยาวประมาณหนึ่งนิ้ว และตัดเหนือข้อบนประมาณ 5 นิ้ว ตรงเหนือข้อบนใช้มีดขูดเปลือกออกเล็กน้อย ส่วนปล้องระหว่างข้อทั้งสองใช้มีดขูดให้บางประมาณ 2 มิลลิเมตร เพื่อให้สั่นสะเทือนคล้ายกับเป็นหนังหุ้มหน้าขอของขอชนิดอื่น ขณะเดียวกันบั้งขอก็จะทำหน้าที่เป็นกล่องขยายเสียงด้วย เมื่อขูดจนบางได้ที่แล้วก็ใช้เหล็กสีเจาะรูเล็ก ๆ ได้ข้อล่างเพื่อเป็นรูสำหรับสอดสายลวดเข้าไปผูกปมไว้ได้ข้อด้านใน ส่วนเหนือข้อบนของบั้งใช้เหล็กสีเผาไฟให้ร้อนแดงแล้วเจาะรู 2 รู ให้ทะลุบั้งเพื่อเป็นรูใส่ลูกบิด ใช้ซี่กไม้ไผ่ธรรมดาเหลานำมาทำหย่องและลูกบิดใช้สายเบรกรจักรยานมาซึ่งจากรูซึ่งสายด้านล่างเข้ากับลูกบิด แล้วหาหวายมาทำเป็นรัดอก และต้องนำขอนี้ไปตากแดดให้แห้งจนอยู่ตัว ขอประเภทนี้ไม่ทราบว่ามีมาแต่ครั้งใด แต่เล่นกันมานานแล้ว (วาสนา ซึ่งรัมย์. 2552 : 88)

ลักษณะของขอบังไม้ไผ่

รูปร่างลักษณะเครื่องสายใช้สี ทำด้วยกระบอกไม้ไผ่ ขึงข้อทั้ง 2 ด้าน ปลอกเปลือกและเหลาจนบาง ช่องเสียงอยู่ด้านตรงข้ามกับด้านที่ขึงสาย ด้านบนของขอมีลูกบิดขึงสายสองอัน สายทำด้วยลวดใช้สีด้วยคันชัก ขนาดของขอประมาณเส้นผ่าศูนย์กลางยาวประมาณ 7 ซม. ความสูงประมาณ 45 ซม. คันชักทำด้วยไม้เนื้ออ่อนหรือไม้ไผ่ ยาวประมาณ 40 ซม.

ส่วนประกอบ และหน้าที่

1. บั้ง ทำด้วยไม้ไผ่กุ ทำหน้าที่เป็นทั้งคันขอและกะโหลกขอ คือเป็นทั้งที่จับและเป็นกล่องสำหรับขยายเสียง จากการสั่นสะเทือนของสายขอ
2. หย่อง ทำด้วยไม้ไผ่ หรือไม้อื่น ๆ ก็ได้ เหลาให้กลม มีหน้าที่ยกสายขอให้สูงขึ้นจากบั้งขอและเป็นจุดกำหนดความยาวของสายขอ ส่วนที่จะสั่นสะเทือนโดยทำหน้าที่ร่วมกันกับรัดอก

3. รัดอก ทำด้วยหวายบ้าง หรือทำด้วยวัสดุอื่น ๆ ที่สามารถมัดได้ ทำหน้าที่เหมือนหย่อง เป็นจุดกำหนดความยาวของสายขอส่วนบน คือช่วงของสายที่จะสั่นสะเทือน

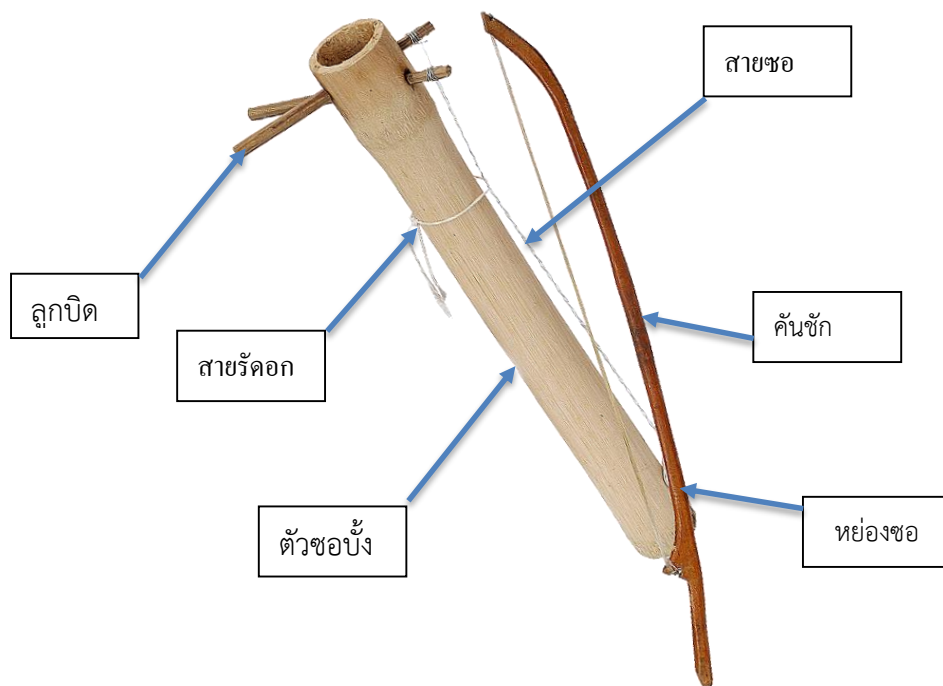
4. ลูกบิด นิยมทำด้วยไม้ไผ่ มีหน้าที่เป็นที่ผูกยึดของสายและทำหน้าที่ยึดสายให้ตึง

5. สาย ทำจากสายลวดเบรกรถจักรยาน ทำหน้าที่จะสั่นสะเทือน

6. คันชัก ก้านคันชักทำด้วยไม้ไผ่บ้าง ไม้เค้งบ้าง ส่วนสายคันชักทำด้วย

หางม้าบ้าง เมื่อไม่มีม้าก็ใช้สายเอ็นแทน ทำหน้าที่ สีสายขอ ๆ จะสั่นเกิดเป็นเสียง บั้งขอก็จะขยายเสียงจากสายขอให้ดังเพิ่มขึ้นอีก เมื่อต้องการจะได้เสียงระดับต่าง ๆ ผู้สีขอก็จะใช้นิ้วกดที่สายทำทำนองซึ่งชาวผู้ไทยเรียกว่า “สายไล่” หรือ “สายไล่เสียง”

ภาพประกอบซอบังไม้ไผ่

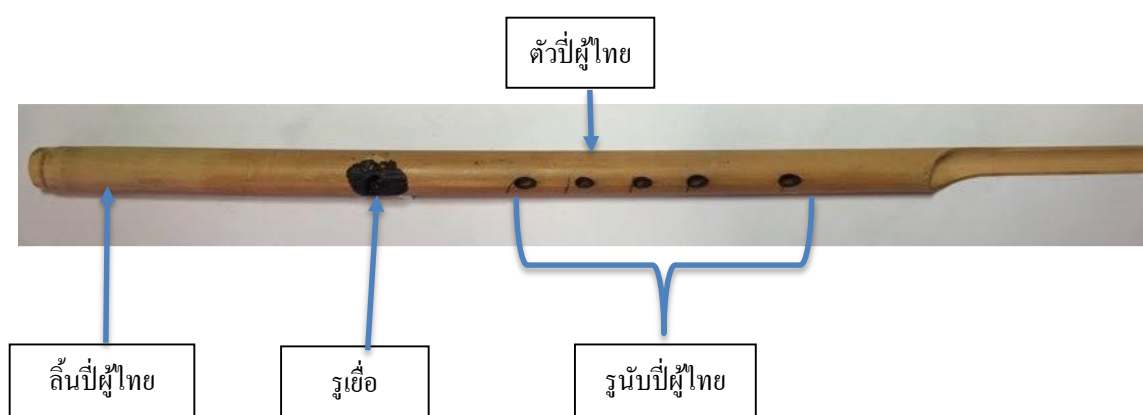
ปี่ผู้ไทย

ปี่ผู้ไทยเป็นเครื่องดนตรีประเภทเป่าให้เกิดเสียงของชาวผู้ไทย มีขนาดเล็กเสียงสดใสไพเราะ ลักษณะทั่วไปของปี่จะเป็นเครื่องดนตรีผสมระหว่างชลุ๊บกับแคน กล่าวคือตัวปี่ทำจากไม้ไผ่หรือไม้กู่แคน ซึ่งตามสำเนียงผู้ไทยออกเสียงเป็น “ไม้ไผ่” เนื่องจากปี่นี้ทำจากไม้กู่แคนซึ่งเปรียบเสมือนเป็นลูกของแคน บางทีจึงเรียกปี่นี้ว่า “ปี่ลูกแคน” แต่ชาวผู้ไทยเรียกแต่เพียง “ปี่” ก็เป็นที่รู้จักกัน (วาสนา ซึ่งรัมย์. 2552 : 91)

ปี่ผู้ไทยหรือปี่กู่แคนเป็นเครื่องดนตรีของภาคอีสานของชาติพันธุ์ผู้ไทย แหล่งการผลิตหลักๆก็อยู่ในภาคอีสานตอนบนทั้งจังหวัดนครพนม สกลนคร กาฬสินธุ์ อุดรธานี เป็นต้นและการผลิตก็เพื่อบรรเลงในเพลงหรือประเพณีของชาวผู้ไทย ปี่ผู้ไทยที่ผลิตก็เป็นปี่ที่มีคุณภาพแตกต่างกันของแต่ละชุมชน แต่เสียงและรูปแบบการออกแบบก็ยังคงเหมือนเดิม คือเสียงก็ยังคงจก 7 คีย์เสียง คือ Am Cm, Em, Gm, Bm, Dm, Fm และมีบันไดเสียงเพียง 5 เสียง (C)โด (D)เร (E)มี (G)ซอล (A)ลา ซึ่งอยู่ใน scale ไมเนอร์ทั้งหมด เพลงที่เล่น เป็นเพลงผู้ไทยที่ใช้สำหรับบรรเลงมี อยู่ทำนองเดียวเหมือนกันหมด ต่างแต่สำเนียงและลีลา อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละเครื่องดนตรีกับระดับเสียงที่ใช้เท่านั้น โดยเทียบกับระดับเสียงหรือทางของแคนที่ เรียกว่า “ทางผู้ไทใหญ่” หรือ “ลายผู้ไทใหญ่” หรือ “ทางผู้ไทน้อย” หรือ “ลายผู้ไทน้อย” (ทศพล คำตันบุญ. 2557 : 68)

ลักษณะของปี่ผู้ไทย

1. ตัวปี่ ทำด้วยไม้เขี้ย หรือไม้ลูกแคน มีหน้าที่เป็นกล่องขยายเสียงจากลิ้นปี่
2. ลิ้นปี่ ทำด้วยโลหะ ทองแดง ทองเหลือง หรือโลหะเงินผสมทองแดง ทำหน้าที่เมื่อถูกลมเป่า ลิ้นจะสั่นสะเทือนขึ้น – ลง ทำให้เกิดเป็นเสียงและทำให้อากาศภายในตัวปี่สั่นสะเทือนไปด้วย
3. รูเยื่อเป็นรูแรกอยู่ใกล้กับลิ้นที่สุด รูเยื่อต้องมีแผ่นเยื่อปิดไว้บนรูเพื่อจะทำให้เกิดกระแสเสียงในลักษณะพิเศษทำให้ไพเราะยิ่งขึ้น แผ่นเยื่อ เดิมได้จากเยื่อไม้ไผ่ แต่ปัจจุบันใช้เยื่อไม้ไผ่บ้าง เยื่อถุงพลาสติกบ้าง
4. รูนิ้ว ทำหน้าที่ไว้สำหรับกดนิ้วตามระดับเสียงที่ต้องการเป็นการควบคุมปริมาตรของมวลอากาศที่ทำหน้าที่สั่นสะเทือนและทำให้เกิดเสียงตามช่วงความยาวที่ปิดด้วยนิ้ว

ภาพประกอบปี่ผู้ไทย

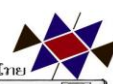
กลองยาว

กลองยาวเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งของไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ ยังไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่นอนว่าใครเป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้นก่อน กล่าวกันว่ากลองยาวได้แบบอย่างมาจากพม่า บางท่าน กล่าวว่าได้แบบอย่างมาเมื่อราวสมัยกรุงธนบุรี หรือต้นกรุงรัตนโกสินทร์สมัยที่ไทยกับพม่ากำลัง ทำสงครามกันเวลาพักรบพวกทหารพม่าก็เล่น "กลองยาว" กันสนุกสนานพวกชาวไทยได้เห็นก็จำแบบอย่างมาเล่นบ้าง แต่บางท่านก็เล่าว่า กลองยาวของพม่าแบบนี้มีชาวพม่าพวกหนึ่งนำเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยเมื่อครั้งรัชกาลที่ 4 กรุงรัตนโกสินทร์ ยังมีบทร่ายกราวร่ายกัณฑ์พม่า ในการแสดงละครเรื่องพระอภัยมณี ตอน แก้วท้าว ซึ่งนิยมเล่นกันมาแต่ก่อนสังเกตดูเป็นตำนาน อยู่บ้าง คือ ร้องกันว่า

ทุงเล ๆ
ตกมาเมืองไทย
ตีวงตีไวได้จังหวะ
เลื่องชื่อลือฉาว

ทีนี้จะเห็นพม่าใหม่
มาเป็นผู้ใหญ่ตีกลองยาว
ทีนี้จะกะเป็นเพลงกราว
ตีกลองยาวสลัดได

บางท่านกล่าวว่า คำว่า "สลัดได" เป็นชื่อของชาวพม่าผู้เข้ามาสอนการเล่นกลองยาวให้ชาวไทยชื่อว่า "หม่องสลัดได"

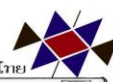

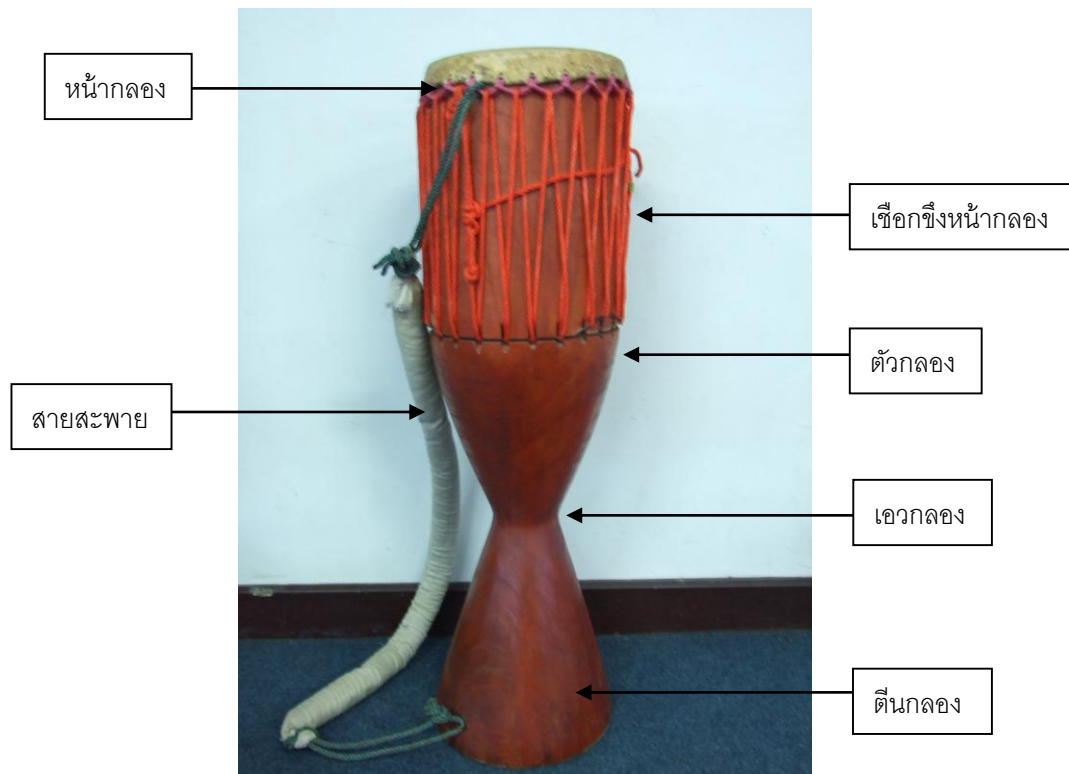
กลองยาวเป็นศิลปะการแสดงมหรสพที่สร้างความบันเทิงในวิถีชีวิตของชาวไทยมาช้านานโดยสันนิษฐานว่ากลองยาวเป็นเครื่องดนตรีที่ได้แบบอย่างมาจากพม่าตั้งแต่กรุงธนบุรีในครั้งที่ไทยกับพม่าทำศึกสงครามกัน โดยในเวลาว่างเว้นจากการทำสงคราม กล่าวกันว่า พวกทหารพม่าก็เล่นกลองยาวกันอย่างสนุกสนานพวกชาวไทยพม่ามารับราชการจึงจัดเอาการเล่นของตนมาถ่ายทอดให้คนไทยด้วยนิสัยความรักสนุกของคนไทยจึงประยุกต์กันเล่นอย่างแพร่หลายซึ่งในภาคกลางเรียกการเล่นนี้เรียกว่า กลองยาว หรือว่า เถิดเทิง ต่อมาไม่นานการแสดงกลองยาวได้แพร่หลายในภาคอีสานจนกลายเป็นดนตรีพื้นบ้านของภาคอีสานที่นิยมกันเล่นในงานประเพณีหรือเทศกาลต่าง ๆ เพื่อสร้างความสนุกสนานและความสามัคคีของคนในชุมชน กล่าวได้ว่ากลองยาวอีสานเป็นศิลปะดนตรีที่สืบสานมายาวนาน หากย้อนหลังไปในอดีต คนตามหมู่บ้านในชนบทอีสานคงไม่มีใครรู้จักขบวนกลองยาวอันเป็นมรดกทางศิลปะดนตรีที่สืบสานมายาวนาน หากย้อนหลังไปในอดีตตามหมู่บ้านในชนบทคงไม่มีใครรู้จักขบวนกลองยาวอันเป็นมรดกทางศิลปะดนตรีชาวอีสานที่ใช้บรรเลงให้ความสนุกสนานบันเทิงตามงานบุญประเพณีต่าง ๆ มาหลายชั่วอายุคน ปัจจุบันมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของคนอีสานมีค่านี้ (พรชัย ศรีสารคาม : 2521.)

ชาวอีสานใช้กลองยาวในขบวนแห่งานประเพณีต่าง ๆ เริ่มจากประเพณีที่มีขึ้นในหมู่บ้าน ชาวบ้านก็จะรวมตัวกันนำกลองยาวมาแสดง เช่น แห่กันต์หลอน แห่พระอุปคุต แห่นาค แห่ผ้าป่า แห่กฐิน นอกจากนี้ยังนำกลองยาวมาแห่ในงานบุญประจำเดือน หรือชาวบ้านเรียกว่า ฮีต 12 เช่น เดือน 4 แห่บุญผะเหวด แห่นางสงกรานต์ เดือน 6 แห่บุญบั้งไฟ เดือน 8 แห่เทียนเข้าพรรษา เดือน 10 แห่ประสาธน์ หรือแห่กิจกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ ดังนั้นจึงนับได้ว่ากลองยาวเป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทสำคัญของชุมชน ถึงแม้กลองยาวจะมีบทบาทต่อกิจกรรมทางสังคมแต่ไม่ใช่นักที่จะก่อตั้งคณะกลองยาวขึ้นมาได้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดตั้งคณะกลองยาวจะอาศัยองค์ประกอบต่างๆมากมาย อันได้แก่ ผู้แสดง โดยการจัดหาผู้ตีกลองยาวที่มีความพร้อมทั้งทางด้านจิตใจและทางด้านร่างกายมาฝึกตีกลองยาวและผู้ตีที่พ่อนรำจัดหาช่างที่มีฝีมือ และจัดหาครูฝึกตีกลองยาว จัดหาสถานที่ในการฝึกหัด จัดหาเครื่องดนตรีอื่น ๆ ที่ใช้ประกอบการบรรเลงกลองยาว ได้แก่ กลองยาว มีการจัดหาไม้ฆนุตมาทำหุ่นกลอง จัดหาหนังสัตว์มาทำหน้ากลอง และมีการประดับปรับแต่งกลองยาวให้สวยงาม นอกจากนี้ยังมีเครื่องดนตรีอื่น ๆ เช่น รำมะนา ฉาบ ฉิ่ง เป็นต้น เครื่องแต่งกายของผู้แสดง ลักษณะการแสดงกลองยาว ประกอบไปด้วย จังหวะ ทำนอง และการพ่อนรำ โอกาสที่ใช้แสดง และในการแข่งขันเช่นกัน ในการนำกลองยาวมาแห่ขบวนต่าง ๆ ตามประเพณี จะเกิดขึ้นจากศรัทธาที่มีผลทางการค้าหรือจุดคุ้มทุนใด ๆ ต่อสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ค่าจ้างเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงอยู่และการพัฒนาของกลองยาวทั้งด้านรูปแบบการแสดง และด้านอื่น ๆ แต่เงินก็มีใช้ปัจจัยเดียวที่ทำให้เกิดการพัฒนากลองยาว ความยึดเหนี่ยวด้านความเชื่อทางศาสนาก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คณะกลองยาวสืบทอดเจตนารมณ์

ลักษณะของกลองยาวอีสาน

กลองยาวอีสานเป็นเครื่องดนตรีประเภทตีเป็นกลองหน้าเดียวหุ้มด้วยหนังสัตว์เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 8-10 นิ้ว ความยาวประมาณ 1 เมตร ตัวกลองทำจากไม้ฆนุต เพราะมีน้ำหนักเบา และเสียงดังกังวานไพเราะ ตลอดทั้งมีรูปลักษณะที่สวยงาม หน้ากลองซึ่งด้วยหนังวัวตึงด้วยเชือกไนลอน (วีรยุทธ สีคุณหลัว และอาษา พาตี. 2551 : 76-83)

ภาพประกอบกลองยาวอีสาน

เอกสารอ้างอิง

- คณาวิทย์ โถตะบุตร. (2544). “ดนตรีพื้นบ้านอีสาน,” ใน เอกสารประกอบการศึกษาดนตรีพื้นบ้าน
อีสาน : พิณ แคน โปงลาง โหวด. หน้า 5-6. ม.ป.ท. : สุนทร ชาสงวน.
- เจริญชัย ชนไพโรจน์. (2526). ดนตรีพื้นบ้านอีสาน. มหาสารคาม : ภาควิชาดุริยางคศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- . (2545). คุณลักษณะเด่นของดนตรีและมหรสพพื้นบ้านอีสานและแนวทางในการอนุรักษ์และ
ส่งเสริม. นครสวรรค์ : สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.
- เดอบาร์รี, ทีโอเดอร์. (2512). บ่อเกิดลัทธิประเพณีอินเดีย ภาค 1. แปลโดย จำนง ทองประเสริฐ.
พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- ทศพล คำตันบุญ. (2557). แนวทางการสืบทอดและพัฒนากาพย์ทำนองของหมู่บ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ
จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ปียพันธ์ แสนทวีสุข.
- (2549). ดนตรีพื้นบ้านอีสาน : คีตกวีอีสาน ตำนานเครื่องดนตรี และการเรียนรู้
ดนตรีพื้นบ้านอีสาน. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- พรชัย ศรีสารคาม. (2521). “กลองยาวอีสาน” ใน อีสานคดี. หนังสือชุดความรู้มรดกอีสาน มหาสารคาม :
วิทยาลัยครูมหาสารคาม.
- วาสนา ชิงรัมย์. (2552). ดนตรีผู้ไทยบ้านโพนสว่าง อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ศป.ม.
มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วัลลภณีย์ ภูกิ่งผา. (2525). พิณอีสาน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- วิรัช ธีคุณหล้า และอาชา พาลี. (2551). การศึกษาเทคนิคการตีกลองยาวบ้านโนนภิบาล
คณะลูกอีสานพัฒนา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุกิจ พลประถม. (2536). การเป่าแคนแบบพื้นบ้านอีสาน. ปรินิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- สำเริง คำโหมง. (2535). ดนตรีอีสาน. มหาสารคาม : ภาควิชาดนตรีศึกษาคณะมนุษยศาสตร์
วิทยาลัยครูมหาสารคาม.
- อุดม อรุณรัตน์. (2526). ดุริยางคดนตรีจากทางพระพุทธศาสนา. นครปฐม : แผนกบริการกลาง
สำนักงานอธิการบดี พระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การลำไ้ไทย

หน่วยการเรียนรู้ที่....4 เรื่อง ความเป็นมาของการลำไ้และภาษาผู้ไทย

รหัส ศ 20201 วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย 0.5 หน่วยกิต กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ-ดนตรี

ชั้น..มัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2/2558 เวลา 2 ชั่วโมง

ผู้สอน ว่าที่ ร.ต.จักรวาล บุขดี..โรงเรียน กุดปลาเค้าวรารักษ์บำรุง อำเภอลำไ้ จังหวัดกาฬสินธุ์

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิพากษ์ วิวิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระซึ่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด

2. แยกแยะลักษณะเครื่อง ทำนองผู้ไทยที่แตกต่างกัน
3. สามารถสร้างสรรค์ทำนองผู้ไทยร่วมกัน
4. ลำไ้ไทยและบรรเลงเครื่องดนตรีร่วมกัน
5. บรรยายอารมณ์ของเพลงและความรู้สึกที่มีต่อบทเพลงที่ฟัง
6. ประเมินพัฒนาการทักษะทางดนตรีของตนเองหลังจากการฝึกปฏิบัติ

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด

2. บรรยายมรดกภูมิปัญญาประเพณี พิธีกรรมของผู้ไทย

สาระสำคัญ

ความเป็นมาของการลำผู้และภาษาผู้ไทย มีอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ มีสำเนียงลีลาที่เป็นเฉพาะ มีวิธีการลำ การลำของหมอลำหญิง หมอลำชาย ความสัมพันธ์ ความหมายเชิงภาษาที่สะท้อน คำสอน ความเป็นมา วิถีชีวิต ประเพณีต่างมีรวมอยู่ในคำกลอนหรือลำทั้งสิ้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ผู้เรียนสามารถ จำแนกความเป็นมาและประเภทของการลำได้
2. ผู้เรียนสามารถ ยกตัวอย่าง คำในภาษาผู้ไทยเปรียบเทียบกับภาษาอื่น
3. ผู้เรียนสามารถ ฝึกร้องหรือลำผู้ไทยอย่างน้อย 1 คำกลอน
4. ผู้เรียนมีความสนุกและภูมิใจ กับลำ

กระบวนการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (20 นาที)

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน
2. เปิด VDO L015 รวมกลอนลำภูไท ลำดังหวาย เพราะๆโดนใจ
3. ผู้สอนชวน สนทนาเกี่ยวกับการลำ และหมอลำในท้องถิ่น จากคาบเรียนที่ผ่านมา

ขั้นสอน (40 นาที)

4. ผู้สอนกับผู้เรียนสนทนา จุดสนใจในหมู่บ้าน เช่นวัด สิ่งก่อสร้าง บึง ศาลปู่ตา เป็นต้น นักเรียนประทับใจสิ่งใด ใครทราบความเป็นมา หรือความสำคัญ ร่วมกันสนทนาแลกเปลี่ยน กระตุ้นให้ผู้เรียนที่รู้จักและช่วยกันตอบ

5. แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 4-8 กลุ่ม ให้สำรวจ สถานที่สำคัญของหมู่บ้านของตน

ถึงความเป็นมา ความสำคัญ และนักเรียนเคยร่วมกิจกรรมอะไรกับสถานที่นั้น อัดคลิป เขียนเรื่องที่พบมาเล่าให้เพื่อนฟังในสัปดาห์ต่อไป ให้นักเรียนกลับไปสืบค้นแล้วกลับมาเล่าให้เพื่อนฟังในครั้งต่อไป

ชั่วโมงที่ 2

(40 นาที)

6. ผู้สอนอธิบายถึง ความเป็นมาของลำ ประเพณีการลำและภาษาผู้ไทย

อธิบายโครงสร้างกลอนลำ

7. ผู้สอนเปิดเพลง VDO L018 โครงการภาษาภูไทและถิ่นกำเนิดภูไท

ให้ผู้เรียนร่วมกันคิดจะอธิบาย ความสำคัญของสถานที่ใด ในหมู่บ้านร่วมสรุปความ เพื่อกลับไปเตรียมเขียนกลอนลำ กลุ่มต่างๆ

ผู้สอนลำตัวอย่าง ให้ผู้เรียนลำตาม และควรเลือกตัวอย่างจากกลุ่ม

8. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันตรวจ เพิ่มเติมข้อมูล

ขั้นสรุป (20 นาที)

9. ให้ผู้เรียนเขียนสรุป กลอนลำอธิบายสถานที่ หรือบุคคลสำคัญของหมู่บ้าน

10. ผู้สอนสุ่มให้ผู้เรียนอ่านที่นักเรียนเขียนสรุปของเพื่อน แล้ววิจารณ์ว่าถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ ร่วมกันแก้ไขเพิ่มเติม

11. ผู้สอน กำหนดให้ผู้เรียนอ่านเอกสารในบทที่ 4 มาก่อนในครั้งต่อไป

สื่อการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบ

2. VDO L015 รวมกลอนลำภูไท ลำดังหวาย เพราะๆโดนใจ

3. VDO L016 ลำภูไทกาฬสินธุ์ - ลายภูไทกาฬสินธุ์ อีสาน.....เอ้ยยยย

4. VDO L017 ลำภูไทบ้านโนนสว่าง

5. VDO L018 โครงการภาษาภูไทและถิ่นกำเนิดภูไท

6. VDO L019 คู่เลิฟตะลอนทัวร์ (เยี่ยมชาวภูไท จ.กาฬสินธุ์) 22 กุมภาพันธ์ 2558

7. บทกลอนลำ

การประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อน

2. แบบฝึกทักษะท้ายบท

3. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การลำไ้ไทย

หน่วยการเรียนรู้ที่...4 เรื่อง วิธีการลำไ้ไทย หมอลำชาย หมอลำหญิง

รหัส ศ 20201 วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย 0.5 หน่วยกิต กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ-ดนตรี

ชั้น..มัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2/2558 เวลา 2 ชั่วโมง

ผู้สอน ว่าที่ ร.ต.จักรวาล บุษดี..โรงเรียน กุดปลาเค้าราษฎร์บำรุง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิพากษ์ วิวิจารณ์
คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระซึ่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด

2. แยกแยะลักษณะเครื่อง ทำนองผู้ไทยที่แตกต่างกัน
3. สามารถสร้างสรรค์ทำนองผู้ไทยร่วมกัน
4. ลำไ้ไทยและบรรเลงเครื่องดนตรีร่วมกัน
5. บรรยายอารมณ์ของเพลงและความรู้สึกที่มีต่อบทเพลงที่ฟัง
6. ประเมินพัฒนาการทักษะทางดนตรีของตนเองหลังจากการฝึกปฏิบัติ

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่า
ของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด

2. บรรยายมรดกภูมิปัญญาประเพณี พิธีกรรมของผู้ไทย

สาระสำคัญ

ความเป็นมาของการล่าผู้และภาษาผู้ไทย มีอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ มีสำเนียงลีลาที่เป็นเฉพาะ มีวิธีการล่า การล่าของหมอลำหญิง หมอลำชาย ความสัมพันธ์ ความหมายเชิงภาษาที่สะท้อนคำสอน ความเป็นมา วิถีชีวิต ประเพณีต่างมีรวมอยู่ในคำกลอนหรือลำทั้งสั้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ผู้เรียนสามารถ จำแนกความเป็นมาและประเภทของการล่าได้
2. ผู้เรียนสามารถ ยกตัวอย่าง คำในภาษาผู้ไทยเปรียบเทียบกับภาษาอื่น
3. ผู้เรียนสามารถ ฝึกร้องหรือลำผู้ไทยอย่างน้อย 1 คำกลอน
4. ผู้เรียนมีความสุขและภูมิใจ กับลำ

กระบวนการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (15 นาที)

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน
2. เปิด VDO L017 ลำภูไทบ้านโนนสว่าง
3. ผู้สอนชวน ผู้เรียนลำจากตัวอย่างที่ได้ฝึกจากคาบเรียนที่ผ่านมา

ขั้นสอน (45 นาที)

4. ผู้สอน แนะนำการออกเสียงการลำ นักเรียนลำตาม

นักเรียนฝึกลำตามผู้สอนเป็นกลุ่ม

5. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอความสำคัญของจุดสนใจในหมู่บ้าน เช่นวัด สิ่งก่อสร้าง บึง ศาลปู่ตา เป็นต้น นักเรียนประจำสิ่งใด มีความเป็นมา หรือความสำคัญ กระตุ้นให้ผู้เรียนที่รู้จักและช่วยกันตอบ

ทบทวน ร้องกลอนลำที่เป็นตัวอย่าง

ชั่วโมงที่ 2

(40 นาที)

6. ผู้เรียนนำเสนอคำกลอนที่แต่งมา แบ่งกลุ่มลำ

นำเสนอทีละกลุ่ม พร้อมภาพประกอบ (ถ้ามี)

7. ผู้สอน บันทึกคลิปการเล่า ของแต่ละกลุ่ม
8. ผู้สอน ประเมินผลการเล่าเป็นกลุ่มๆ

ขั้นสรุป (20 นาที)

9. ให้ตัวแทนผู้เรียนประเมิน วิพากษ์การเล่าของแต่ละกลุ่ม
10. ผู้เรียน ร่วมกันโหวตผลการเล่าแต่ละกลุ่มโดยให้คะแนน
11. ผู้สอน กำหนดให้ผู้เรียนอ่านเอกสารในบทที่ 4 มาก่อนในครั้งต่อไป
12. ทำแบบทดสอบหลังเรียน

สื่อการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบ
2. VDO L015 รวมกลอนลำภูไท ลำดังหวาย เพราะๆโดนใจ
3. VDO L016 ลำภูไทกาฬสินธุ์ - ลายภูไทกาฬสินธุ์ อีสาน.....เอ้ยยยย
4. VDO L017 ลำภูไทบ้านโพนสว่าง
5. VDO L018 โครงการภาษาภูไทและถิ่นกำเนิดภูไท
6. VDO L019 คู่มือเพลงล่องท้าว (เยี่ยมชาวภูไท จ.กาฬสินธุ์) 22 กุมภาพันธ์ 2558
7. บทกลอนลำ

การประเมินผล

1. แบบทดสอบหลังเรียน
2. แบบฝึกทักษะท้ายบท
3. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน
4. แบบประเมินทักษะ

บทที่ 4

ลำไ้ไทย

ความเป็นมาของลำไ้ไทย

ในสมัยโบราณ ลำไ้ไทยได้นับถือผีฟ้า ผีแถน และผีไ้ เพราะคนในสมัยนั้นมีความเชื่อว่า ผีแถนคือผู้ศักดิ์สิทธิ์และคือผู้ให้กำเนิดมวลมนุษย์และเทวดา ทั้งเป็นผู้ประดิษฐ์แต่งธรรมชาติ แม่น้ำ ป่าไม้ บางแห่งเรียกผู้ปกครองธรรมชาติเหล่านั้นว่า ภูมิศักดิ์เทวดา นั้นก็หมายถึง ฟ้าแถน ปกปกครองป่าไม้ ห้วย หนอง ลำธาร ต่างๆ ผีไ้ เป็นการเชื่อถือดวงวิญญาณของผู้ที่กำเนิดในวงศ์ตระกูล เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย และพ่อแม่ที่ล่วงลับไปแล้ว สมมุติว่าวงศ์ญาติพี่น้องผู้ใดไม่สามัคคีกันแล้ว ในเมื่อหากเกิดการเจ็บป่วยก็ถือว่าวิญญาณของญาติพี่น้องของคนกลุ่มนั้นมาลงโทษ

ความเชื่อเหล่านี้ ได้มีมาก่อนการนับถือศาสนาพุทธมาหลายศตวรรษแล้ว ฉะนั้นความเชื่อเรื่องหมอเฒ่า เลี้ยงเทวดา ไ้วออนฟ้าแถนและผีไ้ จึงกลายเป็นประเพณีเก่าแก่อย่างหนึ่งที่ตกทอดมาถึงปัจจุบันนี้ และยังปรากฏอยู่ในท้องถิ่น เมื่อถึงฤดูกาลเดือน 4 ออกใหม่ 4 ค่ำ ถึงเดือน 4 เพ็งของลาวแล้ว ผู้ที่ยังเชื่อถือผีเลี้ยงเทวดาก็ยังประกอบพิธีอยู่เช่นเดิมจุดประสงค์เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข และให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล

ส่วนจังหวัดทำนองในการไ้วออนเหล่านี้ก็สังเกตได้ว่าเป็นการลำ้จังหวัดทำนองของลำไ้ไทใหญ่แบบต้นฉบับดั้งเดิม การไ้วออนที่เป็นทำนองที่ไ้เพราะอย่างนั้นเป็นวิธีการหนึ่งเพื่อกระตุ้นจิตใจ ดึงดูดจิตใจผู้คนให้มีความเชื่อร่วมกัน จินตนาการเปรียบเหมือนเมืองที่อยู่ของ เทวดา, ฟ้า, แถน, ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งหากได้ยินเสียงไ้วออนแล้วก็มาฟ้อน กินอาหารคาวหวาน ต้มเหล้า ไ้ อย่าสนุกสนาน ถ้าปีใดหากบรรยากาศที่ดีในพิธีการเลี้ยงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น ก็เชื่อว่าปีนั้นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนสักการบูชาพอใจ จะทำให้ฤดูกาลผลิตในปีนั้นอุดมสมบูรณ์

จากการให้ความเห็นของหมอลำสมัครเล่นและผู้มีความรู้อาวุโสจากหลายๆ คนในท้องถิ่นไ้ไทให้ความเห็นเป็นทำนองเดียวกันว่า “ลำไ้ไท” ถ่ายทอดออกมาจากจังหวัดและทำนองของการเหยา ไ้วออนผีฟ้า ผีแถน และการลงผีไ้ ซึ่งเป็นประเพณีหรือฮีตคองของชาวไ้ไทในอดีต ลำไ้ไทยในปัจจุบันนี้ได้จัดแบ่งออกเป็นสองจังหวัดหลัก คือ

1. ลำไ้ไทใหญ่ โดยต้นฉบับดั้งเดิมเป็นการประดิษฐ์คิดค้นของชาวไ้ไทเมืองวังและอ่างคำในสมัยก่อน
2. ลำไ้ไ้ไทยน้อย ซึ่งได้กำเนิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1960 บ้างก็ให้ความเห็นว่าเป็นไ้ไ้ไทยยุคสมัยใหม่ เพราะเป็นทำนองที่ดัดแปลงมาจากจังหวัดลำไ้ไ้ไทยเดิม

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การขับไล่ผู้ไทนี้ เกิดขึ้นมาจากวิถีชีวิตของมนุษย์เพราะได้แสดงออกอย่างชัดเจนในการไว้วอนเพื่อให้ผลผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ของชนเผ่าของตนเอง (โพธิ์แก้ว ทำวิสิต : 39-40)

ประเภทของล่ำผู้ไท

ล่ำผู้ไทแบ่งเป็น 2 ประเภท ตามลักษณะการรับใช้สังคมได้ดังนี้

1. ล่ำผู้ไทในพิธีกรรมหมอเหยา

พระโพธิวงศาจารย์ (อ้วน ตีสโล) (2515) ได้กล่าวเกี่ยวกับการเหยาของชาวผู้ไทไว้ว่า การเหยาเป็นพิธีกรรมเสี่ยงทาย คือ เมื่อมีผู้ป่วยไข้จากสาเหตุที่ประพฤติไม่ถูกต้องแล้ว พวกญาติพี่น้องจึงได้ไปหาหมอเหยามาลำเสี่ยงทาย ก่อนที่จะลำเสี่ยงทายต้องจัดหาเครื่องคายให้พร้อม เมื่อเตรียมคายพร้อมแล้วก็จะมีคนเอาแคนมาเป่า เรียกว่า “หมอม้า” หมอเหยาก็จะลำ คือ ยกคาย แล้วลำเชิญผีมาเข้าทรง

เจริญชัย ชนไฟโรจน์ (2516) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ดนตรีผู้ไท โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการดนตรีและการมหรสพของชาวผู้ไท การนำเอาข้อมูลทางดนตรีและการมหรสพของชาวผู้ไทมาประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบัน และเพื่อนำข้อมูลทางดนตรีและมหรสพของชาวผู้ไทมาประกอบการพิจารณาหาแนวทางในการอนุรักษ์ พัฒนาและส่งเสริมต่อไป ผลการวิจัยพบว่า ดนตรีผู้ไทมีการผสมผสานกับวัฒนธรรมที่อยู่ข้างเคียง เช่น รับเอาการเล่นหนังตะลุงของกลุ่มลำแคนจากจังหวัดอุบลราชธานีและรับเอาการเล่นลิเกจากของภาคกลาง

สุรัตน์ วรางค์รัตน์ (2524) ได้ให้ความหมายของคำว่าเหยาไว้ว่า เหยาเป็นพิธีกรรมรักษาคนไข้ หรือพิธีกรรมบำบัดโรคภัยไข้เจ็บของชาวผู้ไท แต่ชาวโซ้เรียกว่า “หมอลำผีฟ้า” โดยมีคนทรงหรือนางเทียมเรียกว่า “กก” ซึ่งต้องเคยผ่านการรักษา โดยวิธีเหยามาแล้ว นอกจากนี้ยังมีคนเป่าแคนและคนใช้ร่วมอยู่ด้วย การรักษาต้องอาศัยการร้องรำ การฟ้อนที่สวยงาม และวาทศิลป์ที่อ่อนหวาน เพื่อให้ผีที่สิงอยู่ในร่างผู้ป่วยเป็นพวกเดียวกันกับตน หรือออกจากร่างผู้ป่วย

ไครทอง สิงค์คำมา (2528) ได้กล่าวเกี่ยวกับการเหยาไว้ว่า เมื่อผู้เจ็บป่วยเป็นบุคคลที่จำเป็นต้องการให้ไปอยู่ด้วย จำเป็นที่ญาติพี่น้องต้องเชิญหมอเหยามาลำส่องหาสาเหตุการป่วย ซึ่งผู้ป่วยที่หายจะต้องเป็นผีหมอ พิธีกรรมเริ่มด้วยหมอเหยาเชิญผีเข้าทรง โดยการร้องรำทำนองรำผู้ไท มีแคนเป็นดนตรีประกอบ มีล่ำถามสาเหตุ และอ้อนวอนขอขมาโทษ

ถวิล ทองสว่างรัตน์ (2530) ได้กล่าวเกี่ยวกับการเหยาไว้ว่า เกิดขึ้นจากการนับถือผีของชาวผู้ไท และความเชื่อในการเสี่ยงทาย เมื่อมีผู้เจ็บไข้ได้ป่วย ก็เชื่อว่าเป็นเพราะผีกระทำ วิธีการที่จะทราบว่ามีผีต้องการอะไร จำเป็นที่จะต้องหาคนมาทำพิธีร้องรำ และมีการเสี่ยงทาย พิธีกรรมนี้เรียกว่าพิธีเหยา ผู้ที่ทำพิธีเรียกว่า “หมอเหยา” ส่วนพิธีการทำเรียกว่า “พิธีเหยา” เสร็จพิธีหมอเหยาจะบอกได้ว่าผีต้องการอะไร

รัตนภรณ์ พัสตุ (2535) ได้กล่าวถึงการเหยาของชาวผู้ไทว่า เป็นวิธีการรักษาพยาบาลชนิด

หนึ่ง โดยการที่หมอเหยาพยายามขอร้องให้ผีออกจากร่างผู้ป่วย โดยการหาสิ่งตอบแทน เช่น การเสดาะเคราะห์หรือการจัดหาอาหารคาว - หวานเช่นสังเวีย ทำศาลพระภูมิให้อยู่ หรือการจัดหาสิ่งของต่างๆให้ เพื่อให้วิญญาณที่เข้าสิงผู้ป่วยออกจากร่างผู้ป่วย ด้วยการร้องรำผู้ไทประกอบแคน และมีเครื่องคายเช่นสรวง ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้ผู้ป่วยหายในที่สุด

ช. ปัญญาธ (ม.ป.ป.) ได้ศึกษาค้นคว้าการผีดุของชาวผู้ไท สรุปได้ว่า เมื่อฝ่ายชายได้ล่วงเกินแก่ฝ่ายหญิงซึ่งไม่ใช่ภรรยาของตน จะต้องกล่าวคำ “ขอขมา” หรือ “ แก้ ” ซึ่งรูปแบบเฉพาะ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการสู่ขวัญว่า จะกระทำเพื่อให้ผู้ป่วยหายเป็นปกติ ตลอดจนสู่ขวัญผู้ที่ได้รับอุบัติเหตุต่างๆ หรือสิ่งที่ทำให้ตกใจ ขวัญหนี หรือสู่ขวัญเพื่อให้แคล้วคลาดจากอันตรายเมื่อต้องเดินทางไกลๆ เป็นต้น

ทรงคุณ จันทกร และปิติ แสนโคตร (2540) ได้กล่าวไว้ว่า การเหยานั้นหมายถึง การติดต่อสื่อสารกันระหว่างมนุษย์และวิญญาณ มนุษย์นั้นจะมีวิธีการติดต่อสื่อสาร คือใช้กลอนและทำนองลามีแคนประกอบการให้จังหวะ ผู้ที่มีหน้าที่สื่อสาร คือ “หมอเหยา” วิธีการติดต่อสื่อสารกลอนลำและทำนองเรียกว่า “การเหยา” และนอกจากนั้นจะมีเครื่องประกอบในการติดต่อ คือเครื่องคาย ซึ่งในการเหยาแต่ละครั้งจะไม่เหมือนกัน และได้กล่าวถึงประเภทของการเหยาไว้ด้วยว่าการเหยาจะแบ่งได้เป็นหลักๆ 4 ประเภทด้วยกัน ซึ่งในทุกประเภทจะใช้ดนตรีประกอบลักษณะเดียวกัน คือจะมีแคน ปี่ผู้ไท ใช้ประกอบพิธีกรรม และทำนองที่ใช้ประกอบพิธีกรรมเหยาก็จะมีลำนผู้ไททำนองเดียว จนกว่าจะเสร็จพิธีแต่ละประเภทของการเหยา มีดังนี้ คือ

1. เหยาเพื่อชีวิต เป็นการเหยาเพื่อรักษาอาการเจ็บไข้ได้ป่วย หรือเหยาเพื่อให้ชีวิตอยู่เย็นเป็นสุข เช่น เหยาเรียกขวัญ เหยาต่ออายุ เหยาแก้บน เป็นต้น
2. เหยาเพื่อคุมผีออก จะทำเมื่อรักษาผู้ป่วยอย่างไรก็ไม่หาย เมื่อเหยาดูแล้วผีบอกว่าผู้ป่วยรายนี้จะหายได้ก็ต่อเมื่อต้องรับเป็นหมอเหยา ดังนั้นหมอเหยาก็จะทำพิธีคุมให้ผีสิงในร่างของคนไข้ ซึ่งเมื่อผีเข้าสิงร่างแล้วคนไข้จะออกกลดลาร่ายรำ (คำว่าคุมผีออกมีได้หมายความว่าให้ออกจากร่างแต่หมายถึง ให้ออกกลลาลวดลาร่ายรำ)
3. เหยาเพื่อเลี้ยงผี เป็นการเลี้ยงขอบคุณผี ในรอบปีหนึ่งๆ จะมีการทำครั้งหนึ่ง
4. เหยาเอาฮูปเอาฮอย เป็นการเหยาในบุญประเพณีบุญผะเหวดประจำปี ซึ่งจะมีการเหยาปีละครั้ง และทำติดต่อกันจนครบ 3 ปี จากนั้นเว้นไว้ 1 ปี จึงจะกลับมาทำอีกได้

จากเอกสารข้างต้นดังกล่าว สรุปได้ว่า พิธีกรรมการเหยานั้น เป็นพิธีกรรมของการเสี่ยงทาย ไม่ว่าจะเป็นการเหยารักษาโรค และการเหยาประเภทอื่นๆ สิ่งที่จะขาดไม่ได้ นอกจากเครื่องคาย เครื่องบูชาผี แล้ว จะต้องมีการดนตรีประกอบ คือ แคนและปี่ผู้ไท ชาวผู้ไทเรียกผู้เป่าแคน ว่า “หม่อม้า” เพื่อช่วยให้หมดเหยา เข้าทรงเชิญผี ลงมาถามไถ่ หรือแม้แต่ การเลี้ยงผีก็เช่นเดียวกัน ปี่ผู้ไท ที่ใช้บรรเลงประกอบกันแคน มีลักษณะพิเศษและโดดเด่นมาก เพราะจะเป็นปีเฉพาะของเครื่องดนตรีชาวผู้ไท ที่กล่าวเช่นนี้เพราะว่า แคนนั้น จะมีใช้ทั่วไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และแม้แต่ในประเทศลาว แต่มีปี่ผู้ไทมีใช้เฉพาะในหมู่ชาวผู้ไทเท่านั้น จึงทำให้ปี่ผู้ไท เป็นเครื่องดนตรีอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวผู้ไทโดยเฉพาะพิธีกรรมเหยา

เรียกชื่อต่างกันไปตามท้องถิ่น ทางชาวโซ่ จะเรียกพิธีกรรมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันนี้ว่า “ลำผีฟ้า” หรือการเข้าทรง รักษาคนป่วย ช่วยขจัดปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายออกไป การร้องการลำ หรือการพูด ก็จะขึ้นอยู่กับหมอเหยาแต่ละคน โดยจะมีการร้องรำทำนองรำผู้ไท ใช้เสียงแคนเป็นหลัก มีการถามไถ่ติดต่อสื่อสารกับผี อ่อนวอนขอขมาลาโทษ สุดท้ายหมอเหยาจะเป็นผู้บอกว่า ผีต้องการอะไร

ภาพประกอบที่ 1 การสาธิตพิธีกรรม เหยา

ภาพประกอบที่ 2 การสาธิตพิธีกรรมเหยา

2. ลำผู้ไทย เพื่อความบันเทิงและคติคำสอน

ลำผู้ไทย เพื่อความบันเทิงและคติความเชื่อนี้ เป็นการลำที่รวมเอาลักษณะและรูปแบบของการลำ ในหลายๆโอกาสเข้าไว้ด้วยกัน เช่น ลำเลาะตูป ลำเลาะบ้าน ลำเลาะภู ลำลงช่วง ลำอวยพร(เจริญชัย ชนไฟโรจน์ 2529 : 43) ซึ่งจะมีเนื้อหาที่แตกต่างกันไปตามวาระโอกาสนั้นๆ ลำลงช่วง ก็จะมีเนื้อหา เกี่ยวกับการเกี่ยวพาราสี ลำเลาะภู ก็จะมีเนื้อหาพรรณนา ความงามของป่าไม้ภูเขา แม่น้ำลำทาน เป็นต้น

การลำเพื่อเกี่ยวพาราสี หรือลำเกี่ยว เป็นการลำผู้ไทยอีกแบบหนึ่งที่จัดอยู่ในกลุ่มที่ลำเพื่อความ บันเทิงและมีคติคำสอนไปในตัว เพราะในกลอนลำจะใช้ถ้อยคำที่ สละสลวย มีคติสอนใจ เพื่อให้ผู้ฟัง นั้นนำไปคิดวิเคราะห์ ในการใช้ชีวิตในสังคม

ภาพประกอบที่ 3 ลำผู้ไทยเพื่อความบันเทิงและคตีสอนใจ

ภาพประกอบที่ 4 ลำผู้ไทยเพื่อความบันเทิงและคตีสอนใจ

ภาษาผู้ไทย

ภาษาผู้ไทยจัดอยู่ในกลุ่มของตระกูลภาษา ไท-กะได เป็นภาษาที่มีผู้พูดจำนวนไม่น้อย กระจายอยู่ในภูมิภาคต่างๆของไทยแต่ส่วนใหญ่อยู่ในภาคอีสานนอกจากนั้นก็อยู่ในประเทศ ลาวและ เวียดนาม ผู้พูดภาษาผู้ไทยมีถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมอยู่ในเมืองแถนหรือแถง หรือ เมืองเดียนเบียนฟูในปัจจุบันของ เวียดนาม โดยเรียกผู้ไทยในดินแดนแห่งนี้ว่า ชาวไทดำ เนื่องจากนิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำหรือสีคราม

ในปัจจุบันได้มีการจัดให้ภาษาผู้ไทยในประเทศไทยเป็นกลุ่มย่อยของภาษาไทดำอีกทอดหนึ่ง อาจจะเป็นไปได้ว่า ภาษาผู้ไทยในประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากภาษาลาวและภาษาไทยทำให้มีบางคำที่ เปลี่ยนแปลงไปหรือหยิบยืมจากภาษาหลักของประเทศนั้น แต่คำที่เป็นคำแท้ของภาษาผู้ไทยและสำเนียง ภาษาผู้ไทยยังไม่เปลี่ยนแต่ภาษาผู้ไทยไม่มีภาษาเขียน มีเพียงภาษาพูด มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า ภาษาผู้ไทยแม้ จะกระจายอยู่ในแถบอีสานก็ตาม แต่สำเนียงและคำศัพท์แตกต่างกับภาษาไทยถิ่นอีสานโดยทั่วไป อาจจะเป็นเพราะว่าคนไทยในท้องถิ่นอื่นที่ไม่ใช่คนผู้ไทยคิดว่าในภาคอีสานจะพูดภาษาลาวอีสานตามที่เคยได้ยิน กันโดยทั่วไป และยอมรับว่ามีคนเผ่าเล็กๆอาศัยอยู่ในภาคอีสาน แต่ไม่รู้จักคนเผ่าผู้ไทยซึ่งเป็นอีกเผ่าหนึ่ง ที่มีประชากรจำนวนมากพอสมควรโดยได้กระจายอยู่ตามที่ต่างๆในภาคอีสานโดยส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ที่ ภาคอีสานตอนเหนือ คนไทยที่พูดภาษาไทยอีสานจึงไม่สามารถพูดหรือฟังภาษาผู้ไทยอย่างเข้าใจโดย ตลอด แต่คนผู้ไทยส่วนใหญ่จะพูดภาษาไทยอีสานได้ เพราะต้องติดต่อสื่อสารต่างๆ กับคนไทยอีสานที่พูด สำเนียงภาษาลาวซึ่งเป็นชนชาติหลักของภาคอีสาน เหมือนกับที่คนในภาคอื่นเดินทางเข้ามาที่กรุงเทพฯ แล้วต้องพูดหรือสื่อสารด้วยภาษาไทยกลาง แต่คนไทยในกรุงเทพฯไม่สามารถพูดหรือฟังภาษาท้องถิ่น เข้าใจในระบบของภาษาผู้ไทยนั้น ขอยกเอามาจากที่มีผู้เรียบเรียงไว้อย่างที่ค่อนข้างจะเป็นระบบจาก “วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี” มาอ้างอิงไว้ดังต่อไปนี้

ลักษณะของภาษาผู้ไทย เป็นภาษาในตระกูลไท เช่นเดียวกับภาษาไทยกลาง จึงมีลักษณะเด่น ร่วมกับภาษาไทยด้วย โดยแบ่งลักษณะของภาษาผู้ไทยออกได้ดังนี้คือ

1. เป็นภาษาคำโดด ส่วนใหญ่เป็นคำพยางค์เดียว
2. เป็นภาษามีวรรณยุกต์
3. มีโครงสร้างประโยคแบบเดียวกันกับภาษาไทยกลาง กล่าวคือมีประธาน กริยาและกรรม ไม่ผันรูป ตามโครงสร้างประโยคหน่วยเสียงในภาษาผู้ไทย แบ่งออกเป็น หน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ โดยรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. หน่วยเสียงพยัญชนะ ดังตารางข้างล่างนี้

ฐานกรณ์ของเสียง	ริมฝีปาก ล่าง-ฟัน	ริมฝีปาก	โคนฟัน	เพดาน ส่วนแข็ง	เพดาน ส่วน อ่อน	ช่วงคอ
เสียงหยุด (ไม่ก้อง)	-	/ป/	/ต/	/จ/	/ก/	/อ/
เสียงหยุด (ไม่ก้อง)	-	/พ/	/ท/	-	/ค/	-
เสียงหยุด (ก้อง)	-	/บ/	/ด/	-	-	-
เสียงขุ่นจมูก	-	/ม/	/น/	/ญ/	/ง/	-
เสียงเสียดแทรก	/ฟ/	/ส/	-	-	-	/ห/
กึ่งสระ	/ว/	-	-	/ย/	-	-
ลวดข้างลิ้น	-	/ล/	-	-	-	-

อธิบายเฉพาะเสียงที่แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน ดังนี้ /ญ/ เป็นหน่วยเสียงพิเศษที่ไม่พบในภาษาไทยภาคกลาง แต่พบได้ในภาษาไทยถิ่นอีสาน เหนือ และใต้ (บางถิ่น) ในภาษาผู้ไทย บางท้องถิ่นผู้พูดใช้เสียง /ญ/ โดยตลอด บางท้องถิ่นใช้ทั้งเสียง /ญ/ และ /ย/ โดยไม่แยกคำศัพท์

2. หน่วยเสียงสระ ภาษาผู้ไทยมีสระเดียว ๙ ตัว หรือ ๑๘ ตัวหากนับสระเสียงยาวด้วย โดยทั่วไปมีลักษณะของเสียงคล้ายกับสระในภาษาไทยถิ่นอื่น

สระสูง	อิ, อี	อี, อีอ	อุ, อู
สระกลาง	เอะ, เอ	เออะ, เออ	โอะ, โอ
สระต่ำ	แอะ, แอ	อะ, อา	เออะ, ออ

ในภาษาผู้ไทยมักไม่ใช้สระประสม นิยมใช้แต่สระเดี่ยวข้างบนนี้ ตัวอย่างคำที่ภาษาไทยกลางเป็นสระประสม แต่ภาษาผู้ไทยใช้สระเดี่ยว

ภาษาไทยกลาง	ภาษาผู้ไท
หัว	โห
สวน	โสน
เสีย	เส
เขียน	เขน
เสือ	เสอ
มะเขือ	มะเขอ

3. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ในภาษาผู้ไทหน่วยเสียงวรรณยุกต์ มีด้วยกัน ๕ หน่วย เหมือนกับภาษาไทยกลาง ได้แก่ เสียงวรรณยุกต์ สามัญ เอก โท ตรี และจัตวา แต่จากการสังเกตเสียงในภาษาผู้ไทของผู้เรียบเรียงแล้ว น่าจะมีเสียงที่มากกว่าเสียงในวรรณยุกต์ของภาษาไทยกลาง เพราะจะมีเสียงที่ต้องโน้ตเสียงขึ้นเหมือนกับต้องขึ้นเสียงอีกประมาณครึ่งห้องของเสียงเมื่อเทียบกับเสียงดนตรี โดยหลายๆ คำของภาษาผู้ไทไม่สามารถเทียบเสียงหากเขียนเป็นภาษาเขียนในระบบภาษาเขียนของระบบภาษาไทยได้ เพราะยังมีเสียงที่เกินจากเสียงทั้ง ๕ หน่วยดังกล่าว ทั้งนี้ผู้เรียบเรียงเทียบกับเสียงของคนผู้ไทที่อาศัยอยู่ที่บ้านดงหลวง ตำบลบึงทวาย อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร เช่น

“ภู” ที่หมายถึง ผู้ไท และภูเขา คำนี้จะออกเสียงที่สูงขึ้นอีกนิด ขึ้นนาสิกหรือจมูกนิดๆ แต่ก็ยังไม่ถึงกับเป็นเสียงเอกในที่นี้ผู้เรียบเรียงหมายถึงว่า ในภาษาผู้ไทนั้น มีเสียงวรรณยุกต์เพิ่มขึ้นจากรูปวรรณยุกต์ที่มีอยู่ในระบบภาษาไทย จึงทำให้บางคำไม่สามารถเขียนเป็นคำในภาษาไทยเพื่อให้ตรงกับเสียงที่แท้จริงได้

พยางค์ ในภาษาผู้ไทมักจะเป็นพยางค์อย่างง่าย ดังนี้

เมื่อประสมด้วยสระเสียงยาว พยางค์อาจประกอบด้วยพยัญชนะต้น สระ และวรรณยุกต์ โดยจะมีพยัญชนะตัวสะกดหรือไม่ก็ได้ เมื่อมีสระเสียงสั้น พยางค์ประกอบด้วยพยัญชนะต้น สระ วรรณยุกต์ และพยัญชนะตัวสะกด

ลักษณะเด่นของภาษาผู้ไทลักษณะเด่นอื่นๆ ของภาษาผู้ไท มีดังนี้

1. . เสียงท้ายคำถาม ตัวอย่างเช่น

ภาษาผู้ไท : เผอ, ผีเหลอ, ผะเหลอ

ภาษาไทย : อะไร

ภาษาผู้ไท : นี่แม่นเผอ

ภาษาไทย : นี่คืออะไร

ภาษาผู้ไทย : เว้าผีเหลออ
 ภาษาไทย : พูดอะไร
 ภาษาผู้ไทย : จักแม่นผีเหลออ
 ภาษาไทย : ไม่รู้อะไร
 ภาษาผู้ไทย : แม้สไปเยี่ยมผอ
 ภาษาไทย : แม่จะไปเยี่ยมใคร
 ภาษาผู้ไทย : ผู่เหล่อสไปกับซ้อยแห่น
 ภาษาไทย : ใครจะไปกับผมบ้าง
 ภาษาผู้ไทย : ไปนำผอ
 ภาษาไทย : ไปกับใคร
 ภาษาผู้ไทย : ซิเหล่อ, เนอะเห่อ
 ภาษาไทย : ที่ไหน
 ภาษาผู้ไทย : เพ็นสไปมือเหล่อ
 ภาษาไทย : เขาจะไปไหน
 ภาษาผู้ไทย : เจ้าอยู่แต่เลอ
 ภาษาไทย : คุณอยู่ที่ไหนนะ
 ภาษาผู้ไทย : ไปลี้มีไป
 ภาษาไทย : ไปหรือไม่ไป
 ภาษาผู้ไทย : มิได้
 ภาษาไทย : ไม่ได้, ไม่มี

2. สระประสมในภาษาไทยถิ่นอื่น มักเป็นสระเดียวในภาษาผู้ไทย

2.1. สระ “เอี้ย” เป็น “เอ” ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย : กระเทียม
 ภาษาผู้ไทย : กะเท้ม
 ภาษาไทย : โรงเรียน
 ภาษาผู้ไทย : โลงเลน

2.2. สระ “เอือ” เป็น “เออ” ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย : น้ำเชื่อม
 ภาษาผู้ไทย : น้ำเซ้ม
 ภาษาไทย : ใส่เสื้อ
 ภาษาผู้ไทย : เส่อเส่อ

2.3. สระ “อัว” เป็น “โอ” ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย : กลัวย

ภาษาผู้ไทย : โก๊ย

3. สระโอ (ไม้้วน)ในภาษาไทยกลาง เมื่อพูดในภาษาผู้ไทย มักออกเสียงสระเออ ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย : ใหม่

ภาษาผู้ไทย : เหม่อ

ภาษาไทย : ใส่

ภาษาผู้ไทย : เส่อ

ภาษาไทย : หัวใจ

ภาษาผู้ไทย : โหเจ้อ

ภาษาไทย : ไกล

ภาษาผู้ไทย : เซ้อ

4. สระโอ(ไม้มีลาย)ในภาษาไทยกลาง แต่จะออกเสียง จัตวา (+)ในสำเนียงผู้ไทย ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย : ไป

ภาษาผู้ไทย : ไป่

5. “ข” บางคำจะออกเสียงเป็น “ห”, “ค” บางคำจะออกเสียงเป็น “ฮ” ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย : เข้า

ภาษาผู้ไทย : เห้า

6. คำที่สะกดด้วย -อก จะออกเสียง สระ เออะ(เสียงสั้น) ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย : นอก

ภาษาผู้ไทย : เน้าะ

ภาษาไทย : จอก

ภาษาผู้ไทย : เจ้าะ,คอก-เค้าะ,

ภาษาไทย : ปลอก

ภาษาผู้ไทย : เป้าะ

ผู้เรียบเรียงเพิ่มเติมลักษณะอื่นๆของคำในภาษาผู้ไทยเท่าที่ได้สังเกตเห็นในชีวิตประจำวันของคน
ผู้ไทยดังต่อไปนี้

1. .เมื่อเรียกบุคคลเช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย จะเพิ่มคำว่า “อี” เข้าไป ตัวอย่างเช่น
คำว่า “พ่อ” ภาษาผู้ไทย ออกเสียงเป็น “พ้อ” แต่เวลาลูกเรียกพ่อ จะเรียกว่า “อีพ้อ”
คำว่า “แม่” ภาษาผู้ไทย ออกเสียงเป็น “แม้” แต่เวลาลูกเรียกแม่ จะเรียกว่า “อีแม้”
คำว่า “ปู่” “ย่า” “ตา” ยาย” ภาษาผู้ไทย จะเรียกว่า “ปู่” กับ “ตา” ว่า “โฝะ” เรียก “ย่า” กับ
“ยาย” ว่า “แหะ” แต่เวลาหลานเรียก จะเรียกว่า “อีโฝะ” , “อีแหะ”
2. สรรพนามเมื่อเรียกบุคคลที่อายุเท่ากัน จะเพิ่มคำว่า “บ้า” นำหน้าถ้าเป็นผู้ชาย และเพิ่ม
“อี” เข้าไปหากเป็นผู้หญิง และในทีนี้ก็ต้องสนทนกันด้วย ตัวอย่างเช่น

หากเป็นผู้ชาย หากมีเพื่อนชื่อ แดง จะเรียกชื่อ แดง ไม่ว่าแดงจะเรียกโดยตรงต่อหน้า หรือกล่าวถึงในขณะไม่ได้อยู่ต่อหน้า จะเรียกว่า “บ๊าแดง” หากเป็นผู้หญิง หากมีเพื่อนชื่อ แดง จะเรียกชื่อ แดง ไม่ว่าแดงจะเรียกโดยตรงต่อหน้า หรือกล่าวถึงในขณะไม่ได้อยู่ต่อหน้า จะเรียกว่า “อ๊แดง” แต่เป็นที่สังเกตว่า คำว่า “อ๊” ที่อยู่หน้าคำที่ใช้เรียกบุคคลนั้น ทั้งพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ก็ใช้คำว่า “อ๊” นำหน้าเวลาเรียกเหมือนกัน ทว่าคำว่า “อ๊” ในภาษาไทย ไม่ใช่คำที่ไม่สุภาพเหมือนกับคำว่า “อ๊” ในภาษาไทย แต่เมื่อมาอยู่ในสังคมไทยมีคำว่า “อ๊” ตรงกัน จึงดูเหมือนว่าเป็นคำไม่สุภาพตามไปด้วยตรงนี้ผู้เรียบเรียงอยากจะตั้งข้อสังเกตอีกว่า คำว่า “อ๊” ในภาษาไทย ไม่น่าจะเป็นคำไม่สุภาพ เพราะหากไม่เช่นนั้นแล้ว คงไม่ใช่คำว่า “อ๊” นำหน้าคำเรียกผู้ใหญ่หรือผู้ให้กำเนิดซึ่งมีบุญคุณ ในขณะเดียวกัน คำว่า “อ๊” ก็ยังใช้นำหน้าเวลาเรียกผู้หญิงที่มีวัยเดียวกันอีกด้วย ซึ่งอาจจะเป็นการแสดงความนับถือต่อผู้หญิงในทางหนึ่งด้วยเช่นกัน แต่ถ้าหากเพิ่มคำว่า “ท่า” หรือ “โหง” เข้าไป จึงจะถือว่าเป็นคำต่ำ เป็นคำไม่สุภาพ เช่น “อ๊ท่า” “อ๊โหง” เพราะเป็นคำต่ำเวลาโกรธหรือทะเลาะกัน

3. สรรพนามเมื่อเรียกบุคคลที่อายุไม่เท่ากันหรืออาจจะเท่ากันแต่ไม่สนิทกัน จะใช้คำว่า “เจ้า”

แทนการเรียกชื่อและใช้คำว่า “ซ้อย” แทนการเรียกชื่อตัวเอง ตัวอย่างเช่น
“เจ้ามาแต่เลอ” (ท่าน/คุณ มาจากไหน) “ซ้อยสิไปนา” (ผมจะไปนา)

4. สรรพนามเมื่อเรียกบุคคลที่อายุเท่ากันหรืออาจจะไม่เท่ากันแต่สนิทกัน จะใช้คำว่า “โต”

แทนการเรียกชื่อ และใช้คำว่า “เฮา” แทนการเรียกชื่อตัวเอง ตัวอย่างเช่น
“โตกินเข้าฮื้อหญ้ง” (นายกินข้าวหรือยัง) “เฮาหญ้งมิได้กิน” (เรายังไม่ได้กิน)

ตัวอย่างประโยคภาษาไทยที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

คำถาม : ไปผีเหลอ (ไปไหน)

คำถามนี้ จะเป็นคำถามที่เกิดขึ้นบ่อยในชีวิตประจำวัน ความจริงแล้วไม่ใช่คำถามที่ต้องการคำตอบอย่างแท้จริง แต่เป็นคำถามที่เป็นคำทักทายในขณะที่เดินสวนทางกันด้วย ปกติเวลาเดินสวนทางกันหรือพบกันก็มักจะถามหรือทักทายอย่างนี้ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นคำถามจริงในกรณีที่ต้องการจะรู้ว่าคู่สนทนาจะไปไหน คำตอบ : ไปนา (ไปนา), ไปโซน (ไปสวน), ไปโง่งบ้าน (ไปกลางหมู่บ้าน...ซึ่งกลางหมู่บ้านเป็นศูนย์กลางหมู่บ้าน มีร้านค้า และวัดด้วย), ไปกินตอง (ไปงานแต่งงาน) เป็นต้น

คำตอบนี้ ก็จะตอบตามตรงที่กำลังจะไปทำธุระของแต่ละคน คำถาม : มาแต่เลอ (มาจากไหน)

คำถามนี้ จะถามขึ้นในกรณีที่เห็นเพื่อนบ้านคนใดคนหนึ่งกำลังมุ่งหน้าจะกลับบ้านหรือกลับจากทำธุระอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งก็ใช้ในกรณีที่ทักทายกันด้วย บางครั้งก็ไม่ได้หวังคำตอบจริงๆ

คำตอบ : มาแต่นา (มาจากนา), มาแต่โซน (มาจากสวน), มาแต่เม็ง (มาจากตัวเมืองหรือตัวจังหวัด)

คำถาม: เอ็ดผีเหลอ (ทำอะไร)

คำถามนี้ จะเป็นคำถามเมื่อเห็นคู่สนทนากำลังทำอะไรสักอย่าง อาจจะไม่ว่าทำอะไรจริงๆ จึงถามหรืออาจจะรู้อยู่แล้วว่าคู่สนทนาทำอะไร แต่เป็นการถามแบบทักทายกันอีกคำถามหนึ่ง

คำตอบ : ปู้ผัก (ปลุกผัก), เอ็ดโฮ้ (ทำรู้) จะขอยกประโยคในการพูดของคนผู้ไทยไว้เท่านี้ เพราะข้างต้น
 นั้นก็มีตัวอย่างคำและประโยคคำพูดที่มากอยู่พอสมควรแล้ว
 ในภาษาผู้ไทยนั้น ยังมีคำบางคำที่เป็นเรื่องตลกของคนภาษาอื่นที่มักจะล้อคนผู้ไทยเล่นพอให้ขำๆ
 ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย : คนห้าคนฆ่าคนห้าคน

ภาษาผู้ไทย : คนห้าคนห้าคนห้าคน

ประโยคนี้ที่กล่าวว่าตลกของคนภาษาอื่น คือ คำว่า “ห้า” กับ “ฆ่า” ภาษาผู้ไทยออกเป็นเสียง
 เดียวกันทั้งหมด คือ “ฮ้า” แต่คนผู้ไทยด้วยกันจะเข้าใจ เพราะดูที่บริบทของประโยค คนต่าง
 ภาษาแต่อยู่ใกล้กันเมื่อได้ยินบ่อยและก็พอรู้ความหมายจึงนำมาล้อพอเป็นเรื่องสนุกกัน คำนี้ทั้ง
 ในภาษาไทยกลางหรือภาษาลาวเป็นคำละคำและมีเสียงคนละเสียง

คำบางคำในภาษาผู้ไทยที่คนผู้ไทยรุ่นใหม่ก็ไม่ได้ใช้หรืออาจจะไม่รู้จัก ได้แก่

ก้อมี่	หมายถึง	ถ่านไม้
กินกะพะ	หมายถึง	กินแต่กับข้าว ไม่กินข้าว (ส่วนใหญ่จะเป็นลูกหรือเด็กที่ชอบกินกับ หรือกินแต่อาหารอย่างเดียว มักจะถูกตำหนิจากพ่อแม่ เพราะไม่กินข้าวเลย ทำให้ผอม
จี้จี้	หมายถึง	น้ำคร่ำที่อยู่ใต้ขุนขานที่ใช้อาบน้ำหรือล้างถ้วยล้างชาม
โพี่ะ	หมายถึง	พ่อ หรือ ตา / ปู่
เม๊ะ	หมายถึง	แม่ หรือ ย่า / ยาย
แหม้ม	หมายถึง	ตัวร้อนหรือเป็นไข้
ซั๊บ	หมายถึง	งาม สวย หล่อ
แย้ม / แย้มหยาม	หมายถึง	มอง / (ไป)เย้ยเยื่อน
แวน	หมายถึง	กระจกเงา
จ้อง	หมายถึง	ทัพพี
โป่ง	หมายถึง	ซ้อน
โอ้	หมายถึง	ขันตักน้ำ
โจก	หมายถึง	แก้วน้ำใบใหญ่ๆ
ป่องแย้ม	หมายถึง	หน้าต่า
โก่งเฮิน	หมายถึง	ห้องในบ้านหรือห้องข้างใน
โก๊ะ	หมายถึง	ดวงจันทร์
สะเตด	หมายถึง	เวทิมวย
โซ	หมายถึง	สะพาน
กะแบะ	หมายถึง	ถ้วยสังกะสีเคลือบใบเล็ก

เสียง	หมายถึง	แข่งขัน
ไม้พอย	หมายถึง	ไม้กวาด
เคาะ	หมายถึง	ช้อย ข้าพเจ้า ฉันท
เจาะ	หมายถึง	เจ้า คุณ เธอ
มะตัง	หมายถึง	กระดุม
ถาน	หมายถึง	ส้วม
สีโนน	หมายถึง	สีขาวนวล เช่นทาแป้งสีขาวนวล
จะแก๊ะ	หมายถึง	บ่าวสาวที่เป็นคู่รักกัน
ฮูป	หมายถึง	รูป
สีแหว	หมายถึง	สีเขียว

ฯลฯ

สำเนียงภาษาไทย

สำเนียงภาษาไทยนั้น เท่าที่ได้สังเกตจากสำเนียงและการพูดของคนผู้ไทย ผู้เรียบเรียงเห็นว่ามีความแตกต่างกันอยู่บ้าง แต่ที่สังเกตเห็นอย่างชัดเจนนั้น ขอแบ่งออกเป็นกลุ่มภาษาไทยตามความเห็นของผู้เรียบเรียงออกเป็น 2 กลุ่มภาษาใหญ่ๆ ดังนี้คือ ภาษาผู้ไทยสำเนียงเร็ว และภาษาผู้ไทยสำเนียงเนิบช้า

1. กลุ่มภาษาผู้ไทยสำเนียงเร็ว บางทีเรียกว่าผู้ไทยกะตึกหรือกะตาก ภาษาผู้ไทยกลุ่มนี้ เวลาพูดจะพูดด้วยเสียงพูดที่เร็ว และพูดคล้ายเสียงพูดแบบกระซอก (ซึ่งตรงนี้คงเทียบได้กับลักษณะการพูดของคนใต้ที่จะพูดเร็ว แต่ผู้ไทยจะพูดครบทุกประโยค ไม่พูดสั้นหรือพูดย่อหรือละคำบางคำเหมือนที่คนใต้ของไทยพูด ในที่นี้หมายถึงเฉพาะความเร็วของคำพูดเท่านั้น ไม่ใช่สำเนียงของภาษา แต่ก็ยังช้ากว่าการพูดของคนใต้) ในขณะเดียวกันน้ำเสียงที่พูดก็จะออกเสียงดังก้อง เหมือนกับคนที่ทำอะไรก็จะทำอย่างรวดเร็ว ไม่ชักช้า ไม่ยืดเยื้อ ที่เรียกว่าผู้ไทยกะตึกนี้อาจจะเพราะสำเนียงที่พูดเร็วและเสียงดังนี้ก็เป็นได้ ซึ่งสำเนียงของผู้เรียบเรียงก็อยู่ในกลุ่มนี้ บางครั้งก็ดูกระโดดกระเดก คล้ายกับสำเนียงของภาษาที่พูด อีกอย่างที่เป็นข้อสังเกตของผู้เรียบเรียง เมื่อเวลาได้ยินเสียงหัวเราะที่ตื้นใจหรือขำมากๆ ของคนผู้ไทย เสียงหัวเราะจะมีสำเนียงคล้ายกับตอนที่ไก่อ้วเมียวกะตึกหรือขันในขณะที่แม่ไก่อยู่ในช่วงกกไข่หรือกกลูกแล้วระแวงภัยหรือแม่ไก่ตกใจอะไรสักอย่าง เสียงแม่ไก่กะตึกจะคล้ายกับเสียงหัวเราะดังๆ ของผู้หญิงผู้ไทยมาก ขอยกตัวอย่างเสียงไก่กะตึกและเสียงหัวเราะเปรียบเทียบกัน เสียงไก่กะตึกว่า “กะตึก กักๆ” ขณะที่เสียงหัวเราะดังนี้ “ฮะเฮ้ย เอ็ก” ซึ่งทั้งเสียงไก่กะตึกและเสียงหัวเราะ สองพยางค์แรกจะขึ้นเสียงสูงมาก แต่พยางค์หลังจะลงเสียงเพื่อสิ้นสุดเสียงในแต่ละครั้ง การเขียนเทียบเคียงอาจจะไม่ตรงนัก แต่หากได้ฟังเสียงจริงๆ จะคล้ายคลึงกันมาก กลุ่มผู้ไทยที่ผู้ภาษาผู้ไทยสำเนียงเร็วนี้ ได้แก่ กลุ่มคนผู้ไทยที่อาศัยอยู่ที่จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม อำเภอบ้านหมี่ในจังหวัดลพบุรี เป็นต้น

2. กลุ่มภาษาผู้ไทยสำเนียงเนิบช้า ถ้าหากจะเปรียบเทียบกันแล้ว ผู้ไทยที่พูดสำเนียงเนิบช้าเียนเเย่นนี้เป็นผู้ไทยตระกูลแบบพุดดี สำเนียงจะอ่อนหวาน ไพเราะ รื่นหูน่าฟัง แม้ว่าจะเป็นคำภาษาผู้ไทยคำเดียวกันกับผู้ไทยที่พูดสำเนียงเร็ว (ซึ่งหากเปรียบเทียบลักษณะการพูดก็เทียบได้กับการพูดคำเมืองของไทยภาคเหนือ) แต่บุคลิกของคนผู้ไทยทั้งสองกลุ่มนี้น่าจะต่างกันเล็กน้อย เพราะเมื่อพิจารณาสำเนียงหรือเสียงพูดที่เนิบช้า หากพูดในประโยคเดียวกัน การใช้เวลายอมต่างกัน ดังนั้นบุคลิกการเคลื่อนไหวในชีวิตประจำวันคงจะเนิบช้ากว่ากัน (แต่ไม่ได้หมายถึงเชื่องช้า) หรือเรียกได้ว่าเป็นผู้ดีมากกว่าผู้ไทยกะต๋ากที่พูดสำเนียงเร็ว เพราะจะดูเรียบร้อย ละเมียดละไมกว่า จึงดูเป็นผู้ดีกว่านั่นเอง กลุ่มผู้ไทยที่ผู้ภาษาผู้ไทยสำเนียงเนิบช้านี้ ได้แก่ กลุ่มคนผู้ไทยที่อาศัยอยู่อำเภอนาคู อำเภอเขาวง ในจังหวัด เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาษาผู้ไทยเป็นภาษาในตระกูลไท-กะได เป็นตระกูลเดียวกับภาษาไทย ลาว แต่สำเนียงและถ้อยคำจะแตกต่างกันออกไป หากผู้ที่ไม่ได้อยู่ใกล้ชิดชุมชนผู้ไทยแล้วจะฟังไม่เข้าใจ ทว่าหลายๆคำในภาษาผู้ไทยใกล้เคียงกับภาษาไทยกลาง บางคำก็ใช้คำเดียวกัน แต่ต่างแค่สำเนียงเท่านั้น แต่ภาษาผู้ไทยไม่มีภาษาเขียน การบันทึกเรื่องราวต่างๆใช้ภาษาหลักของชนชาติหลักที่ไปอาศัยอยู่ ปัจจุบันกลุ่มคนผู้ไทยเริ่มที่จะหันมาอนุรักษ์ภาษาผู้ไทยกันมากขึ้นเพื่อให้ภาษาผู้ไทยคงอยู่กับคนผู้ไทยตลอดไป

วิธีการลำผู้ไทย

การลำผู้ไทย เป็นการที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางด้าน การใช้ภาษา ทำนอง และเทคนิคต่างๆ ซึ่งในการฝึกลำผู้ไทยนั้น หมอลำชาย และหมอลำหญิง จะมีการลำที่ต่างต่างกัน โดยเฉพาะกลอนขึ้น เห็นได้ชัดเจนว่ามีการใช้ทำนองลำที่แตกต่าง และเป็นเอกลักษณ์

กลอนลำผู้ไทย หมอลำหญิง

(กลอนขึ้น หมอลำหญิง) โอ้ยเต๋อ้ายเอ้ย โอ้ย โอ้เต๋อ้าวผู้ไทยเอ้ย
(บรรยายกลอน) น้องกะคิด ฮอดอ้าย จนหลงหล่าลืมสติ เต๋อหะอ้าย
ไดยินกาเวาขัน มั่นอั้งขวงเท็งแค้น
น้องลงไปตักน้ำทางโนนาพะป่าไผ
ไดยินเสนนกเขามันหากขันย้าตั่ว น้ำตาน้อง พัดเป็นปุมเจ้าหย่าวลง

แบบฝึกที่ 1 กลอนขึ้น ลำผู้ไทย(หมอลำหญิง)

โอ้ยเต๋อ อ้ายเอ้ย โอ้ย โอ้เต๋อ บ่าวผู้ไทยเอ้ย

----	----	-โอ้ - เต๋	พี่ชาย-เอ้ย	---โอ้ย	-โอ-เต๋	--- บ่าว	ผู้ไทย-เอ้ย
----	----	-ซ-ร	ชร-ม	---ซ	-ด-ม	---ด	มด-รล

แบบฝึกที่ 2 บรรยายกลอน

น้อง กะคิด ฮอดอ้าย จนหลงหล่า ลืมสติ ได้หละอ้าย

----	น้อง	-กะ-คิด	-ฮอด-อ้าย	จนหลงหล่า	ลืม	สติ	ได้ หละอ้าย
----	ซ	รม	ด ม	ดด-ร	---ม	-ด-ด	ร <u>ด</u> ร- <u>ล</u>

แบบฝึกที่ 3 บรรยายกลอน

ไต้ยีนกา เวาซัน มั่งอ้งซวง เท็งแค้น

----	----	----	ไต้	ยีนกา	เวาซัน	มั่งอ้งซวง	เท็งแค้น
----	----	----	ม	-ม-ด	-ร-ด	-ดดด	-ด- <u>ร</u> ล

แบบฝึกที่ 4 บรรยายกลอน

(กลอนลำ)น้อง ลงไป ตักน้ำ ทางโหนด พะป่าไผ่

----	น้อง	ลงไป	ตักน้ำ	ทาง	โหนด	พะ	ป่าไผ่
----	ม	ดด	ดม	ร	ด	ร	ดด

แบบฝึกหัดที่ 5 บรรยายกลอน

(กลอนลำ)ได้ ยินแสง นกเขา มั่นหากซัน ยาดซู้ น้ำตาน้อง พัดเป็นปุ่ม เจ้าหย่าลง

----	ได้	ยินแสงนกเขา	มั่นหากซัน	ยาดซู้	น้ำตาน้อง	พัดเป็นปุ่ม	เจ้าหย่าลง
----	ด	รดรด	ดดด	ด	ดดม	ดดม	ด <u>ด</u> ร <u>ด</u> ล

กลอนลำผู้ไทย หมอลำชาย

(กลอนขึ้นหมอลำชาย) โอ้ย โอ โอ โอ โอ โอ้ย ท้ายเลิมเลอ กะตาเบื้อ

แม่เพิ่นแพง กะตาเบื้อ แม่เพิ่นแพง เอ้ย

(บรรยายกลอน) โอ้ยแต้น้องสาวเอ้ย อ้ายกะคิดฮอดน้อง นอนหลับยังฝันเห็นนั้นได้

อ้ายนี้ คิดฮอดน้องนอนเว็นยังฝันพ้อ

นอนหลับไปฝันเห็นหน้า ตกใจมาสะดุ้งตื่น

อ้ายนี้เหลว พอยากหลับอยู่เลย ได้เห็นเจ้าอยู่เลิง

แบบฝึกที่ 1 กลอนขึ้นลำผู้ไทย (หมอลำชาย)

โอ้ย โอ โอ โอ โอ้ย โอ้ย ท้าย เลิมเลอ กะตาเบื้อ แม่เพิ่นแพง

โอ้ย	โอ	โอโอโอ โอ้ย	โอ้ย	ท้าย	เลิมเลอ	กะตาเบื้อ	แม่เพิ่น แพง
ดรม	ซ	ซซซล	ซ	ร	ดด	ดดม	มมร <u>ดล</u>

แบบฝึกที่ 2 บรรยายกลอน

โอ้ยได้ น้องสาวเอ้ย อ้ายกะคิด ฮอดน้อง นอนหลับ ยังฝันเห็น นั้นได้

โอ้ยได้	น้องสาวเอ้ย	----	อ้ายกะคิด	ฮอดน้อง	นอนหลับ	ยังฝันเห็น	นั้นได้
-ซ-ม	-ซรม	----	-มมม	-ด-ม	-ดดด	-ดดด	-ด-ร

แบบฝึกที่ 3 บรรยายกลอน

อ้าย นี้คิด ฮอดน้อง นอนเวณ ยังฝันพ้อ

----	----	----	อ้าย	นี้คิด	ฮอดน้อง	นอนเวณ	ยังฝันพ้อ
----	----	----	---ซ	-ซ-ซ	-ด-ม	-ด-ด	-ดดร

แบบฝึกที่ 4 บรรยายกลอน

นอน หลับไป ฝัน เห็นหน้า ตกใจมา สะดุ้งตื่น

----	----	นอน	หลับไป	ฝัน	เห็นหน้า	ตกใจมา	สะดุ้งตื่น
----	----	ร	ดด	ด	ดร	ดดร	ดรด

แบบฝึกที่ 5 บรรยายกลอน

อ้าย นี้เหลว พอยากหลับ อยู่เลย ได้เห็นเจ้า อยู่เลิง

----	----	อ้าย	นี้เหลว	พอยากหลับ	อยู่เลย	ได้เห็นเจ้า	อยู่เลิง
----	----	ม	-ม- <u>รล</u>	-รดด	-ด-ร	-ดดร	-ล-ล

กลอนลำผู้ไทย

(หมอลำชาย)

อ้อย.....น้อยท่ายลิมเลอ กะตาเบ้อแม่เพิ่นแพงตาเบ้อแม่เพิ่นแพงเอ๋ย
โอ้ยเด้น้องสาวเอ๋ยอ้ายกะคิดฮอดน้อน นอนหลับยังฝันเห็นนั้นได้
อ้ายกะคิดฮอดน้องนอนเว็นยังฝันพ้อ นอนหลับไปฝันเห็นหน้าตักเจอมาสะดั่งตื่น
อ้ายนี้เหลวพอยากหลับอยู่เลย ได้เห็นเจ้าอยู่เลย
อ้ายกะคิดฮอดน้องไฉ่ของยี่นเหลวเบ็งนั้นเหลว
เหลวหิ้นเท็งเห็นแต่ฟ้า ทางหน้าพัดแม่นดง
อ้ายกะขมกให้ หาพะนางอยู่ว่อนๆ
ไปงอยขอนแก่นแต่เข้บงอดแก้วเจ้าตอดตาย
ผิดใจได้ว่าทะเลปนของอ้ายพัดเป็นของเพิ่นผู้อื่นแสน
คอยดอกคู่กะยังฮู้เมื่อยาม คอยดอกขามกะยังฮู้เมื่อต้น
บัดว่าคนคอยคนคอยตายกะแล้งเป่า
คอยมือแล้งคอยมือเข้าคอยหาเจ้ากะมิเห็นเย็นทางเมื่อเอ๋ย.....

(หมอลำหญิงลำ)

โอ้ยเด้ออ้ายเอ๋ย โอ้ยเด้ออ้ายเอ๋ย น้องกะคิด ฮอดอ้ายจนหลงหล่ำลืมสติได้ละอ้าย
ไต่ยีนกาเวาขันมันอ่องขงอ้งแค้น น้องลงไปตักน้ำทางโนนาพะป่าไผ
ไต่ยีนเสนนกเขามันหากขันยาด ชู้น้ำตาน้องพัดเป็นปุ่มเจ้าหย่าลง
ชายเอ๋ยคนทั้งหลายพากันให้น้ำผีผุดตายจาก
บัดว่าน้องนี้ฟายน้ำตาให้น้ำอ้ายผุดตาย
ชายเอ๋ยอ้ายมิมานั่งไกล้ เอามือโขงโขงบ่าไหล่
อ้ายมิมานั่งไกล้ออยให้ย่านมิเซาอ้ายเอ๋ย

(หมอลำชาย)

อ้อย.....ท่ายเลอมเลอตาเบ้อหม่อมผู้ไทยเอ๋ย....
โอ้ยเด้อสาวผู้ไทย เจ้าอย่าเฮฮนให้ นำผีผุดตายบ่เปนประโยชน์คำเอ๋ย
ให้ต่อนาโฮฮ้วยังสิได้เจ้าเพ็งกิน ให้ต่อศัลทานสร้างปางตายสิได้เพ็ง
ให้ต่อหม้อกะเบ็งยังสิได้โซ้มะขามคำเอ๋ย
เห้ออ้ายโลลืมน้องมิหวังโลลืมง่ายคำเอ๋ย
โอ้ยเด้น้องสาวเอ๋ย.....คันมิมักอ้ายมิเว้าคันมิเอาอ้ายมิว่า
มิแม่นท่ากะมิตีควายลง โอ้ยเด้ออ้ายนี้ตักกะเทินว่า ได้ลงลายไก่อ้นองสะโนให้มันขุน
คันแม่นกุ่มมิฟู คันแม่นปุมิบ่อน สาลแล้วแม่นมียอมเอ๋ย

(หมอลำหญิง)

โอ้ยเต้ายายเอ๋ย...โอ้ได้บ่าวพุไทเอ๋ย.....

ชายเอ๋ยตกกะเทิน ว่าได้กำคอกแค้นมีวางทางเหือมันฟาด

ตกกะเทินว่าได้กำคอกะท้าง มีวางให้เจ้าแกเฝ

ตกกะเทินว่าได้ลงลายม่วนมีเปนบุงเหือเปนตา

ชายเอ๋ยคันมีเปนกะข้า เหือเปนช่องเจ้าเซอปลาซู้เพิ่นปล่อยคันหลอยน้อยบ่าวพุไทเอ๋ย.....

(หมอลำชาย)

อ้อย.....ตีกคอนๆคันมีสมพอนอนเจ้าอย่าจ้อนสินไล่สาวพุไทเอ๋ย.....

โอ้ยเต้าสาวพุไทเอ๋ยเจ้าผู้แผ่พินกว้างให้ปูมาให้นั้นเหลิมแน่เต๋อ

คันแม่นช่อยเหลิมเจ้า เจ้าเหลิมช่อยคือฟ้าเหลิมซัดดิน

อายนีตกกะเทินว่าได้ลงลายบ้ำสินำฮอนสุหน่งนั้นแหล่ว

คันแม่นมีตมิบ่านขวัญมิเป้สาแล้วแม่นมียอม.....น้องเอ๋ย.....

(หมอลำหญิง)

โอ้เต้ายายเอ๋ย.....โอ้ได้บ่าวพุไทเอ๋ย ชายเอ๋ยควเมื่อเว้าเอาๆคือละได้กันง่ายแท้น้อ

บัดว่าเอาแท้ๆความแก่เจ้าผัดหลาย ควเมื่อเว้าปลายยางเจ้าว่าต่ำ

บาดหละเอาแท้ๆปลายเป้าเจ้าว่าสูง จังแม่นเหลอเจอช่อยคอยดินทรายป่านน้ำบ่อ

มือหนึ่งจกมือหนึ่งป้าย บาดสิแล้วแปวน้ำพัดลั้งโฮม.....นั้นแหล่ว

(หมอลำชายลำ)

อ้อย.....ตีกคอนๆคันมีสมพอนอนเจ้าพัดจ้อนสินไหล.....เอ๋ย.....

โอ้ยกะบองกินจำฮ่อขอลานอนสาก่อน

คันแม่นอ้ายมักดินดินกะแต่งคันเดือนแจ้จ้งมา เจ้ากะว่าน้อ

ตายดับเอ๋ยคันแม่น มักวิ่งเสื่อเสอกินมักกึ่งกุ่มคันตายดับหมากปิดห้อยสิแขนห้อยยุหว่าง

อันนี้แหล่วตายดับเอ๋ยนกเอี้ยงพ่าย ตายวายเวรนกเอี้ยงหม่ง คันตายหุนกอีจู้ชูแล้วจั้งแต่งดอง

โอ้ยเต้าบ่อยากพัดพรากเว่นเวรมาจ้องจำหนี่หละน้อ

โอ้ยเต้าน้องสาวเอ๋ย.....มิเยอะไกลสายคอบแม่เวรมันพาเว่น

เหนแต่ความฮักเอ๋ยยังมีทันพ้อมมือ นำเดวสิได้ห่างเสน้อ

เหนแต่ความฮักเอ๋ยยังมีทันได้ซ้นพัดจำให้เจ้าห่างกัน.....คิ้วก่องๆหางตางอนเจ้านี้เต๋อ

(หมอลำหญิง)

โอย่เต๋อ้ายเอ๋ย.....โอย่เต๋อ้าวฟูไทเอ๋ย.....

ชายเอ๋ยเก้าสิฮ้างสิบสิฮ้างขอเฮ้อฮ้างตั้งทางลงไทยพูนเต๋อ

เก้าสิไกลสิบสิไกลขอเฮ้อไกลตั้งแต่บ้านคำเว้าอย่าห่างเดว....

นกพรากร่มนัยฮ้องแสงดั่งนั้นได้กาเว้าอนพรากรังมันยังฮ้องแสงก้อง

อ้ายพรากน้องคำเดมิเอ็นสั่งตั้งแต่ไม้ใหญ่ล้มกะยังเอ็นเจ้าสั่งลม.....นั้นหนา....

ชายเอ๋ยเจ้าหละไปหวังๆมิเหลวหลังเอ็นมาสั่งแท่นอ

คันมิเอ็นสั่งไกลอดพอเอ็นเจ้าสั่งไกล นับมือแหลวโคกป่าจิกมันหามาบังหลัง

โคกป่าฮ้างมันหละมาบังหน้าโหญพานมันหละมาตันป่องหละตาย

ชายเอ๋ยน้องหากคอยหาอ้ายคอยไปมิเหนกั้น

เหนแต่ฟ้าก้าแหลแหลหาอ้ายพดมิเหน เย็นทางเมอ.....นั้นแหลว.....

(หมอลำชาย)

โอย่เต๋อน้องสาวเอ๋ย.....สาวภูไทเอ๋ยอันนี้แหลวต่างคนต่างสิชุดดินดั้นเทวหากันมันลำบากคำเอ๋ย

ต่างคนต่างสิคาฮากไม้มายืนให้แม่นต่อกัน

ต่างคนต่างสิหนีไปหน้าหากินปลาวิ่งใหม่หละน้อ

วังเก้านี้แสนสิบ่อนกะบ่งม คือดั่งหงลาฮ้างสิฮ้อฮอนปะเปา

คือนกเจ้าคอยพรากร้าง สิบไกลน้ำล่องลอย

คือนกกลอยมันฮ้าง สิบไกลดินพดพรากร

ข้าวกาก ไกลจากเหล่าความเผ่าสิ่งว่มเงา ได้ยินกาเว้าฮ้องสิฮ้อโหญโค

คันแมนโพ้ดอกฮอง สิบไกลซู้ดั่งพี่ชาย.....นี้แหลว.....

โอย่เต๋อคือแกงปลาหนีไกลข้าว สองหาเฮาสิบคอยพรากรกันแล้ว

คือหมากกิบ ไกลจากสำเฮาสิบได้เจ้าห่างกัน

เสียชีวิตได้.....คันแมนบ้านไกลบ้านเจ้าอย่าย่านแต่มีเอ็ง

เมิงไกลเมิงเจ้าย่านแต่มีได้ คือนดั่งลมพัดไม้ปลายยังเน็งเข้าเส่อ

เดวเขวเบอมอนสอนเบอไล่ไกล กะเทิน.....เอ๋ย.....

(หมอลำหญิง)

โอย่เต๋อ้ายเอ๋ย.....โอย่เต๋อ้าวฟูไทเอ๋ยชายเอ๋ยอย่าไล่เสถิมผักกะเดาตันเกา

หละตายบาดได้กินลาบก้อยยังสิโอ้เจ้าอ้าวหา

สิบตำลึงยุปากน้ำอย่าโอ้อ้าวตะนิงหา

สองสะหลิงมามือเฮ้อฮือกำเอาไว้อย่าอาศัยตั้งแต่น้ำบ่อน้ำไกลตามิฮู้แห่ง

บาดว่ามาฮอดแล้วมันสิแห่งเจ้าไผ่ซู้เพิ่นปล่อยคันหลอยน้อยบ่าวฟูไท....เอ๋ย

(หมอลำชาย)

โอยไต้้องสาวเอ๋ย.....สาวผู้ไทเอ๋ยอายขอสังน้องไว้ผักกาดไฮ้เจ้าอย่าเมิดแก่งปลาหลายเด้อ
คันอายหนีไปแล้วอายของสังน้องไว้ผักกาดนาเจ้าอย่าเมิดแก่งเอน
คันแม่นเจ้าเว้าซ้อย่าได้เปลี่ยนเป็นหลายคน
กลางคนเอ๋ยย่านพื้นเอ็ดมิฮู้ลางซู้พื้นมิเอา
กลางคนเอ๋ยเขาว่าโตโยเล่นเสของโตเป่าๆ
ผูลางคนย่านเขาตัวให้น้องนั่งสิ้นตาบ อาบน้ำฮ้อนสินอนแปนแม่สะแน.....
อ้อย.....ซู้พื้นปล่อยตอหลอน้อยแม่เจ้าแพงเอ๋ย.....
โอยไต้สาวผู้ไทเอ๋ยมิเยอะพั๊ดพรากเว่นเวรมาจ่องจำหนีหละน้อ
มิเยอะไกลสายคอคอบแม่เวรมันพาเว่นมิเยอะพั๊ดพรากเว่นสิเวรอายหากจ่องตาม
คันมิยามเหนหน้าสาวผู้ไทเอ๋ยคิดฮ้านเด้อ ถึงยามคำเฮ้อเจ้าแยงพุ่มไม้กะตางอายผูลอยไกล
น้องอย่าไลเสถิมทิมมาหาหอมอ่อน เจ้าอย่าละดวงดอกส่อนหนีไปผ่นดวงผ่น
คันเจ้ามีพินแล้วอย่าลืมหูลไม้ไผ่ คันเจ้าได้ไหม่ส่อนอย่าลืมายผูลอย
ให้เจ้าตั้งต้ออายสิคือต้อเจ้าตั้งต้อ
โอยไต้้องสาวเอ๋ย.....ให้เจ้าตั้งต้ออายสิคือตั้งต้อสะโย.....น้องเอ๋ย

- คณาวิจิตร โกตะบุตร. (2544). “ดนตรีพื้นบ้านอีสาน,” ใน เอกสารประกอบการศึกษาดนตรีพื้นบ้าน
อีสาน : พิณ แคน โป่งกลาง ไหวด. หน้า 5-6. ม.ป.ท. : สุนทร ชาสงวน.
- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2526). ดนตรีพื้นบ้านอีสาน. มหาสารคาม : ภาควิชาดุริยางคศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- . (2545). คุณลักษณะเด่นของดนตรีและมหรสพพื้นบ้านอีสานและแนวทางในการอนุรักษ์และ
ส่งเสริม. นครสวรรค์ : สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.
- เดอบาร์รี, ทีโอดอร์. (2512). บ่อเกิดลัทธิประเพณีอินเดีย ภาค 1. แปลโดย จำนง ทองประเสริฐ.
พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- ทศพล คำตันบุญ. (2557). แนวทางการสืบทอดและพัฒนาการทำปี่ขลุ่ยของหมู่บ้านท่าเรือ
ตำบลท่าเรือ จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ปีย
- พันธ์ แสนทวีสุข. (2549). ดนตรีพื้นบ้านอีสาน : คีตกวีอีสาน ตำนานเครื่องดนตรี
และการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสาน. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- พรชัย ศรีสารคาม. (2521). “กลองยาวอีสาน” ใน อีสานคดี. หนังสือชุดความรู้มรดกอีสาน มหาสารคาม
: วิทยาลัยครูมหาสารคาม.
- วาสนา ซึ่งรัมย์. (2552). ดนตรีผู้ไทยบ้านโพนสว่าง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ศป.ม.
มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วัลลภณีย์ ภู่งาม. (2525). พิณอีสาน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- วิริยยุทธ สีสุนทลิว และอาชา พาลี. (2551). การศึกษาเทคนิคการตีกลองยาวบ้านโนนภิบาล
คณะลูกอีสานพัฒนา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุกิจ พลประถม. (2536). การเป่าแคนแบบพื้นบ้านอีสาน. ปริญญาโท ศศ.ม. มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- สำเร็จ คำโหมง. (2535). ดนตรีอีสาน. มหาสารคาม : ภาควิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์
วิทยาลัยครูมหาสารคาม.
- อุดม อรุณรัตน์. (2526). ดุริยางคดนตรีจากทางพระพุทธศาสนา. นครปฐม : แผนกบริการกลาง
สำนักงานอธิการบดี พระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5. การบรรเลงดนตรีผู้ไทย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การบรรเลงเครื่องดนตรีผู้ไทย

รหัส ศ 20201 วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย 0.5 หน่วยกิต กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ-ดนตรี

ชั้น..มัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2/2558 เวลา 2 ชั่วโมง

ผู้สอน ว่าที่ ร.ต.จักรวาล บุชดี..โรงเรียน กุดปลาเค้าวราชบุรีบำรุง อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์หิพภาพษ์ วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระขึ้นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด

2. แยกแยะลักษณะเครื่อง ทำนองผู้ไทยที่แตกต่างกัน
3. สามารถสร้างสรรค์ทำนองผู้ไทยร่วมกัน
4. ถ้าผู้ไทยและบรรเลงเครื่องดนตรีร่วมกัน
5. บรรยายอารมณ์ของเพลงและความรู้สึกที่มีต่อบทเพลงที่ฟัง
6. ประเมินพัฒนาการทักษะทางดนตรีของตนเองหลังจากการฝึกปฏิบัติ

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด

2. บรรยายมรดกภูมิปัญญาประเพณี พิธีกรรมของผู้ไทย
3. บรรยายลักษณะเครื่องดนตรี ในวัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย

สาระสำคัญ

การบรรเลงดนตรีเป็นการรวมใจของตนเองกับเครื่องดนตรีและความใส่ใจเพื่อนๆ ร่วมกันแปลงเสียงออกมา ยิ่งดนตรีผู้ไทยมีทำนองไม่มากแต่ต้องการแสดงออกด้วยความลุ่มลึกในเชิงทำนอง ด้วยความคิดที่จะสร้างสรรค์น้ำเสียงเคล้าหมอลำสู่ผู้ฟัง โดยมีจังหวะทำนองอยู่ในใจ มีภาษาเป็นเครื่องมือสะท้อนความคิดวิถีชีวิต ประเพณี

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ผู้เรียนสามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีได้ถูกจังหวะทำนองได้อย่างน้อย 1 ชิ้น
2. ผู้เรียนสามารถบรรเลงรวมวงกับเพื่อนได้อย่างสนุกสนาน
3. ผู้เรียนมีความสุขและภูมิใจ กับการลำและการบรรเลงดนตรี

กระบวนการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (20 นาที)

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน
2. เปิด VDO L019 คู่เลิฟตะลอนทัวร์ (เยี่ยมชาวภูไท จ.กาฬสินธุ์) 22 กุมภาพันธ์ 2558

3. ผู้สอนชวน สนทนาเกี่ยวกับการลำ และหมอลำในท้องถิ่น จากคาบเรียนที่ผ่านมา

ขั้นสอน (40 นาที)

4. ผู้สอนยกตัวอย่าง กลอนลำและการบรรเลงดนตรี

แนะนำการบรรเลงเทคนิคเฉพาะเครื่องดนตรีและการรวมวงดนตรี ในเรื่องจังหวะ เสียง ความเด่นของเสียง ความพอดีของเสียง ตลอดจนเครื่องเสียงและการแสดง

5. แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 4-8 กลุ่ม ให้ทำการซ้อมการบรรเลง

ประเมินความสามารถของตน ของเพื่อนในกลุ่ม

นำเสนอในชั้นเรียนที่ละกลุ่ม

ชั่วโมงที่ 2

(40 นาที)

6. ผู้สอนเน้นย้ำเรื่อง ระดับเสียง และจังหวะ ที่ต้องการความแม่นยำและความกลมกล่อม

ชมตัวอย่าง VDO L020 บรรเลงลำภูไท Official Audio

แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 4-8 กลุ่ม ให้ทำการซ้อมการบรรเลง (กลุ่มเดิม)

ประเมินความสามารถของตน ของเพื่อนในกลุ่ม

นำเสนอในชั้นเรียนที่ละกลุ่ม

7. ผู้สอนเปิดเพลง VDO ที่บันทึกการลำของแต่ละกลุ่ม

ให้ผู้เรียนร่วมกันคิดวิพากษ์วิจารณ์ จุดเด่นและจุดบกพร่อง แต่ละกลุ่มสรุปร่วมกัน

8. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันวิพากษ์ เพิ่มเติม

ขั้นสรุป (20 นาที)

9. ให้ผู้เรียนเขียนสรุป ประเด็นการวิพากษ์การลำ

10. ผู้สอนสุ่มให้ผู้เรียนอ่านที่นักเรียนเขียนสรุปของเพื่อน

11. ผู้สอน กำหนดให้ผู้เรียนอ่านเอกสารในบทที่ 4 มาก่อนในครั้งต่อไป

สื่อการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบ
2. VDO L019 คู่เลิฟทะเลอนทัวร์ (เยี่ยมชาวภูไท จ.กาฬสินธุ์) 22 กุมภาพันธ์ 2558
3. VDO L020 บรรเลงลำภูไท Official Audio
4. VDO L021 ฟ้อนแม่บทอีสาน Forn mae bot Isan
5. VDO L022 ฟ้อนภูไทบ้านโพนสว่าง นาฏยศิลป์ มมส.

การประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อน
2. แบบฝึกทักษะท้ายบท
3. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5. การบรรเลงดนตรีผู้ไทย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การบรรเลงรวมวงดนตรีผู้ไทย
รหัส ศ 20201 วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย 0.5 หน่วยกิต กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ-ดนตรี
ชั้น..มัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2/2558 เวลา 2 ชั่วโมง
ผู้สอน ว่าที่ ร.ต.จักรวาล บุชดี..โรงเรียน กุดปลาเค้าราษฎร์บำรุง อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์หิวกาพย์ วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด

2. แยกแยะลักษณะเครื่อง ทำนองผู้ไทยที่แตกต่างกัน
3. สามารถสร้างสรรค์ทำนองผู้ไทยร่วมกัน
4. ถ้าผู้ไทยและบรรเลงเครื่องดนตรีร่วมกัน
5. บรรยายอารมณ์ของเพลงและความรู้สึกที่มีต่อบทเพลงที่ฟัง
6. ประเมินพัฒนาการทักษะทางดนตรีของตนเองหลังจากการฝึกปฏิบัติ

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด

2. บรรยายมรดกภูมิปัญญาประเพณี พิธีกรรมของผู้ไทย
3. บรรยายลักษณะเครื่องดนตรี ในวัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย

สาระสำคัญ

การบรรเลงดนตรีเป็นการรวมใจของตนเองกับเครื่องดนตรีและความใส่ใจเพื่อนๆ ร่วมกันแปลงเสียงออกมา ยิ่งดนตรีผู้ไทยมีทำนองไม่มากแต่ต้องการแสดงออกด้วยความลุ่มลึกในเชิงทำนอง ด้วยความคิดที่จะสร้างสรรค์น้ำเสียงเคล้าหมอลำสู่ผู้ฟัง โดยมีจังหวะทำนองอยู่ในใจ มีภาษาเป็นเครื่องมือสะท้อนความคิดวิถีชีวิต ประเพณี

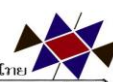
จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ผู้เรียนสามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีได้ถูกจังหวะทำนองได้อย่างน้อย 1 ชิ้น
2. ผู้เรียนสามารถบรรเลงรวมวงกับเพื่อนได้อย่างสนุกสนาน
3. ผู้เรียนมีความสุขและภูมิใจ กับการลำและการบรรเลงดนตรี

กระบวนการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (15 นาที)

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน
2. เปิด VDO L021 ฟ้อนแม่บ่ทออีสาน Forn mae bot Isan
3. ผู้สอนชวน ผู้เรียนชม และวิพากษ์การแสดงที่ผ่านไปแล้วจากตัวอย่าง

ชั้นสอน (45 นาที)

4. ผู้สอนยกตัวอย่าง กลอนลำและการบรรเลงดนตรี

แนะนำการบรรเลงเทคนิคเฉพาะเครื่องดนตรีและการรวมวงดนตรี ในเรื่องจังหวะ เสียง ความเด่นของเสียง ความพอดีของเสียง ตลอดจนเครื่องเสียงและการแสดง

5. แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 4-8 กลุ่ม ให้ทำการซ้อมการบรรเลง

ประเมินความสามารถของตน ของเพื่อนในกลุ่ม

นำเสนอในชั้นเรียนทีละกลุ่ม

ชั่วโมงที่ 2

(40 นาที)

6. ผู้สอนเน้นย้ำเรื่อง ระดับเสียง และจังหวะ ที่ต้องการความแม่นยำและความกลมกล่อม

ชมตัวอย่าง VDO L022 ฟ้อนภูไทบ้านโพนสว่าง นาฏยศิลป์ มมส.

แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 4-8 กลุ่ม ให้ทำการซ้อมการบรรเลง (กลุ่มเดิม)

ประเมินความสามารถของตน ของเพื่อนในกลุ่ม

นำเสนอในชั้นเรียนทีละกลุ่ม

7. ผู้สอนเปิดเพลง VDO ที่บันทึกการลำของแต่ละกลุ่ม

ให้ผู้เรียนร่วมกันคิดวิพากษ์วิจารณ์ จุดเด่นและจุดบกพร่อง แต่ละกลุ่มสรุปร่วมกัน

8. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันวิพากษ์ เพิ่มเติม

ขั้นสรุป (20 นาที)

9. ให้ผู้เรียนเขียนสรุป ประเด็นการวิพากษ์การลำ

10. ผู้สอนสุ่มให้ผู้เรียนอ่านที่นักเรียนเขียนสรุปของเพื่อน

11. ผู้สอน กำหนดให้ผู้เรียนอ่านเอกสารในบทที่ 4 มาก่อนในครั้งต่อไป

สื่อการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบ

2. VDO L019 คู่เลิฟตะลอนทัวร์ (เยี่ยมชาวภูไท จ.กาฬสินธุ์) 22 กุมภาพันธ์ 2558

3. VDO L020 บรรเลงลำภูไท Official Audio

4. VDO L021 ฟ้อนแม่บทอีสาน Forn mae bot Isan

5. VDO L022 ฟ้อนภูไทบ้านโพนสว่าง นาฏยศิลป์ มมส.

การประเมินผล

1. แบบทดสอบหลังเรียน

2. แบบฝึกทักษะท้ายบท

3. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน

4. แบบประเมินทักษะ

บทที่ 5
การบรรเลงดนตรีไทย

การตีตีพิน

การตั้งสายพินและตำแหน่งเสียงพิน

1. ตั้งแบบ มี ลา มี คือสายที่ 1 ตั้งเป็นเสียง มี(E) สายที่ 2 ตั้งเป็นเสียง ลา(A) สายที่ 3 ตั้งเป็นเสียง มี(E) ต่ำ ในการตั้งสายแบบนี้ สามารถบรรเลงพินได้หลายลายอาทิเช่น ลายผู้ไทย ลายลำเพลิน ลายสุดสะแนน ลายเตี้ย ลายตั้งหวาย เป็นต้น

A	G	E	D	C	B	A	G	F#	E 3
D	C	A	G	F	E	D	C	B	A 2
A	G	E	D	C	B	A	G	F#	E 1

ภาพประกอบการตั้งสายแบบ มี ลา มี

2. ตั้งแบบลำเพลินโบราณหรือ ลา ลา มี คือสายที่ 1 ตั้งเป็นเสียง มี(E) สายที่ 2 ตั้งเป็นเสียง ลา(A) และสายที่ 3 ตั้งเป็นเสียง ลา(A) การตั้งสายแบบนี้ เหมาะแก่การบรรเลงลาย ผู้ไทย ลำเพลินแก้วหน้าม้า หรือ ลำเพลินโบราณ

D	C	A	G	F	E	D	C	B	A 3
D	C	A	G	F	E	D	C	B	A 2
A	G	E	D	C	B	A	G	F#	E 1

ภาพประกอบการตั้งสายแบบ ลา ลา มี

วิธีการตีตีพิน

การตีตีพินในแต่ละครั้งนั้นต้องตรวจสอบเสียงก่อนว่าพินที่จะตีดนั้นได้ตั้งสายไว้ถูกต้องหรือยัง ถ้ายังไม่ถูกให้ตั้งสายให้ถูกต้องก่อน การตั้งสายพินนั้นจะตั้งตามความต้องการของผู้เล่น และตั้งตามลายที่จะเล่น มือพินอาจจะยืนหรือนั่งบรรเลงก็ได้ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นเทคนิคได้ดังนี้

1. วิธีการจับพิน ใช้มือซ้ายจับคอปินให้หัวแม่มืออยู่ด้านหลังคอปิน นิ้วที่เหลือคือ นิ้วชี้ กลาง นาง ก้อย ให้ล้อมไปด้านหน้าเพื่อที่จะกดลงบนสายพินได้สะดวก ส่วนเต้าพินให้อยู่บนตัก มือขวาจับไม้ตีหรือปิ๊กพร้อมที่จะตีดสายพินตรงบริเวณรูเสียงข้อศอกกดลงด้านหน้าของเต้าพิน

2. วิธีการฝึกตีตีพิน ในแบบฝึกต่อไปนี้ จะยึดผู้ตีตีพินที่ถนัดด้านขวาเป็นหลัก ส่วนผู้ที่ถนัดซ้ายให้ปฏิบัติตรงกันข้าม ในการตีตีพินมีลักษณะอยู่สามลักษณะ คือการตีขึ้นลงธรรมดา การกรอ และการตีแบบควบสาย ดังต่อไปนี้

2.1 การตีขึ้นลงธรรมดา คือการตีตีพิน โดยใช้ปิ๊กตีสายพินสายเดียวและตีลงทีละสาย บรรเลงธรรมดา ได้ทั้งจังหวะ ๘ ไปจนถึงจังหวะเร็ว ใช้บรรเลงเพลงพื้นบ้านอีสานและเพลงลูกทุ่งหมอลำ

2.2 การกรอ คือการตีตพิน โดยใช้ปิ๊กตีตสายลง และตีขึ้นเพียงสายเดียว อย่างรวดเร็ว ใช้สำหรับการบรรเลงในลายพื้นบ้านอีสาน หรือบทเพลงที่มีการลากเสียงยาว ๆ

2.3 การตีตควบสาย คือการตีโดยใช้ปิ๊กตีตสายพริขึ้น และตีลง ทีละสองสาย ส่วนใหญ่นิยมตีตสายที่หนึ่งและสายที่สองควบกัน ในพิน 2 สาย และ 3 สาย

การใช้นิ้วกดสายพินในมือซ้าย ให้ผู้เล่นใช้นิ้วให้ครบทั้งสี่นิ้ว เริ่มจากเสียงแรกที่ปรากฏในโน้ตก่อน แล้วเรียงไปตามเสียงต่าง ๆ จนครบทุกนิ้ว เมื่อต้องการเล่นเสียงในช่วงเสียงต่อไป ให้นิ้วทั้งสี่เลื่อนลงไปยังช่วงเสียงต่อไป เพื่อให้นิ้วเกิดความชำนาญ

การใช้นิ้วต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้เล่น เนื่องจาก แต่ละคน นิ้วมือมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน จึงไม่สามารถบรรเลงเหมือนกันได้ทั้งหมดแต่ในช่วงแรกของการฝึกหัดให้ถือปฏิบัติตามแบบแผนนี้ก่อน เมื่อเกิดความชำนาญแล้ว จึงค่อย ปรับเปลี่ยนการวางนิ้ว ตามความถนัดของผู้เล่นแต่ละบุคคล (ปิยพันธ์ แสนทวีสุข. 2549 : 225 - 227)

วิธีการอ่านโน้ต

1. การอ่านออกเสียงโน้ตไทย จะมีสัญลักษณ์เป็นตัวอักษรแทนการออกเสียงดังต่อไปนี้

อ่านออกเสียง โด สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ด
 อ่านออกเสียง เร สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ร
 อ่านออกเสียง มี สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ม
 อ่านออกเสียง ฟา สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ฟ
 อ่านออกเสียง ซอล สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ซ
 อ่านออกเสียง ลา สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ล
 อ่านออกเสียง ที สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ท

2. โน้ตลายพื้นบ้านอีสาน ในหนึ่งบรรทัดจะมีห้องเพลงอยู่แปดห้องเพลง เช่น

ห้องที่ 1	ห้องที่ 2	ห้องที่ 3	ห้องที่ 4	ห้องที่ 5	ห้องที่ 6	ห้องที่ 7	ห้องที่ 8
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

3. ในหนึ่งห้องเพลง จะมีจังหวะอยู่ทั้งหมด 4 จังหวะ โดยมีจังหวะที่ 1,2,3 และ 4 และจะมีสัญลักษณ์ (-) ที่อยู่ในแต่ละห้องเพลง ใช้แทนจังหวะหนึ่งจังหวะ ดังตัวอย่างจังหวะ

4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สัญลักษณ์ (-) ใช้แทนจังหวะ 1 2 3 และ 4

----	----	----	----	----	----	----	----
------	------	------	------	------	------	------	------

4. การฝึกนับจังหวะ ให้นับจังหวะอย่างสม่ำเสมอ 1 2 3 4 ในใจ และปรบมือ หรือเคาะเท้าลงพื้นในจังหวะที่ 4 ของแต่ละห้องเพลง ตามตัวอย่างต่อไปนี้

4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ

5.ให้อ่านโน้ต โดยออกเสียงในจังหวะที่มีโน้ตปรากฏอยู่ พร้อมทั้งเคาะจังหวะประกอบอย่างช้า ๆ หลาย ๆ รอบ

ด---	ร- ด-	ดรม-	ดรมซ	ดรอ-	--ม-	ซซ--	ล-ล-
---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ

แบบฝึกหัดพัฒนา ลายผู้ไทย

ให้ฝึกติดตามโน้ตที่ปรากฏอยู่ พร้อมทั้งเคาะจังหวะโดยกระดกปลายเท้าขึ้นในจังหวะที่ 2 และเคาะปลายเท้าลงในจังหวะที่ 4 หรือใช้เครื่องกำกับจังหวะช่วย (Metronome) ประกอบอย่างช้า ๆ หลาย ๆ รอบตามแบบฝึกต่อไปนี้

สัญลักษณ์ $\wedge$ = การดีดขึ้น , v = การดีดลง

แบบฝึกหัดที่ 1

ด - ล-	ม - ร-	-รด -	ล - ล-	ด - ล-	ม - ร-	-รด -	ล - ล-
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v

แบบฝึกหัดที่ 2

ด - ล-	ม - ร-	-ซม -	ม - ล-	ด - ล-	ม - ร-	-ซม -	ม - ล-
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v

แบบฝึกหัดที่ 3

ด - ล-	ม - ร-	-ซม-	ล - ล-	ด - ล-	ม - ร-	-ซด -	ล - ล-
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	-- $\wedge v$	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	-- $\wedge v$	- $\wedge$ - v

แบบฝึกหัดที่ 4

ม- ล-	ร- ล-	ร- ล-	ล- -ด	ล- -ร	ม- ล -	ด- ร-	ล- -ด
-------	-------	-------	-------	-------	--------	-------	-------

4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
-Λ - v	-Λ - v	-Λ - v	-Λ - v	-Λ - v	-Λ - v	-Λ - v	-Λ - v

แบบฝึกหัดที่ 5

ม- ล-	ม- ล-	ม- ร-	ล- -ด	ล- -ด	ช- ล -	ม- ร-	ช- -ม
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
-Λ - v	-Λ - v	-Λ - v	-Λ - v	-Λ - v	-Λ - v	-Λ - v	-Λ - v

สรุป ผู้ตีตพินสามารถนำแบบฝึกหัดทั้ง 5 แบบฝึกผสมผสานกันได้ หรือสามารถบรรเลงได้ตามอารมณ์ของผู้ตีตพิน แต่ต้องอยู่ในกรอบทำนองของลายผู้ไทย

การเป่าแคน

การฝึกหัดเป่าแคนในสมัยก่อน การเรียนเป่าแคนใช้การเรียนด้วยวิธีฟัง สังเกต และจดจำเองของผู้เรียน ไม่มีการเรียนการสอนที่เป็นกิจจะลักษณะ กล่าวคือผู้ที่มีความสนใจจะหัดเป่าแคนจะต้องหาโอกาส ฟัง สังเกต จดจำ ซักถามจากหมอแคนผู้ชำนาญ ที่ละเล็กทีละน้อย และผู้ฝึกหัดแคนจะไปซื้อหาแคนส่วนตัวมาไว้ที่บ้านสำหรับฝึกฝนตนเองในยามว่าง โดยนำเอาทำนองที่ตนติดใจหรือจำได้มาลองเป่าปะติดปะต่อกันเข้าเป็นทำนองของตนเอง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเพลงแคนทั้งหลาย แม้จะเป็นลายเดียวกันถ้าต่างคนเป่าจะมีทำนองผิดแผกกันไป ทั้งนี้เพราะเหตุสำคัญ 2 ประการคือ ประการแรกผู้เรียนจำทำนองที่ตนได้ยินนั้นไม่ได้หรือจำได้แต่ทำตามไม่ได้ ประการที่ 2 เป็นด้วยเจตนาของผู้เรียนเองว่าตนต้องการทำนองอย่างนี้ นับเป็นการปรับปรุงแก้ไขตามรสนิยมของตนเอง (เจริญชัย ชนไฟโรจน์. 2526)

ในปัจจุบันการเรียนการสอนเป่าแคนกำลังจะเปลี่ยนไปในรูปแบบเป็นทางการหรือเป็นกิจลักษณะขึ้น มีครู - นักเรียน ทั้งนี้ยังอาจใช้โน้ตช่วยในการเรียนการสอนด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนแคนวงในสถานศึกษาต่างๆ ซึ่งโดยมากจะเป็นเพลงไทยเดิม ไทยสากลและเพลงลูกทุ่ง แต่เพลงพื้นบ้านที่เรียกว่า “ลายแคน” นั้นยังมีน้อย ทั้งนี้เพราะว่าการถอดทำนองลายแคนออกเป็นโน้ตนั้นทำได้ยากกว่าเพลงประเภทอื่นๆ ประกอบกับทำนองลายแคนมิได้มีกำหนดตายตัวว่าจะมีทำนองมาตรฐานอย่างนั้นอย่างนี้ เพียงแต่ว่าเพลงแคนประกอบขึ้นด้วยกลุ่มเสียง (วลี) กลุ่มละ 2 - 3 เสียง คล้ายกับหน่วยทำนองเพลงฝรั่งที่เรียกกันว่า “โมทีฟ” และทำนองลายแคนก็เกิดจากการประดิษฐ์ประดอย “โมทีฟ” เหล่านี้ออกไปต่างๆ นานา แล้วนำมาเชื่อมโยงต่อกันให้ไพเราะเหมาะสมตามมาตรฐานเสียงของลายนั่น ๆ

การสาธิตวิธีเรียนนี้จะใช้แคนแปดเป็นหลักเพื่อไม่ให้สับสน ; แคนแปดข้าง

ใดก็จะมีแปดลูก (แปดตัวโน้ต) คือ :

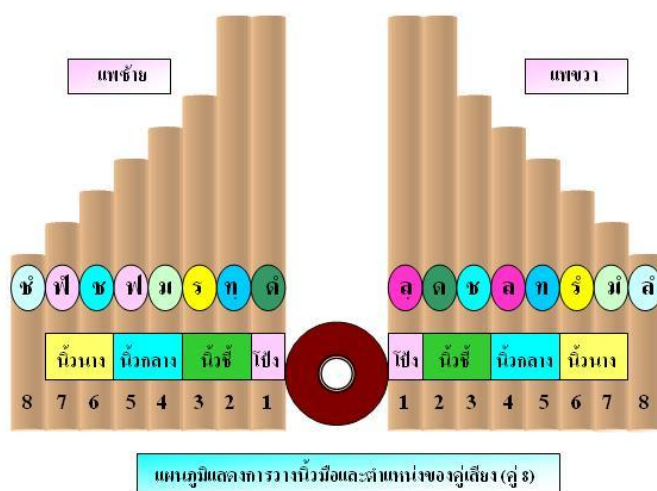
ข้างซ้ายจะมีตัวโน้ต ค - ท - ร - ม - ฟ - ช - พ - ชู

ข้างขวาจะมีตัวโน้ต ล - ด - ช - ล - ท - ร - ม - ล

แคนเจ็ดจะมีโน้ตเจ็ดเสียงเท่านั้น รวมกันทั้งสองข้างเป็น 14 เสียง แคน

หนึ่งเต้าเมื่อประกอบแล้วจะมีเสียงตายตัว จะเปลี่ยนเสียงตามใจไม่ได้ ฉะนั้นแคนผลิตเฉพาะหมอลำหรือ

นักร้องแต่ละคน ช่างแคนจะทำแคนตามระดับเสียงของหมอลำหรือนักร้อง สำหรับนิ้วมือที่ใช้ับลูก
 แคน(นับเสียง)จะสังเกตว่าทุกนิ้วมือจะได้ใช้ทั้งหมด สำหรับแคนเจ็ดจะไม่ใช้นิ้วก้อยซ้ายและขวา
 วิธีจับแคน ผู้เป่าจะนั่งเป่าหรือยืนเป่าก็ได้ ใช้อุ้งมือสองข้างประคองเต้า
 แคน วางมือและเหยียดนิ้วมือไปปิดรูลูกแคน นิ้วโป้งสองข้างหันไปหารูลูกที่หนึ่ง นิ้วก้อยสองข้างกอดลูก
 แคนคู่สุดท้าย ส่วนตัวแคนจะเอียงไปทางขวาหรือซ้ายแล้วแต่ผู้เป่าจะถนัด
 วิธีเป่าลม เอานิ้วมือปิดรูลูกแคนแล้วใช้ปากเป่ารูเต้าแคน ก็จะมีเสียงดัง
 ออกมา การเป่าเอาลมเข้า-ออกนั้นมันจะให้เสียงเหมือนกัน ถ้าเป่าลมไม่สม่ำเสมอเสียงก็จะไม่ค่อย
 ชัดเจน การเป่าแคนต้องสูดเอาลมเข้าท้องแล้วเป่าออก เหมือนกับเราหายใจทางปาก การฝึกเป่าลมเข้า-
 ออกสำคัญมากเพราะเมื่อชำนาญแล้วจะสามารถเล่นเสียงต่างๆ ตามความต้องการได้ด้วยการปล่อยลม
 เปาและแรง

การใช้นิ้วเวลาเป่าแคนจะต้องเป่าคู่กัน (พร้อมๆ กัน) เช่น

ด/ด โป้ซ้าย/ชี้ขวา

ร/ร ชี้ซ้าย/นางขวา

ม/ม กลางซ้าย/นางขวา

ฟ/ฟ นางซ้าย/กลางขวา

ซ/ซ นางซ้าย/ชี้ขวา

ล/ล โป้ขวา/ชี้ขวา

ท/ท ชี้ซ้าย/กลางขวา

ข้อแนะนำ เพื่อความสะดวกถ้าอยากจำตำแหน่งตัวเลขได้ดี ก็ใช้ดินสอ

เขียนไว้ตามลูกแคนก่อนก็ได้ หลังจากนั้นก็ให้ฝึกการใช้นิ้วให้สอดคล้องกันก่อน อาจจะต้องท่องให้ขึ้นใจ
 พร้อมกับลงมือปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน

การติดสุด ในการเป่าแคนแต่ละลายจะต้องมีการติดสุดประจำลายด้วย

ซ้สุด ซ้สุดคือซ้ผ้ง สีดำคล้ายยางมะตอย ได้จากแมลงชนิดหนึ่งประเภทผึ้งที่ชาวบ้านเรียกว่า “แมงน้อย”
 ซ้ผ้งที่ได้จากแมงน้อยเรียกว่า “ซ้แมงน้อย” หรือ “ซ้สุด” การติดสุดก็คือการเอาก้อนซ้สุดเล็กๆ
 ที่ติดอยู่กับเต้าแคนปิดรูนิ้วที่จะใช้เป็นเสียงกำหนดสุดของเพลงที่เรียกกันว่าเสียงเสฟ “ลูกเสฟ”

ที่ภาษาฝรั่งเรียกว่า “โดรน” ลูกเสพหรือลูกติดสุดนี้จะเป็นเสียงที่ 5 ของบันไดเสียงในมาตราเสียงไดอาโทนิคของแต่ละลาย กล่าวคือ

1. ลายไปซ้าย ประกอบด้วยเสียง ฟา โซ ลา โด เร เสียงโด เป็นเสียงเสพหรือเสียงติดสุดเมื่อนับจาก ฟา โซ ลา ที่ โด เร มี จะได้เสียงโดเป็นเสียงที่ 5
2. ลายสุดสะแนน ประกอบด้วยเสียง โด เร มี โซ ลา จะได้เสียงซอลเป็นเสียงเสพ ทั้งนี้โดยนับจากมาตราเสียงไดอาโทนิค โด เร มี ฟา โซ ลา ที่ จะได้เสียง “ซอล” เป็นเสียงที่ 5
3. ลายสร้อย ประกอบด้วยเสียง โซ ลา ที่ เร มี เมื่อนับตามบันไดเสียงไดอาโทนิค โซ ลา ที่ โด เร มี ฟา จะได้เสียง “เร” เป็นเสียงที่ 5 ฉะนั้นเสียง “เร” จึงเป็นเสียงเสพหรือเสียงติดสุด
4. ลายน้อย ประกอบด้วยเสียง เร ฟา โซ ลา โด เมื่อนับตามบันไดเสียงไดอาโทนิค เร มี ฟา โซ ลา ที่ โด เสียง ลา เป็นเสียงที่ 5 ฉะนั้นจะได้เสียง “ลา” เป็นเสียงเสพหรือเสียงติดสุด
5. ลายใหญ่ ประกอบด้วยเสียง ลา โด เร มี โซ เมื่อนับตามบันไดเสียงไดอาโทนิค ลา ที่ โด เร มี ฟา โซ เสียง “มี” เป็นเสียงที่ 5 ฉะนั้นเสียง “มี” จึงเป็นเสียงเสพหรือเสียงติดสุด
6. ลายเซ ประกอบด้วยเสียง มี โซ ลา ที่ เร เมื่อนับตามบันไดเสียงไดอาโทนิคมี ฟา โซ ลา ที่ โด เร เสียง ที่ เป็นเสียงที่ 5 ฉะนั้นเสียง “ที่” จึงเป็นเสียงเสพหรือเสียงติดสุดเสียงเสพนี้ต้องใช้ 2 เสียง คือ เสียงเสพหลักและเสียงเสพรอง

วิธีการอ่านโน้ต

1. การอ่านออกเสียงโน้ตไทย จะมีสัญลักษณ์เป็นตัวอักษรแทนการออกเสียงดังต่อไปนี้

อ่านออกเสียง โด	สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ด
อ่านออกเสียง เร	สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ร
อ่านออกเสียง มี	สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ม
อ่านออกเสียง ฟา	สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ฟ
อ่านออกเสียง ซอล	สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ซ
อ่านออกเสียง ลา	สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ล
อ่านออกเสียง ที่	สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ท

2. โน้ตลายพื้นบ้านอีสาน ในหนึ่งบรรทัดจะมีห้องเพลงอยู่แปดห้องเพลง เช่น

ห้องที่ 1	ห้องที่ 2	ห้องที่ 3	ห้องที่ 4	ห้องที่ 5	ห้องที่ 6	ห้องที่ 7	ห้องที่ 8
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

3. ในหนึ่งห้องเพลง จะมีจังหวะอยู่ทั้งหมด 4 จังหวะ โดยมีจังหวะที่ 1,2,3 และ 4 และจะมีสัญลักษณ์ (-) ที่อยู่ในแต่ละห้องเพลง ใช้แทนจังหวะหนึ่งจังหวะ ดังตัวอย่างจังหวะ

4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สัญลักษณ์ (-) ใช้แทนจังหวะ 1 2 3 และ 4

---	---	---	---	---	---	---	---
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

4. การฝึกนับจังหวะ ให้นับจังหวะอย่างสม่ำเสมอ 1 2 3 4 ในใจ และปรบมือ หรือเคาะเท้าลงพื้นในจังหวะที่ 4 ของแต่ละห้องเพลง ตามตัวอย่างต่อไปนี้

4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ

5.ให้อ่านโน้ต โดยออกเสียงในจังหวะที่มีโน้ตปรากฏอยู่ พร้อมทั้งเคาะจังหวะประกอบอย่างช้า ๆ หลาย ๆ รอบ

ด---	ร- ด-	ดรัม-	ดรัมซ	ดร--	--ม-	ซซ--	ล-ล-
---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ

แบบฝึกหัดการเป่าแคนลายผู้ไทย

ให้ฝึกตามโน้ตที่ปรากฏอยู่ พร้อมทั้งเคาะจังหวะโดยกระดกปลายเท้าขึ้นในจังหวะที่ 2 และเคาะปลายเท้าลงในจังหวะที่ 4 หรือใช้เครื่องกำกับจังหวะช่วย (Metronome) ประกอบอย่างช้า ๆ หลาย ๆ รอบตามแบบฝึกต่อไปนี้

สัญลักษณ์ $\wedge$ = การดูดเข้า , v = การเป่าออก(

แบบฝึกหัดที่ 1

ด - ล-	ม - ร-	-รด -	ล - ล-	ด - ล-	ม - ร-	-รด -	ล - ล-
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
$\wedge - v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$

แบบฝึกหัดที่ 2

ด - ล-	ม - ร-	-ซม -	ม - ล-	ด - ล-	ม - ร-	-ซม -	ม - ล-
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
$\wedge - v$	$v - \wedge$	$\wedge - v$	$v - \wedge$	$\wedge - v$	$v - \wedge$	$\wedge - v$	$v - \wedge$

แบบฝึกหัดที่ 3

ด - ล-	ม - ร-	-ซม-	ล - ล-	ด - ล-	ม - ร-	-ซด -	ล - ล-
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
$\wedge - v$	$\wedge - v$	-- $\wedge v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$	-- $\wedge v$	$\wedge - v$

แบบฝึกหัดที่ 4

ม- ล-	ร- ล-	ร- ล-	ล- -ด	ล- -ร	ม- ล -	ด- ร-	ล- -ด
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
-Λ - v	-Λ - v	-Λ - v	-Λ - v	-Λ - v	-Λ - v	-Λ - v	-Λ - v

แบบฝึกหัดที่ 5

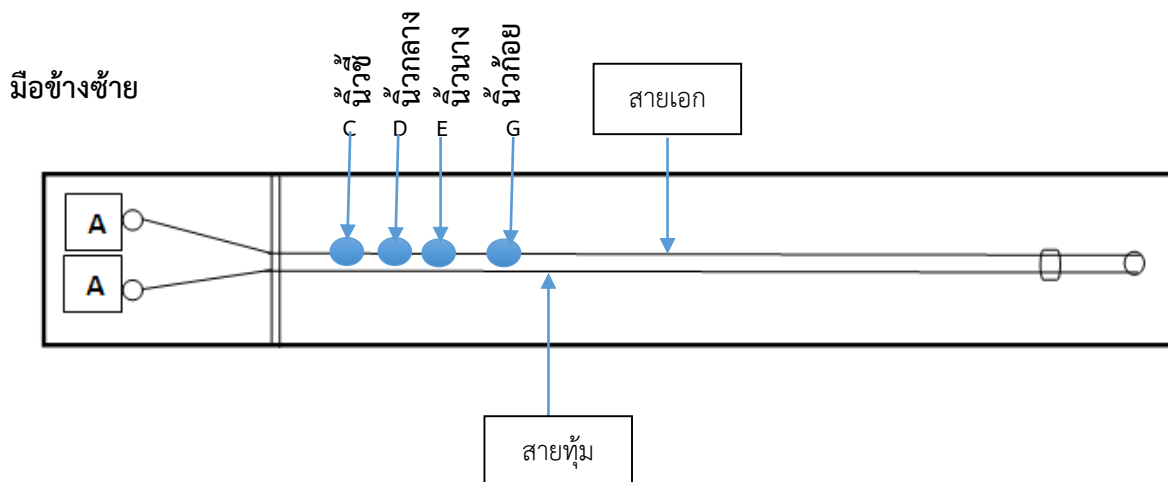
ม- ล-	ม- ล-	ม- ร-	ล- -ด	ล- -ด	ช- ล -	ม- ร-	ช- -ม
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
-Λ - v	-v - Λ	-Λ - v	-v - Λ	-Λ - v	-v - Λ	-Λ - v	-v - Λ

สรุป ผู้เป่าแคนสามารถนำแบบฝึกหัดทั้ง 5 แบบฝึกผสมผสานกันได้ หรือสามารถบรรเลงได้ตามอารมณ์ของผู้เป่าแคน แต่ต้องอยู่ในกรอบทำนองของลายผู้ไทย

การสีซอบังไม้น้

การเทียบเสียง

ขึ้นเสียงเดียวกันทั้งสองสาย แต่ใช้กดเป็นทำนองเฉพาะสายเอก ส่วนสายทุ้มใช้เป็นเสียงเสฟ (เสียง Drone) นิยมขึ้นเสียงเป็นคู่ 1 คู่ 4 หรือ คู่ 5 และจะใช้นิ้วมือข้างซ้ายกดเสียง ส่วนมือข้างขวาทำหน้าที่สี คันชัก ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบการวางนิ้วกดตำแหน่งเสียงซอบังไม้น้

การประสมวง

บรรเลงเอกเทศ ประสมวงดนตรีของชาวไทย พบเห็นที่จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มชาวไทยจังหวัดสกลนคร จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่บรรเลงเพื่อความบันเทิงทั่วไป ประกอบการรำการฟ้อนชาวไทย ส่วนใหญ่นิยมบรรเลงลายพื้นบ้านอีสานทุกลายและเพลงพื้นบ้านชาวไทย (ปิยพันธ์ แสนทวีสุข. 2549 : 250-251)

วิธีการอ่านโน้ต

1. การอ่านออกเสียงโน้ตไทย จะมีสัญลักษณ์เป็นตัวอักษรแทนการออกเสียงดังต่อไปนี้

อ่านออกเสียง โด สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ด
 อ่านออกเสียง เร สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ร
 อ่านออกเสียง มี สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ม
 อ่านออกเสียง ฟา สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ฟ
 อ่านออกเสียง ซอล สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ซ
 อ่านออกเสียง ลา สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ล
 อ่านออกเสียง ที สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ท

2. โน้ตลายพื้นบ้านอีสาน ในหนึ่งบรรทัดจะมีห้องเพลงอยู่แปดห้องเพลง เช่น

ห้องที่ 1	ห้องที่ 2	ห้องที่ 3	ห้องที่ 4	ห้องที่ 5	ห้องที่ 6	ห้องที่ 7	ห้องที่ 8
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

3. ในหนึ่งห้องเพลง จะมีจังหวะอยู่ทั้งหมด 4 จังหวะ โดยมีจังหวะที่ 1,2,3 และ 4 และจะมีสัญลักษณ์ (-) ที่อยู่ในแต่ละห้องเพลง ใช้แทนจังหวะหนึ่งจังหวะ ดังตัวอย่างจังหวะ

4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สัญลักษณ์ (-) ใช้แทนจังหวะ 1 2 3 และ 4

----	----	----	----	----	----	----	----
------	------	------	------	------	------	------	------

4. การฝึกนับจังหวะ ให้นับจังหวะอย่างสม่ำเสมอ 1 2 3 4 ในใจ และปรบมือ หรือเคาะเท้าลงพื้นในจังหวะที่ 4 ของแต่ละห้องเพลง ตามตัวอย่างต่อไปนี้

4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ

- 5.ให้อ่านโน้ต โดยออกเสียงในจังหวะที่มีโน้ตปรากฏอยู่ พร้อมทั้งเคาะจังหวะประกอบอย่างช้า ๆ หลาย ๆ รอบ

ด---	ร- ด-	ดรม-	ดรมซ	ดร--	--ม-	ซซ--	ล-ล-
---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ

แบบฝึกหัดการสืชอบังไม้ผไท

ให้ฝึกตามโน้ตที่ปรากฏอยู่พร้อมทั้งเคาะจังหวะโดยกระดกปลายเท้าขึ้นในจังหวะที่ 2 และเคาะปลายเท้าลงในจังหวะที่ 4 หรือใช้เครื่องกำกับจังหวะช่วย (Metronome) ประกอบอย่างช้า ๆ หลาย ๆ รอบตามแบบฝึกต่อไปนี้

สัญลักษณ์ $\wedge$ = สิ้นชักออก , v = สิ้นชักเข้า

แบบฝึกหัดที่ 1

ด - ล-	ม - ร-	-รด -	ล - ล-	ด - ล-	ม - ร-	-รด -	ล - ล-
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
$\wedge - v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$

แบบฝึกหัดที่ 2

ด - ล-	ม - ร-	-ซม -	ม - ล-	ด - ล-	ม - ร-	-ซม -	ม - ล-
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
$\wedge - \wedge$	$\wedge - v$	$v - v$	$\wedge - v$	$\wedge - \wedge$	$\wedge - v$	$v - v$	$v - \wedge$

แบบฝึกหัดที่ 3

ด - ล-	ม - ร-	-ซม-	ล - ล-	ด - ล-	ม - ร-	-ซด -	ล - ล-
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
$\wedge - v$	$\wedge - v$	-- $\wedge v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$	-- $\wedge v$	$\wedge - v$

แบบฝึกหัดที่ 4

ม- ล-	ร- ล-	ร- ล-	ล- -ด	ล- -ร	ม- ล -	ด- ร-	ล- -ด
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
$\wedge - v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$	$\wedge - v$

แบบฝึกหัดที่ 5

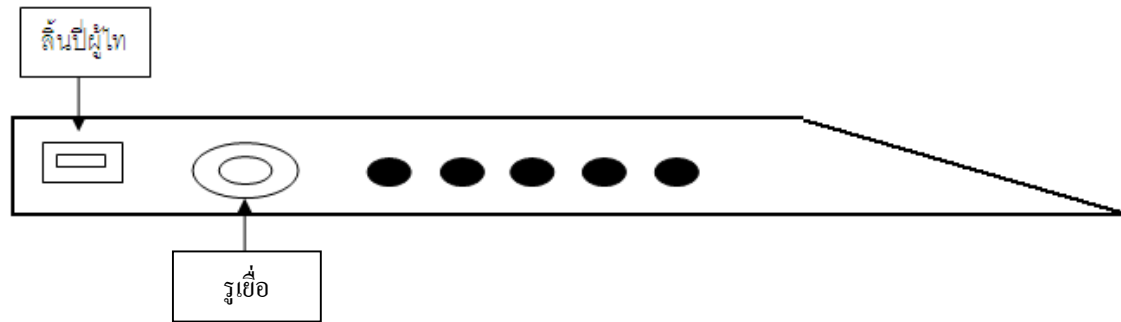
ม- ล-	ม- ล-	ม- ร-	ล- -ด	ล- -ด	ซ- ล -	ม- ร-	ซ- -ม
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
$\wedge - v$	$v - \wedge$	$\wedge - v$	$v - \wedge$	$\wedge - v$	$v - \wedge$	$\wedge - v$	$v - \wedge$

สรุป ผู้สืบทอดบั้งไม้ไผ่สามารถนำแบบฝึกหัดทั้ง 5 แบบฝึกผสมผสานกันได้ หรือสามารถบรรเลงได้ตามอารมณ์ของผู้สืบทอดบั้งไม้ไผ่ แต่ต้องอยู่ในกรอบทำนองของลายผู้ไทย

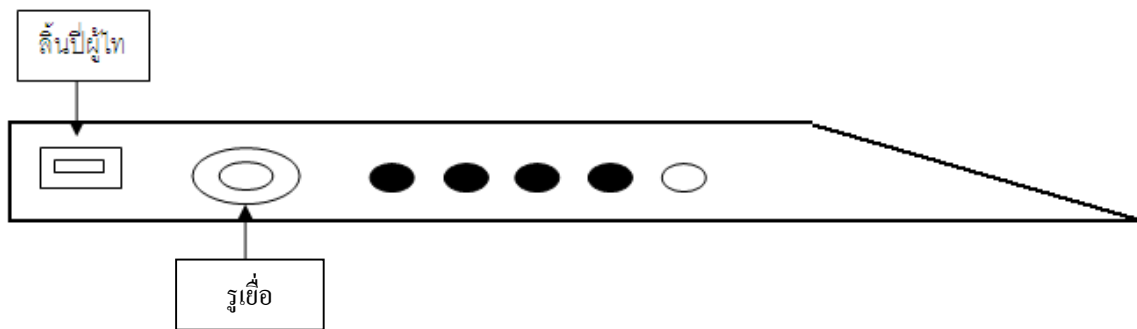
การเป่าปี่ผู้ไทย

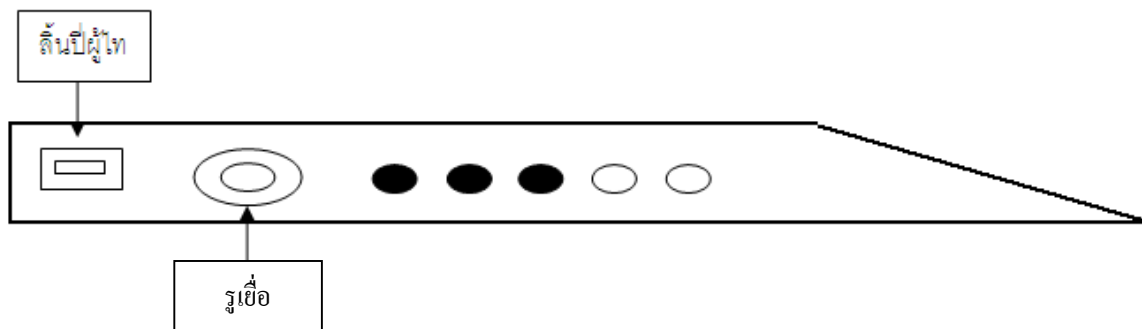
ปี่ผู้ไทย เป็นปี่ที่ทำจากไม้กู่แคนโดยเอาไม้กู่แคนปล้องหนึ่งมาตัดเปิดปลายข้างหนึ่ง ตรงปลายด้านที่
 ปังข้อเจาะช่องสำหรับใส่ลิ้นอย่างเดียวกับการทำแคน เจาะ รูเยื่อ 1 รู และรูนับอีก 5 รูปรับเสียงให้เข้ากับเสียง
 แคน คือ เสียง ซอล, ลา, (ที) โด, เร มีการวางนิ้วมีหลักการว่ามือบน (นิยมใช้มือซ้าย)ใช้นิ้วสองนิ้ว คือนิ้วชี้
 นิ้วกลาง และนิ้วนาง ดังภาพประกอบ

ภาพปิดรูนับทั้งหมด คือเสียง “ซอล”

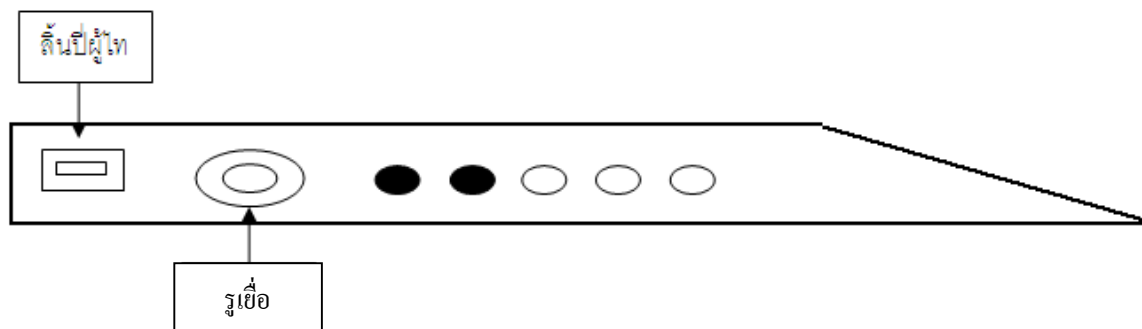

ภาพปิดรูนับสี่รู คือเสียง “ลา”

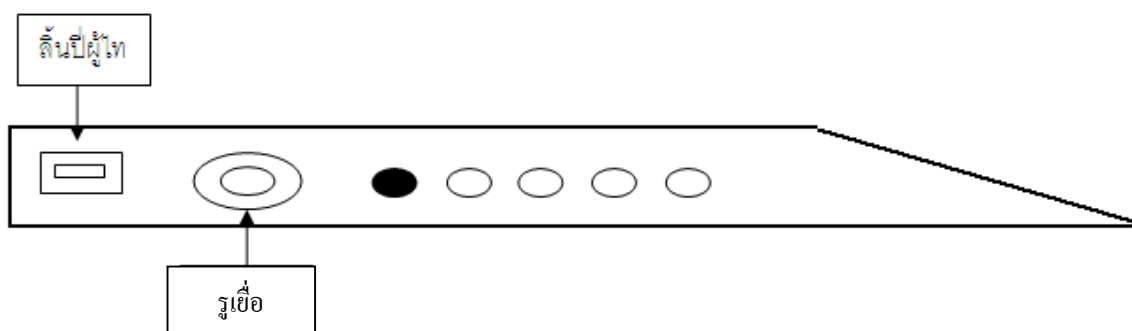

ภาพปิดรูนับสามรู คือเสียง “ที”

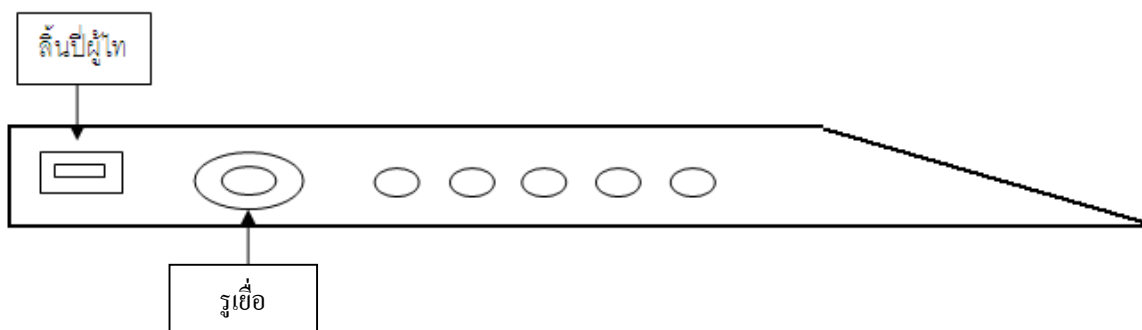

ภาพปิดรูนับสองรู คือเสียง “โ”

ภาพปิดรูนับหนึ่งรู คือเสียง “เ”

ภาพเปิดรูนับทั้งหมด คือเสียง “มี”

วิธีการอ่านโน้ต

- การอ่านออกเสียงโน้ตไทย จะมีสัญลักษณ์เป็นตัวอักษรแทนการออกเสียงดังต่อไปนี้
 อ่านออกเสียง โด สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ด
 อ่านออกเสียง เร สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ร
 อ่านออกเสียง มี สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ม
 อ่านออกเสียง ฟา สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ฟ
 อ่านออกเสียง ซอล สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ซ
 อ่านออกเสียง ลา สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ล
 อ่านออกเสียง ที สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ท

- โน้ตลายพื้นบ้านอีสาน ในหนึ่งบรรทัดจะมีห้องเพลงอยู่แปดห้องเพลง เช่น

ห้องที่ 1	ห้องที่ 2	ห้องที่ 3	ห้องที่ 4	ห้องที่ 5	ห้องที่ 6	ห้องที่ 7	ห้องที่ 8
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

- ในหนึ่งห้องเพลง จะมีจังหวะอยู่ทั้งหมด 4 จังหวะ โดยมีจังหวะที่ 1,2,3 และ 4 และจะมีสัญลักษณ์ (-) ที่อยู่ในแต่ละห้องเพลง ใช้แทนจังหวะหนึ่งจังหวะ ดังตัวอย่างจังหวะ

4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สัญลักษณ์ (-) ใช้แทนจังหวะ 1 2 3 และ 4

---	---	---	---	---	---	---	---
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

- การฝึกนับจังหวะ ให้นับจังหวะอย่างสม่ำเสมอ 1 2 3 4 ในใจ และปรบมือ หรือเคาะเท้าลงพื้นในจังหวะที่ 4 ของแต่ละห้องเพลง ตามตัวอย่างต่อไปนี้

4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ

- ให้อ่านโน้ต โดยออกเสียงในจังหวะที่มีโน้ตปรากฏอยู่ พร้อมทั้งเคาะจังหวะประกอบอย่างช้า ๆ หลาย ๆ รอบ

ด---	ร- ด-	ดรม-	ดรมซ	ดร--	--ม-	ซซ--	ล-ล-
---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ

แบบฝึกหัดการเป่าปี่ผู้ไทย

ให้ฝึกตามโน้ตที่ปรากฏอยู่พร้อมทั้งเคาะจังหวะโดยกระดกปลายเท้าขึ้นในจังหวะที่ 2 และเคาะปลายเท้าลงในจังหวะที่ 4 หรือใช้เครื่องกำกับจังหวะช่วย (Metronome) ประกอบอย่างช้า ๆ หลาย ๆ รอบตามแบบฝึกต่อไปนี้

สัญลักษณ์ $\wedge$ = จังหวะยก , v = จังหวะตก	
	= การเปิดปิดรูนิ้วอย่างรวดเร็ว
	= การเป่าโยงเสียง โดยใช้เทคนิคของนิ้วมือค่อยๆ เลื่อนปิดรูนิ้ว

แบบฝึกหัดที่ 1

ด---	ด - ร-	ด---	ล---	ด---	ด - ร-	ด---	ล---
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v

แบบฝึกหัดที่ 2

ทด---	ทด-ร-	-ท ด-	ล---	ทด---	ทด-ร-	-ท ด-	ล---
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
- $\wedge$ - $\wedge$	- $\wedge$ - v	- v - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - $\wedge$	- $\wedge$ - v	- v - v	- v - $\wedge$

แบบฝึกหัดที่ 3

ล-ช-	ล-ช-	-ร ด-	ล---	ล-ช-	ล-ช-	-ร ด-	ล---
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	-- $\wedge v$	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	-- $\wedge v$	- $\wedge$ - v

แบบฝึกหัดที่ 4

-ด ร-	ร- ด-	ม- ด-	ม---	-ด ร-	ร- ด-	ท- ด-	ล---
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v

แบบฝึกหัดที่ 5

ทด- ทด-	ทด- ร-	ทด---	--ร-	ทด- ทด-	ทด- ร-	ทด---	--ล-
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
- $\wedge$ - v	- v - $\wedge$	- $\wedge$ - v	- v - $\wedge$	- $\wedge$ - v	- v - $\wedge$	- $\wedge$ - v	- v - $\wedge$

สรุป ผู้เป่าปี่ผู้ไทยสามารถนำแบบฝึกหัดทั้ง 5 แบบฝึกผสมผสานกันได้ หรือสามารถบรรเลงได้ตามอารมณ์ของผู้เป่าปี่ผู้ไทย แต่ต้องอยู่ในกรอบทำนองของลายผู้ไทย

การบรรเลงกลองยาวอีสาน

การวางมือตีกลองยาว

การตีกลองยาวบ้านโนนภิบาลนั้น มือกลองยาวจะสะพายกลองยาวไว้ด้านซ้าย ส่วนความเอียงของกลองยาวขึ้นอยู่กับความพอใจของมือกลองยาว และมือกลองยาวจะใช้มือขวาเป็นมือหลักในการตีกลองยาว สำหรับการตีกลองยาวบ้านโนนภิบาลมี 3 เสียง ดังนี้

เสียงเป้ง เป็นการตีแบบเปิดหน้ากลอง มือไม่กางและใช้มือขวาส่วนจมูกนิ้วถึงปลายนิ้วตีลงบนหน้ากลองยาว เพื่อให้เกิดเสียง เป้ง ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ

การยกแขนเพื่อใช้ฝ่ามือตีกลองให้เกิดเสียง เป้ง

ภาพประกอบ

การวางฝ่ามือบนหน้ากลอง เสียง เป้ง

เสียงเป็ด เป็นการตีแบบเปิดหน้ากลอง โดยใช้มือขวาตีเป็นมือหลักและใช้มือซ้ายประคบนหน้ากลองเล็กน้อย เพื่อให้เกิดเสียง เป็ด ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ

การยกแขนเพื่อใช้ฝ่ามือตีกลองให้เกิดเสียง เป็ด

ภาพประกอบ

การวางฝ่ามือบนหน้ากลอง เสียง เป็ด

เสียงโจ๊ะ เป็นการตีแบบปิดหน้ากลอง ใช้มือขวาตี ลักษณะนิ้วมือขวาจะกางออก เพื่อที่จะให้หน้ากลองไม่สั่นสะเทือนมาก เกิดเป็นเสียงดัง โจ๊ะ ดังตัวภาพ

ภาพประกอบ

การยกแขนเพื่อใช้ฝ่ามือตีกลองให้เกิดเสียง โจ๊ะ

ภาพประกอบ

การวางฝ่ามือบนหน้ากลอง เสียง โจ๊ะ

เสียงปะ เป็นการตีแบบปิดหน้ากลอง ใช้มือขวาตี ลักษณะจะตีคล้ายกับเสียงโจ๊ะ แต่ฝ่ามือของผู้ตีจะปิดหน้ากลองเต็มมือ เกิดเป็นเสียงดัง ปะ

วิธีการอ่านโน้ต

1. การอ่านออกเสียงโน้ตกลองยาว จะมีสัญลักษณ์เป็นตัวอักษรแทนการออกเสียงดังต่อไปนี้
 อ่านออกเสียง เป้ง สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ป
 อ่านออกเสียง เป็ด สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ป
 อ่านออกเสียง โจ๊ะ สัญลักษณ์แทนเสียงคือ จ
 อ่านออกเสียง ปะ สัญลักษณ์แทนเสียงคือ ปะ

2. โน้ตลายพื้นบ้านอีสาน ในหนึ่งบรรทัดจะมีห้องเพลงอยู่แปดห้องเพลง เช่น

ห้องที่ 1	ห้องที่ 2	ห้องที่ 3	ห้องที่ 4	ห้องที่ 5	ห้องที่ 6	ห้องที่ 7	ห้องที่ 8
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

3. ในหนึ่งห้องเพลง จะมีจังหวะอยู่ทั้งหมด 4 จังหวะ โดยมีจังหวะที่ 1,2,3 และ 4 และจะมีสัญลักษณ์ (-) ที่อยู่ในแต่ละห้องเพลง ใช้แทนจังหวะหนึ่งจังหวะ ดังตัวอย่างจังหวะ

4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สัญลักษณ์ (-) ใช้แทนจังหวะ 1 2 3 และ 4

----	----	----	----	----	----	----	----
------	------	------	------	------	------	------	------

4. การฝึกนับจังหวะ ให้นับจังหวะอย่างสม่ำเสมอ 1 2 3 4 ในใจ และปรบมือ หรือเคาะเท้าลงพื้นในจังหวะที่ 4 ของแต่ละห้องเพลง ตามตัวอย่างต่อไปนี้

4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ

5.ให้อ่านโน้ต โดยออกเสียงในจังหวะที่มีโน้ตปรากฏอยู่ พร้อมทั้งเคาะจังหวะประกอบอย่างช้า ๆ หลาย ๆ รอบ

ปะ---	ป- ป-	จจ--	ป-ป-	ป-ป-	--จ-	ปะปะ--	ป-ป-
---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ	---ปรบ

แบบฝึกหัดตีกลองยาวลายผู้ไทย

ให้ฝึกตามโน้ตที่ปรากฏอยู่พร้อมทั้งเคาะจังหวะโดยกระดกปลายเท้าขึ้นในจังหวะที่ 2 และเคาะปลายเท้าลงในจังหวะที่ 4 หรือใช้เครื่องกำกับจังหวะช่วย (Metronome) ประกอบอย่างช้า ๆ หลาย ๆ รอบตามแบบฝึกต่อไปนี้

สัญลักษณ์ $\wedge$ = จังหวะยก , v = จังหวะตก

แบบฝึกหัดที่ 1

ปะ ---	ปะ - ป-	-ป ป -	---ป	ปะ ---	ปะ - ป-	-ป ป -	---ป
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v

แบบฝึกหัดที่ 2

จจ--	ปะ - ป-	-ป ป -	---ป	จจ--	ปะ - ป-	-ป ป -	---ป
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v

แบบฝึกหัดที่ 3

ป---	ป - ป-	-ป ป-	ป - ป-	ป---	ป - ป-	-ป ป-	ป - ป-
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	-- $\wedge v$	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	-- $\wedge v$	- $\wedge$ - v

แบบฝึกหัดที่ 4

ปะ---	ปะ- จ-	ป- ป-	ป ---	ปะ---	ปะ- จ-	ป- ป-	ป ---
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v	- $\wedge$ - v

แบบฝึกหัดที่ 5

---ป	ป- ป-	ป- ป-	ป---	---ป	ป- ป-	ป- ป-	ป---
4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1	4 3 2 1
- $\wedge$ - v	- v - $\wedge$	- $\wedge$ - v	- v - $\wedge$	- $\wedge$ - v	- v - $\wedge$	- $\wedge$ - v	- v - $\wedge$

สรุป ผู้ตีกลองยาวสามารถนำแบบฝึกหัดทั้ง 5 แบบฝึกผสมผสานกันได้ หรือสามารถบรรเลงได้ตาม
อารมณ์ของผู้ตีกลองยาว แต่ต้องอยู่ในกรอบทำนองของลายผู้ไทย

เอกสารอ้างอิง

- คณาวิทย์ โถตะบุตร. (2544). “ดนตรีพื้นบ้านอีสาน,” ใน เอกสารประกอบการศึกษาดนตรีพื้นบ้าน
อีสาน : พิณ แคน โปงลาง โหวด. หน้า 5-6. ม.ป.ท. : สุนทร ชาสงวน.
- เจริญชัย ชนไพโรจน์. (2526). ดนตรีพื้นบ้านอีสาน. มหาสารคาม : ภาควิชาดุริยางคศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- . (2545). คุณลักษณะเด่นของดนตรีและมหรสพพื้นบ้านอีสานและแนวทางในการอนุรักษ์และ
ส่งเสริม. นครสวรรค์ : สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.
- เดอบาร์รี, ทีโอดอร์. (2512). บ่อเกิดลัทธิประเพณีอินเดีย ภาค 1. แปลโดย จำนง ทองประเสริฐ.
พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- ทศพล คำตันบุญ. (2557). แนวทางการสืบทอดและพัฒนาการทำปี่ทโของหมู่บ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ
จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.ปิยพันธ์ แสนทวีสุข.
- (2549). ดนตรีพื้นบ้านอีสาน : คีตกวีอีสาน ตำนานเครื่องดนตรี และการเรียนรู้
ดนตรีพื้นบ้านอีสาน. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- พรชัย ศรีสารคาม. (2521). “กลองยาวอีสาน” ใน อีสานคดี. หนังสือชุดความรู้มรดกอีสาน มหาสารคาม :
วิทยาลัยครูมหาสารคาม.
- วาสนา ซึ่งรัมย์. (2552). ดนตรีผู้ไทยบ้านโพนสว่าง อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ศป.ม.
มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วัลลภย์ ภูกิ่งผา. (2525). พิณอีสาน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- วีรยุทธ สีคุณหลัว และอาชา พาลี. (2551). การศึกษาเทคนิคการตีกลองยาวบ้านโนนภิบาล
คณะลูกอีสานพัฒนา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุกิจ พลประถม. (2536). การเป่าแคนแบบพื้นบ้านอีสาน. ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- สำเร็จ คำโหมง. (2535). ดนตรีอีสาน. มหาสารคาม : ภาควิชาดนตรีศึกษาคณะมนุษยศาสตร์
วิทยาลัยครูมหาสารคาม.
- อุดม อรุณรัตน์. (2526). ดุริยางคดนตรีจากทางพระพุทธศาสนา. นครปฐม : แผนกบริการกลาง
สำนักงานอธิการบดี พระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 อภิวัดน์ผู้ไทย

หน่วยการเรียนรู้ที่.....6.....เรื่อง วัฒนธรรมผู้ไทยสังคมใหม่

รหัส ศ 20201 วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย 0.5 หน่วยกิต กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ-ดนตรี

ชั้น..มัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2/2558 เวลา 2 ชั่วโมง

ผู้สอน ว่าที่ ร.ต.จักราวุธ บุชดี..โรงเรียน กุดปลาเค้าวรารักษ์บำรุง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่า ดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระขั้นสูงและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด

2. แยกแยะลักษณะเครื่อง ทำนองผู้ไทยที่แตกต่างกัน

6. ประเมินพัฒนาการทักษะทางดนตรีของตนเองหลังจากการฝึกปฏิบัติ

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของ ดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด

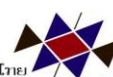
4. บรรยายความเปลี่ยนแปลง การอนุรักษ์ วัฒนธรรมผู้ไทยในประเพณี พิธีกรรม

สาระสำคัญ

วัฒนธรรมผู้ไทยในปัจจุบัน มิได้กระทบหรือเปลี่ยนคนรุ่นเก่าได้แต่เป็นคนรุ่นใหม่ การเปลี่ยนผ่านและ เรียนรู้ร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญ การรับฟังข้อมูลจากอดีต ปัจจุบันสู่อนาคตต้องวางแผนปรับปรุง การเลือกรับความ ร่วมสมัย การเลือกเรียนรู้และการคงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะเป็นสิ่งสำคัญ ทุกภาคส่วนทั้งองค์กรของรัฐและ เอกชน นักดนตรี ต้องให้ความร่วมมือให้ข้อมูลและเรียนรู้ รับผิดชอบร่วมกัน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ผู้เรียนตระหนักถึงสภาพของวัฒนธรรมที่ต้องเปลี่ยนแปลง และร่วมกันหาแนวทางปกป้อง
2. ผู้เรียนสามารถแสดงดนตรีร่วมกับเพื่อนได้อย่างสนุกสนาน

3. ผู้เรียนมีความสุขและภูมิใจ กับการแสดงดนตรี

กระบวนการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (20 นาที)

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน
2. เปิด VDO L024 ลำภูไท - วีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ | ศิลปินภูไท | PSI 178 มีคุณทิวี
3. ผู้สอนชวน สนทนาเกี่ยวกับการลำ และหมอลำในท้องถิ่น จากคาบเรียนที่ผ่านมา

ขั้นสอน (40 นาที)

4. ผู้สอนยกตัวอย่าง ภาพนิ่งจากสื่อ จากภาคสนาม เรื่องวัฒนธรรมผู้ไทยในท้องถิ่น
แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 4-8 กลุ่ม เลือกคตินำเสนอแต่ละประเด็น
1) สภาวะวัฒนธรรมผู้ไทย 2) แนวคิดเชิงอนุรักษ์ 3) แนวคิดเชิงพัฒนา
4) การเข้ามามีส่วนร่วมของภาครัฐ 5) การเข้ามามีส่วนร่วมของภาครัฐเอกชน
6) การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน
7) การสร้างสรรค์แนวทางเลือกหรือทางออกทางวัฒนธรรม
8) ผลกระทบต่อวัฒนธรรมดนตรี
5. ให้ แต่ละกลุ่มเสนอแนวคิด แนวทางในประเด็นที่ได้รับ ในชั้นเรียนทีละกลุ่ม
ประเมินและแสดงความคิดเห็น ต่อประเด็นของกลุ่มอื่นพร้อมเหตุผล
เสนอทางออก และวางแผนการแสดง

ชั่วโมงที่ 2

(40 นาที)

6. ผู้สอนเน้นย้ำเรื่อง ระดับเสียง และจังหวะ ที่ต้องการความแม่นยำและความกลมกล่อม
ชมตัวอย่าง VDO L025 ฟ้อนภูไท (เปะมาๆ) - อ้อด บุญชรินทร์ ศิลปินภูไท
ให้แต่ละกลุ่ม นำเสนอแนวคิดการแสดงของแต่ละกลุ่ม
ประเมินความสามารถของตนของเพื่อนในกลุ่ม ต่อการแสดงของกลุ่ม

7. ผู้สอนบันทึกการนำเสนอแนวคิดแต่ละกลุ่ม
ให้ผู้เรียนร่วมกันคิดวิพากษ์วิจารณ์ จุดเด่นและจุดบกพร่อง แต่ละกลุ่มสรุปร่วมกัน
8. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันวิพากษ์ เพิ่มเติม และฝึกซ้อม

ขั้นสรุป (20 นาที)

9. ให้ผู้เรียนเขียนสรุป ประเด็นการวิพากษ์การแสดง
10. ผู้สอน แจกเกณฑ์การประเมินที่ร่วมกันตกลง เสนอกรรมการภายนอก
11. ผู้สอนและผู้เรียนตกลงลำดับการแสดง โดยการจับฉลากหรือตามที่ตกลง
12. ทำแบบทดสอบหลังเรียน

สื่อการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบ
2. VDO L024 ลำภูไท - วีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ | ศิลปินภูไท | PSI 178 มีคุณทีวี
3. VDO L025 ฟ้อนภูไท (เปะมากมาย) - อ้อด บุญชรินทร์ ศิลปินภูไท
4. VDO L026 เต้ยลา หมอลำศิลปินภูไท@ริมบึงแก่นนคร 7 เม.ย. 58

การประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อน
2. แบบฝึกทักษะท้ายบท
3. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 อภิวัตน์ผู้ไทย

หน่วยการเรียนรู้ที่....6.....เรื่อง การอภิวัตน์ผู้ไทยให้ยั่งยืน

รหัส ศ 20201 วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย 0.5 หน่วยกิต กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ-ดนตรี

ชั้น..มัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2/2558 เวลา 2 ชั่วโมง

ผู้สอน ว่าที่ ร.ต.จักรวาล บุษดี..โรงเรียน กุดปลาเค้าวรารักษ์บำรุง อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ห้วงพิกษ์ วิจารณ์คุณค่า
ดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระขึ้นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด

2. แยกแยะลักษณะเครื่อง ทำนองผู้ไทยที่แตกต่างกัน
6. ประเมินพัฒนาการทักษะทางดนตรีของตนเองหลังจากการฝึกปฏิบัติ

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด

4. บรรยายความเปลี่ยนแปลง การอนุรักษ์ วัฒนธรรมผู้ไทยในประเพณี พิธีกรรม

สาระสำคัญ

วัฒนธรรมผู้ไทยในปัจจุบัน มิได้กระทบหรือเปลี่ยนคนรุ่นเก่าได้แต่เป็นคนรุ่นใหม่ การเปลี่ยนผ่านและเรียนรู้ร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญ การรับฟังข้อมูลจากอดีต ปัจจุบันสู่อนาคตต้องวางแผนปรับปรุง การเลือกรับความร่วมมือ การเลือกเรียนรู้และการคงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะเป็นสิ่งสำคัญ ทุกภาคส่วนทั้งองค์กรของรัฐและเอกชน นักดนตรี ต้องให้ความร่วมมือให้ข้อมูลและเรียนรู้ รับผิดชอบร่วมกัน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ผู้เรียนตระหนักถึงสภาพของวัฒนธรรมที่ต้องเปลี่ยนแปลง และร่วมกันหาแนวทางปกป้อง

2. ผู้เรียนสามารถแสดงดนตรีร่วมกับเพื่อนได้อย่างสนุกสนาน
3. ผู้เรียนมีความสนุกและภูมิใจ กับการแสดงดนตรี

กระบวนการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (15 นาที)

1. ผู้เรียนเชิญประธานกล่าวเปิด
2. เรียนเชิญกรรมการตัดสิน
3. ผู้สอนชวน ผู้เรียนชม

ชั้นสอน (45 นาที)

4. ผู้เรียนจัดแสดงผลงานที่ละกลุ่ม 4 กลุ่ม
5. กรรมการให้คำแนะนำ

ชั่วโมงที่ 2

(50 นาที)

6. ผู้เรียนจัดแสดงผลงานที่ละกลุ่ม (4 กลุ่ม)
7. กรรมการให้คำแนะนำ
8. ประกาศผล มอบรางวัล

ขั้นสรุป (10 นาที)

9. ผู้เรียน สรุปการเรียนรู้ กล่าวขอบคุณ

สื่อการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบ
2. VDO L019 คู่เลิฟตะลอนทัวร์ (เยี่ยมชาวภูไท จ.กาฬสินธุ์) 22 กุมภาพันธ์ 2558
3. VDO L020 บรรเลงลำภูไท Official Audio
4. VDO L021 ฟ้อนแม่บทอีสาน Forn mae bot Isan
5. VDO L022 ฟ้อนภูไทบ้านโพนสว่าง นาฏยศิลป์ มมส.

การประเมินผล

1. แบบทดสอบหลังเรียน
2. แบบฝึกทักษะท้ายบท
3. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน
4. แบบประเมินทักษะ

บทที่ 5

อภิวัตน์ผู้ไทย

ผู้ไทยอภิวัตน์เป็นบทส่งท้าย กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงและการก้าวข้ามความขัดแย้งระหว่างอนุรักษศิลปวัฒนธรรม การฟื้นฟูการสร้างวัฒนธรรมใหม่เพื่อการค้าการท่องเที่ยว อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย แม้จะมีลักษณะที่ตรงกันแต่การปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงแตกต่างกัน หลังจากภาครัฐและเอกชนเห็นความสำคัญของมูลค่าเพิ่มจากการส่งเสริมกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม ผู้เขียนขอเสนอความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมที่ปรากฏในงานพิธีกรรม งานศิลปวัฒนธรรมทางดนตรีและที่เกี่ยวข้องกับต่างๆ ดังนี้

1. วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย
2. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมผู้ไทย
3. การสอนดนตรีผู้ไทย ในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา
4. แนวทางอภิวัตน์วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย

การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมดนตรีผู้ไทยในปัจจุบัน ลักษณะที่เปลี่ยนแปลง ดนตรีในพิธีกรรม ดนตรีเพื่อความบันเทิง การปรับตัวและประสมประสานทางวัฒนธรรม

บทบาทและการปรับตัวของสังคมต่อวัฒนธรรมดนตรี ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะของคนในกลุ่ม

วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย

วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย ผู้เขียนขอเสนอ นักดนตรี หมอลำ เครื่องดนตรีและการบรรเลงทำนองผู้ไทย โดยนักดนตรีและหมอลำเป็นผู้นำในการแสดงทั้งบนพื้นดินและบนเวที กล่าวคือ หมอลำและนักดนตรีจะเป็นผู้นำการแสดง ใช้การแต่งกาย สีลาการเต้น บรรเลงเพลงเร็วเพลงช้า การบันทึกเสียงและคลิปการแสดงขายผนวกกับการปรับปรุงแสงเสียง โดยมีเวทีการแสดงทั้งการเปิดงานต่างๆ และการแสดงบนยูทูป (YouTube) เมื่อได้รับการตอบรับทางยูทูปมาก จะเป็นการเปิดโอกาสและติดต่อกับงานแสดงของวงดนตรีรุ่นใหม่ ข้ามถิ่นดินแดน

ส่วนด้านเครื่องดนตรีและการบรรเลง มีการพัฒนาแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านร้านค้าออนไลน์ผ่าน Facebook เฉพาะกลุ่ม เว็บไซต์การพัฒนาเครื่องดนตรีในต่างประเทศและในประเทศ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแนะนำด้านวัสดุ การผลิต การสั่งซื้อผ่านออนไลน์แทนการเดินทางไปหาถึงร้านค้า นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาห้องบันทึกเสียง ขนาดย่อมและการบันทึกภาพประกอบนอกสถานที่เพิ่มขึ้น

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดนตรีผู้ไทยที่สำคัญแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ดนตรีที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมโดยเฉพาะพิธีหมอลำ กับดนตรีการแสดงดนตรีผู้ไทย กล่าวคือ ดนตรีประกอบในขบวนแห่ ดนตรีประกอบการแสดง และดนตรีเพื่อการพัฒนาความสามารถทางดนตรี โดยทั้งหมดสามารถใช้นักดนตรีคนเดียวกันในปัจจุบัน แต่ต่อไปนักดนตรีจะต้องเลือกช่องทางของตนเองในการพัฒนา เช่น ดนตรีในพิธีหมอลำที่มีการบรรเลงต่อเนื่อง 2 วัน ส่วนดนตรีเปิดงานและการแสดง มีเวลาไม่เกิน 20 นาที นอกจากนี้ยังมีการ

พัฒนาดนตรีความคิดสร้างสรรค์เพื่อการประกวด ซึ่งมีเวทีกิจกรรมการประกวดตลอดทั้งปี ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะทางดนตรี และการแสดงประกอบกัน สิ่งเหล่านี้เป็นแนวทางที่นักดนตรีพื้นบ้านไม่ใช่แต่ดนตรีผู้ไทยเท่านั้น แต่นักดนตรีต้องเลือกและตัดสำเนียงดนตรีผู้ไทย ดนตรีสำเนียงอื่นเข้าไปในบทเพลงของตน แสดงความสามารถจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของตน

การสอนดนตรีผู้ไทย

การสอนดนตรีผู้ไทยในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา เป็นโอกาสของครูดนตรีผู้ไทย และครูดนตรีพื้นบ้านที่ต้องคิดและมีความพร้อมในการพัฒนาผู้เรียนรุ่นใหม่ สามารถให้ข้อมูลสร้างสรรค์ผลงานใหม่ได้ถูกใจนักดนตรี นักเรียนผู้ศึกษาดนตรีท้องถิ่นจะเป็นผู้เลือกผู้ประเมินความสามารถของผู้สอน

ในส่วนสถานศึกษาต้องผลิตผลงานเชิงอนุรักษ์และสร้างสรรค์ ให้ผู้เรียนรุ่นใหม่เลือกเสพ เลือกแนวทางในการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องและดำรงเอกลักษณ์ของตน

แนวทางอภิวัตน์วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย

ด้วยอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมดนตรีผู้ไทยที่งดงาม เมื่อเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์ได้สร้างความรักความสามัคคีขึ้นในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย ในรอบ 20 ปีที่ผ่านมาได้มีการศึกษาทบทวนความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ ยิ่งก่อให้เกิดความรู้ ความเจริญของศิลปวัฒนธรรมผู้ไทย อันนำไปสู่สินค้า OTOP สู่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นำความงดงามของศิลปวัฒนธรรมผู้ไทยนำเสนอเป็นสินค้าขายในและนอกชุมชน ผู้เขียนขอแนะนำเสนอแนวทางอภิวัตน์วัฒนธรรมผู้ไทยผ่าน นักดนตรีและบทเพลง พิธีหมอเหยา และการแสดงของชาวผู้ไทยในลักษณะและโอกาสต่างๆ

1. แนวทางอภิวัตน์นักดนตรีและบทเพลงผู้ไทย

ผู้เขียนพบว่านักดนตรีและนักร้อง เป็นจุดเด่นในการนำวัฒนธรรมทางดนตรี โดยมีหน้าที่นำเสนอผลงานที่สร้างสรรค์ ที่ดำรงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี มีคำร้อง ลำ ให้ถูกกับความต้องการของสังคมสมัยใหม่

2. พิธีหมอเหยา

ผู้เขียนพบว่าพบว่า พิธีหมอเหยามีการปรับปรนพิธีของตน เพื่อตอบสนองบทบาทหน้าที่ของภาครัฐ หรือผู้ให้ทุนในการจัดงาน มีช่วงพิธีกล่าวเปิด การย้ายขั้นตอนมานำเสนอก่อน เพื่อตอบสนอง สื่อหรือผู้นำชุมชนในการร่วมพิธีกรรม

3. การแสดงของชาวผู้ไทย

การฟ้อนผู้ไทย ยังได้รับความนิยมในการเปิดการแสดงทำให้มีการพัฒนาการฟ้อน ในลักษณะรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อนำเสนอในการเปิดการแสดงและการประกวด ที่ยังเน้นความงดงามยิ่งใหญ่ แต่อาจทำให้ห่างไกลตัวตนของวัฒนธรรมผู้ไทยออกไป ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องระวังในการคิดและนำเสนอ

โดยสรุป ในยุคสมัยที่สังคมเปลี่ยนแปลงออกไปชาวผู้ได้อาศัยเดิมโต ด้วยการเรียนรู้ที่จะก้าวต่อไปในสังคมที่ยิ่งใหญ่ ดังนั้นการเรียนรู้ร่วมกันจึงเป็นสิ่งสำคัญในการต่อยอดเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมผู้ไทยให้เป็นมรดกของสังคมต่อไป

แบบฝึกทักษะท้ายบท

จงตอบคำถามและอธิบายแบบทดสอบต่อไปนี้

1. จงยกตัวอย่างสิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย 3 ประเด็น
2. จงยกตัวอย่างคำในภาษาลาว เปรียบเทียบกับคำในภาษาผู้ไทย 5 คำ
3. จงยกตัวอย่างเครื่องคายในพิธีเหยารักษาผู้ป่วย มา 5 สิ่ง
4. จงอธิบายและยกตัวอย่าง กิจกรรมในพิธีเลี้ยงผีหมอเหยามา 2 อย่าง
5. ประเพณีใดที่กลุ่มชาติผู้ไทยดำเนินอยู่เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ลาว จงยกตัวอย่างมา 3 ประเพณี

เอกสารอ้างอิง

- ดนัย ขาทิพอด. (2548). *บทบาทของบรื่องประกอบพิธีกรรมเหยาของชาวผู้ไทย*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ธัญญลักษณ์ ไชยสุข. (2556). *ภาษาผู้ไท เพื่อสุขภาพ*. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.phutai.thai-isn-lao.com/Phutai-language.html>. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 30 มีนาคม 2558].
- ธัญญลักษณ์ ไชยสุข มุลเลอร์. (2551). *หมอเหยา: วิธีการดูแลสุขภาพของชาวผู้ไท ต.สงเป็ล้อย อ.เขาวง จ.กาฬสินธุ์*. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.phutai.thai-isn-lao.com/yao-thai.pdf> [สืบค้นเมื่อ วันที่ 31 มีนาคม 2558].
- พระมหาชาญยุทธ สุทธิย์. (2552). *การสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวผู้ไทย เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัตติยา โกมินทรชาติ. (2549). *การพ้องของชาวผู้ไท : กรณีศึกษาหมู่บ้านวาริชภูมิ อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิญญู ผลสวัสดิ์. (2536). *พิธีกรรมเลี้ยงผีบรรพบุรุษของชาวผู้ไทย อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุรัชย์ ชินบุตร. (2553). *การสืบทอดอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของหมอเหยาและอัตลักษณ์ของ ชาวผู้ไทย ในพิธีเหยาเลี้ยงผี*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ อิศาศวัต และ ณรงค์ อุปัญญ. (2538). *รายงานการวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลง วิถีครอบครัวและชุมชนอีสาน: กรณีผู้ไทย*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น

โน้ตลายผู้ไทย หรือทำนองเพลงผู้ไทย จากศิลปินต่างๆ

ลายผู้ไทยแบบในอดีต

----	-ล-ด	-ร-ม	-ช-ม	--ลค	-ล-ม	-ร-ม	-ช-ม
--ลค	-ล-ม	-ร-ม	-ช-ม	--ลค	-ล-ม	-ร-ม	-ช-ม

โน้ตลายผู้ไทย จังหวัดกาฬสินธุ์

	-ม-ด	-ร-ม	-ช-ม	-ด-ร	-ด-ม	-ร-ม	-ช-ม
-ด-ร	-ด-ช	-ร-ม	-ช-ม	---ล	-ช-ม	-ร-ม	-ช-ม
-ด-ล	-ม-ด	-ร-ม	-ช-ม	-ด-ล	-ช-ม	-ร-ม	-ช-ม
----	-ด-ร	-ด-ม	-ช-ม	-ด-ร	-ด-ค	-ร-ม	-ช-ม
----	----	----	----	----	----	----	-ช-ล
----	----	----	----	-ม-ล	-ช-ล	-ม-ล	-ช-ล
-ม-ล	-ช-ล	-ร-ช	----	----	----	----	---ม
-ล-ม	-ร-ม	-ล-ม	-ร-ม	-ล-ม	-ร-ม	-ร-ด	-ล-ด
-ร-ด	-ล-ด	-ร-ม	-ช-ม	-ช-ม	-ร-ม	-ช-ล	-ช-ร
----	----	----	---ค	----	----	----	---ล
----	----	----	----	---ม	-ร-ด	-ล-ด	-ช-ล
-ด-ช	-ด-ล	-ช-ม	-ร-ม	-ล-ม	-ช-ด	-ร-ม	-ช-ร
-ด--	-ร-ด	-ร-ม	-ช-ล	-ช-ม	-ร-ด	-ร-ม	-ช-ล
----	-ช-ร	-ม-ด	-ล-ม	----	-ช-ร	-ม-ด	-ล-ร
----	-ช-ร	-ม-ด	-ล-ม	----	-ช-ร	-ม-ด	-ล-ร

แคน

1. แคนลายผู้ไทย บรรเลงโดยนายลำทอง บ้านโพธิ์ชัย เมืองเซโปน แขวงสุวรรณเขต สปป.

ลาว

----	-ล-ด	-ล-ด	-ล-ด	-ล-ม	-ริม-ด	-ร-ดล	-ริม-ด
-ล-ร	-ล-ร	-ม-ร	-ม-ด	----	-ล-ด	-ล-ช	-ริม-ด
----	-ล-ด	-ล-ช	-ริม-ด	----	-ล-ร	-ม-ร	-ม-ด
---ม	---ม	---ร	-ด-ล	---ร	-ด-ม	-ร-ม	---ม
---ม	---ค	---ร	-ดล-ด	-ด-ม	-ริม-ด	-ร-ดล	-ม-ด
----	-ม-ร	-ม-ร	-ม-ด	---ค	-ม-ช	-ล-ช	-ม-ด
---ม	-ม-ช	-ม-ดล	-ม-ด				

2. แคนลายผู้ไทย นายอินตอง บ้านอุดมสุข เมืองเซโปน แขวงสวรรณเขต สปป.ลาว

ท่อนที่ 1

---ล	-ซิม-ม	-ร-ดิล	-ร-ด	-ร-ดิล	-ร-ด	-ม-ร	-ดิล-ร
-ด--	----	-ม-ด	-ร-ดิล	-ม-ด	-ร-ดิล	-ม-ด	-ม-ร
-ดิล-ร	-ด-ร	-ดิล-ม	-ด--	----	-ม-ด	-ร-ดิล	-ม-ด
-ร-ดิล	-ม-ด	-ม-ร	-ดิล-ม	-ด-ร	-ดิล-ม	-ด--	----
-ม-ด	-ม-ร	-ดิล-ม	-ด-ร	-ดิล-ริม	-ด-ม	-ร-ดิล	-ม-ด
-ร-ด	-ม-ด	-ร-ม	-ช-ล	---ร	-ด-ล-ม	-ด-ม	-ร-ดิล
-ริม-ด	----	-ม-ด	-ร-ดิล	-ม-ด	-ร-ดิล	-ม-ด	-ม-ร
-ดิล-ม	-ด--	----	-ม-ด	-ร-ดิล	-ม-ด	-ร-ดิล	-ม-ด
-ม-ร	-ดิล-ร	-ด--	----	-ม-ด	-ร-ดิล	-ม-ด	-ร-ด
-ม-ด	----	-ม-ด	-ริม-ริม	-ล-ด	-ร-ดิล	-ม-ด	-ร-ดิล
-ม-ด	-ม-ร	-ดิล-ม	-ด--				

ท่อนที่ 2

---ฟ	---ร	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	---ฟ	-ช-ล
-ด-ฟ	---ร	---ชิล	---ช	-ฟ-ฟ	---ร	---ล	---ด
-ร-ฟ	---ร	---ฟ	-ร-ด	-ร-ฟ	---ร	---ฟ	-ช-ร
-ด-ฟ	---ร	---ชิล	---ช	-ฟ-ฟ	---ร	-ล-ชิล	---ช
-ฟ-ฟ	---ร	-ล-ชิล	---ด	-ร-ฟ	---ร	---ฟ	-ช-ร
-ด-ฟ	---ร	-ล-ชิล	---ด	-ร-ฟ	---ร	---ฟ	-ช-ล
-ด-ฟ	---ร	---ชิล	---ช	-ฟ-ฟ	---ร	-ล-ชิล	---ช
-ฟ-ฟ	---ร	---ฟ	-ช-ล	-ด-ฟ	---ร	---ชิล	---ช
-ฟ-ฟ	---ร	---ชิล	---ช	-ฟ-ฟ	---ร	---ฟ	-ช-ล
-ด-ฟ	---ร	---ชิล	---ช	-ฟ-ฟ	---ร	---ฟ	-ช-ล
-ด-ฟ	---ร	---ล	---ด	-ร-ฟ	---ร	---ล	---ด
-ร-ฟ	---ร	---ฟ	-ช-ล				

3. แคนลายผู้ไทย บรรเลงโดย นายบุญน้อย บ้านหนองวิลัย เมืองนอง สวรรณเขต สปป.ลาว

----	---ร	-ด-ร	-ล-ด	----	-ม-ด	-ร-ม	-ม-ด
---ร	-ม-ร	-ด-ร	-ม-ด	-ร-ด	-ม-ด	-ร-ด	ดม-ด
-ร-ด	-ล-ร	-ล-ร	-ล-ด	---ด	-ล-ร	-ล-ร	-ล-ด
---ด	-ล-ร	-ล-ร	-ล-ด	-ร-ม	---ร	-ด-ม	-ร-ล-ด
-ร-ม	-ช-ด	-ล-ร	-ล-ด	----	-ล-ด	-ล-ด	-ม-ด
-ร-ด	-ม-ร	-ม-ร	-ล-ด	----	-ล-ร	-ล-ร	-ล-ด
---ม	-ช-ด	-ร-ม	-ร-ม-ด	-ร-ม	-ล-ร	-ล-ร	-ล-ด
-ล-ล	-ม-ด	-ม-ร	-ล-ด	---ด	-ล-ร	-ด-ด	-ล-ด
---ม	-ร-ช	-ม-ด	-ล-ด	----	-ล-ร	-ด-ร	-ล-ด
-ร-ม	-ช-ม	-ร-ม	-ช-ด	-ร-ม	-ล-ร	-ล-ร	-ล-ด
----	-ม-ด	-ล-ร	-ล-ด	-ร-ด	-ล-ด	-ล-ร	-ล-ด
-ร-ม	-ล-ด	-ร-ม	-ร-ด	-ร-ม	-ม-ด	-ม-ร	-ล-ด
----	-ม-ร	-ม-ร	-ล-ด	----	-ม-ร	-ด-ด	-ล-ด
-ร-ม	-ม-ด	-ด-ร	-ล-ด	----			

4. แคนลายผู้ไทย บรรเลงโดยนายลำดวน บ้านน่านะฮี เมืองวิระบุรี แขวงสุวรรณเขต สปป.ลาว

---ล	---ด	-ล-ร	-ดล-ด	-ร-ด	-ม-ร	-ดล-ด	-ร-ดล
-ร-ด	---ร	-ดล-ด	-ร-ดล	-ร-ด	-ม-ร	-ดล-ด	-ร-ดล
-ร-ด	-ม-ร	-ดล-ด	-ร-ดล	-ร-ด	-ม-ร	-ดล-ด	-ร-ดล
-ร-ม	---ร	-ดล-ด	-ร-ดล	-ร-ดม	---ร	-ดล-ด	-ร-ดล
-ร-ดม	---ร	-ดล-ด	-ร-ดล	-ร-ดม	---ดล	-ดล-ด	-ร-ดล
-ร-ด	---ร	-ดล-ด	-ร-ดล				

พิน หรือกระจับปี

1. โน้ตพินลายผู้ไทย บรรเลงโดยนายแสงคำ บ้านหนองวิลัย เมืองนอง แขวงสุวรรณเขต สปป.ลาว

----	---ม	-ล-ร	-ล-ด	-ล-ด	-ล-ด	-ล-ร	-ล-ด
-ล-ด	-ล-ด	-ล-ม	-ล-ด	-ล-ม	-ล-ร	-ล-ร	-ล-ด
-ล-ร	-ล-ร	-ด-ร	-ล-ด	-ล-ด	-ล-ด	-ล-ม	-ล-ด
-ล-ม	-ล-ร	-ล-ร	-ล-ด	-ล-ด	-ล-ด	-ล-ม	-ล-ด
-ล-ร	-ล-ม	-ล-ด	-ล-ด	-ล-ด	-ล-ด	-ล-ม	-ล-ด
-ล-ด	-ล-ด	-ล-ม	-ล-ด	-ล-ม	-ล-ร	-ล-ม	-ล-ด
-ล-ม	-ล-ร	-ล-ร	-ล-ด	-ล-ร	-ล-ม	-ร-ด	-ล-ด
-ล-ด	-ล-ด	-ล-ม	-ล-ด	-ล-ด	-ล-ด	-ล-ม	-ล-ด
-ล-ร	-ล-ม	-ล-ด	-ล-ด	-ล-ด	-ล-ด	-ล-ม	-ล-ด
-ล-ด	-ล-ล	-ล-ม	-ล-ด	-ล-ด	-ล-ด	-ล-ม	-ล-ด

ซอบังไม้ไผ่

1. ลายผู้ไทย บรรเลงโดยนายทองสุข ถิ่นระนอง บ้านหนองวิลัย เมืองนอง แขวงสุวรรณเขต สปป.ลาว

----	----	----	---ลด	-ล--	---ล	-ล-ซ	-ล-ลด
----	---ลด	-ล-ล	---ลด	-ล--	---ล	-ล-ล	-ม-ลด
---	-ด-ร	-ด-ร	-ม-ลด	-ล--	---ล	-ล-ซ	-ล-ลด
----	---ลด	---ล	-ร-ลด	-ล--	-ล-ม	-ร-ม	-ซ-ม
---ม	-ซ-ม	-ร-ม	-ซ-ลด	-ล--	---ร	-ม-ร	-ล-ด
-ด-ร	-ด-ด	-ล-ร	---ด	---ด	----	-ล-ล	-ล-ซ
-ล-ล	----	---ล	-ล-ล	-ม-ลด	-ล--	---ล	---ล
-ม-ล	----	---ม	---ม	-ซ-ม	---ม	-ซ-ม	-ร-ม
-ซ-ล	-ล--	---ร	-ม-ร	-ล-ด	-ด-ร	-ด-ด	---ร
---ด	---ด	----	---ล	-ล-ซ	-ล-ล	----	---ล
-ด-ล	-ร-ล	----	---ล	---ล	-ม-ล	----	----

2. ลายผู้ไทย โดยนายบุญกอง น้อยคำโละ บ้านวังกุ้ง เมืองเซโปน แขวงสุวรรณเขต สปป.ลาว

----	---ล(ด)	---ล	---ล	---ช	---ล(ด)	---ล	---ล
---ช	---ล(ด)	---ด	---ร(ด)	---ร(ม-ล)	---ร(ม-ล)	---ล	---ล
---ล(ช)	---ล(ด)	---ล	---ล	---ช	---ล(ด)	---ล	---ด(ร-ด)
---ด(ร-ด)	---ร(ด)	---	---ล	---ช	---ล(ด)	---ด	---ร(ด)
---ด(ร-ล)	---ด(ร-ด)	---ล	---ล	---ช	---ล(ด)	---ล	---ล
---ช	---ล(ด)	---	---ร(ล)	---ด	---ร(ล)	---ล	---ม(ล)
---ร	---ด(ด)	---ล	---ล	---ช	---ล(ด)	---ล	---ล
---ช	---ล(ด)	---	---ร(ล)	---ด(ด)	---ด(ด)	---ล	---ล
---ช	---ล(ด)	---	---ร(ล)	---ร(ล)	---ม	---ม	---ช
---ม(ด)	---ด(ด)	---ร(ด)	---ม(ร)	---ล	---ร(ล)	---ล	---ล
---ช	---ล(ด)						

กลอนลำ

กลอนลำผู้ไทย แบบภาษาผู้ไทย

(หมอลำชาย)

อ้อย.....น้อยท้ายเลิมเลอ กะตาเบ้อแม่เพิ่นแพงตาเบ้อแม่เพิ่นแพงเอ๋ย
โอยเด้น้องสาวเอ๋ยอายกะคิดฮอดนอน นอนหลับยังฝันเห็นนั้นได้
อายกะคิดฮอดน้องนอนเวียงยังฝันพ้อ นอนหลับไปฝันเห็นหน้าตักเจมาสะดุ้งตื่น
อายนี้เหลวพอยากหลับอยู่เลย ได้เห็นเจ้าอยู่เลิง
อายกะคิดฮอดน้องไต้งอยของยี่นเหลวเบ็งนั้นแหลว
เหลวเห็นเทิงเห็นแต่ฟ้า ทางหน้าพัดแมนดง
อายกะขมมให้ หาพะนางอยู่ว่อนๆ
ไปงอยขอนแก่นแต่เซ้งอดเงี้ยวเจ้าตอดตาย
ผิดเจอได้ว่าหละเปนของอายพัดเป็นของเพิ่นผุอื่นแสน
คอยดอกตูกะยังฮู้เมื่อยาม คอยดอกขามกะยังฮู้เมื่อตัน
บัดว่าคนคอยคนคอยตายกะแล้งเป่า
คอยมือแล้งคอยมือเข้าคอยหาเจ้ากะมิเห็นเย็นทางเมื่อเอ๋ย.....

(หมอลำหญิงลำ)

โอยได้อายเอ๋ย โอยได้อายเอ๋ย น้องกะคิด ฮอดอายจนหลงหล่าลืมสติได้หละอาย
ไต่ยีนกาเวาขันมันอั้งขวงอั้งแคน น้องลงไปตักน้ำทางโนนาพะป่าไผ
ไต่ยีนเสนกเขามันหากขันย้าต ชู้น้ำตาน้องพัดเป็นปุมเจ้าหย่าลง
ชายเอ๋ยคนทั้งหลายพากันให้น้ำผิผิตายจาก
บัดว่าน้องนี้ฟายน้ำตาให้น้ำอายผิตาย
ชายเอ๋ยอายมิมานั่งไกล้ เอามือโขงโขงบ่าไหล่
อายมิมานั่งไกล้ออยให้ย่านมิเซาอายเอ๋ย

ตัวอย่างกลอนลำทำนองผู้ไทย ภาษาอีสาน

โอย..น้อ..ออละท่าน ผู้ฟังเอ๋ยบัดนี้
นางสีจเป็นซ้อ สาวนักเรียนดอกตำตอ
จนได้ก้มกอส่อ ละนา..เจ้าเอ๋ย
โอน้อ พ่อแม่นางได้ส่งให้ เป็นเงินใช้ส่งเรียน
ชายจ้วเกวียน พร้อมทั้งควายบักเถิกตุ้ เปิดไผแม่บ่จ่ม นางผัดลวงหลอกต้ม
เอาไปให้ผู้บ่าวโต เจ้าเอ๋ย..นั้นแล้ว
โอน้อ เงินค่าเทอมน้องหลอกล่อเอานำพ่อเดือนสองหน
พ่อแม่ทนนั้นหวังดีต่อยี่ซี้ยามแล้งหาพักแพงแดงเต้า
เอาไปขายส่งตลาด ผักกาดหัวผักบั่วพร้อม ได้ขายป้อมส่งลูกสาว เด้น้อ..เจ้าเอ๋ย

โอรัน ทาพ่อดัดแสดฟาว
อากให้ลูกได้เป็นครู ทั้งลูกสาวกะเลยลูฟาวอากมีคนน้อย
พ่อดัดเลยอากมีหน้าหาเงินมาฟาวเก็บส่ง
ลูกสาวทรงแต่อยากทอโตต้องม็กหน่วยใจ..เจ้าเอย นั้นแล้ว
คนฟิง บ่แม่นตอแก่นไม้ ตอไฮ่ ตอสวน บ่แม่นตอกลางค้ำบ่แม่นตอกลางบ้าน
อันนี้ตอคนย่าน หาจับชา ยาฝิ่นผู้ใดตอกะจนวิน
ผู้สาวตอเกิดหยิ่งทอ นอนในห้องวิงเวียน..เจ้าเอย นั้นแล้ว
โอรัน...สาวนักเรียนคือน้อง
ได้มาหลงตอเลยบ่ได้เรียนต่อ เจ้าเอย..นั้นแล้ว
โอรัน บ่แม่นตอล้า ล้า ตอบ้าหมูผู้หญิง
สมัยนี้ดัดแสดซิง สดซิงซิงแสดตอไว เอ็นว่าตอหัวใส ลูกผู้ใดกะจนล้ม
ความระบมรอยร้าว หัวอกสาวแสนเจ็บปวด
ตอดำรวมีพิษร้าย ภายใกล้คอยระวัง แหน่เดื่อ..เจ้าเอย
โอรัน การเรียนนางเลยพลาดพลั้ง เสียทำย้อนตอ
สาวนักเรียนได้ตก ม. ย้อนว่าตอดอกตอต้อง
ได้ไปเรียนอยู่ในห้อง คนเดียวจนเขาสำ แม่ได้ฟายน้ำตา ลูกสาวเรียนเก่งล้น
ผลได้ดัดแสดหลาน เด็นอ..เจ้าเอย เจ้าเอย

กลอนลำผู้ไทย

นายสมสนุก พลเทพสร บ้านวังกุ้ง เมืองเซโปน แขวงสุวรรณเขต สปป.ลาว

(กลอนขึ้น)

โอ้ยสาวนาง คั่นว่าใจดอกของอ้าย...
หมายมาชนซ้อนเสื้อ เด้ คำเอ้ย น้องเอ้ย

(บทที่ 1)

สาวลำ เปรียบดั่งแนวดอกนามแฝง
แขวนเทิงเว้ยต้นไม้ใหญ่
อ้ายสิบักกะบได้ แสนสิบักกะบได้
สินอนกลิ้งหม่นอยู่ตาย เด้ หล่าเอ้ย หล่าเอ้ย

(บทที่ 2)

โอ้ยน้อง พี่ขอนำดอกฮอยน้อง
สาวนางคั่นเจ้าเหยียบดอกน้ำปูน น้ำปูนกะยังตาย

(บทที่ 3)

นางเอ้ยพี่ขอนำดอกฮอยน้อง
เจ้าเหยียบดอกน้ำหวาย น้ำหวายเอ้ยกะยังล้ม
คั่นเจ้าก้มดอกกินน้ำ วังใสเอ้ยกะยังชุ่ม
ข่อยขะนำตั้งแต่ฟั้น ปานนี้ข่อยจ้งเห็น เด้เจ้าเอ้ย

(บทที่ 4)

เดี๋ยวนี้สาวค่านางดอกเอ้ยน้อง เจ้าผู้สูงดอกขาวย้อย
หาผิวให้ชมเปล่า คั่นชี้ร้ายดอกจิ้งอ้าย แนวน้องอย่าได้เอาเด้อ น้องเด้อ

(บทที่ 5)

สาวนาง น้องผู้มีนั้นของล้น เต็มสะเภาอย่าฟ้าวอง เด้อ น้องเด้อ
เด้น้อบาตมันหล่มดอกกลางของ บาตมันพองดอกกลางแก้ง
ยังสิไอ้ดอกอ้าวหา เด้ น้องเอ้ย

(บทที่ 6)

โอ้ยน้อง น้องคือเอานันเกิดไว้ คือตั้งดอกปลาบึก
บ่ให้แปนดอกกุยหลัง ให้ตั้งปลาชิวอ้าว
โอ้ยน้องคั่นเป็นแนวนั้นปลาขาว พอได้เห็นดอกหลังบ่อน
เวินวังได้ฮู้ฮุ่ม เด้น้อ น้องเอ้ย

(บทที่ 7)

โอ้ยน้องพอได้ชนนั้นฮ่มไม้ หายฮ้อนมาเพ่งเย็น นั้หนา น้องเอ้ย

(กลอนลง)

บัดนี้ อวสานดอกสุดท้าย สียอไม้คมอบส่ง
ขอให้ภรรยาน้องนางหล่าค่อยสบาย แหน่เด้อ

(กลอนขึ้น) โอ้ย...สาวนาง คั่นว่าใจดอกของอ้าย หมายมาชนซ่อนเสื้อ เต้ คำเอ้ย น้องเอ้ย	น้องสาว ใจพี่รักน้องนั้นหมายอยู่ร่วมชีวิตคู่
(บทที่ 1) สาวลำ เปรียบดั่งแนวดอกนามแฝง แขวนเทิงเว่ยตันไม้ใหญ่ อ้ายสืบกะบได้ แสนสืบกะบได้ สินอนกลิ้งหม่นอยู่ตาย เต้ หล่าเอ้ย หล่าเอ้ย	น้องสาวมีเลอโฉมนั้นเปรียบเสมือนเถาว์ลัยอยู่บน ต้นไม้ แม้นตัวพี่จะตัดหรือจะโค่นลงนั้นก็ยอมได้
(บทที่ 2) โอ้ยน้อง พี่ขอน้ำดอกฮอยน้อง สาวนางคั่นเจ้าเหยียบดอกหนามดุ้น หนามดุ้นกะยังตาย	พี่นั้นมีจิตใจตั้งต่อกับน้อง เมื่อเจ้าพลั้งไปเหยียบหนามดุ้นก็ยังไม่ตาย
(บทที่ 3) นางเอ้ยพี่ขอน้ำดอกฮอยน้อง เจ้าเหยียบดอกน้ำหวาย น้ำหวายเอ้ยกะยังล้ม คั่นเจ้าก้มดอกกินน้ำ วังใสเอ้ยกะยังชุ่ม ข่อยชะวน้ำตั้งแต่ฟั่น ปานนี้ค่อยจั่งเห็น เต้เจ้า เอ้ย	เปรียบเสมือนพี่นั้นตามหาน้อง แต่เมื่อเจ้าพลั้ง ไปเหยียบหนามหวาย หนามหวายนั้นก็ยังล้ม เปรียบเสมือนเจ้ากินน้ำในบ่อน้ำที่ใสๆ น้ำยังชุ่ม ได้ ให้รู้ว่าพี่นั้นตั้งต่อจิตใจเพื่อน้องสักเพียงใดพี่ถึงได้ รู้ความเป็นมาของน้อง
(บทที่ 4) เดี๋ยวนี้สาวค่านางดอกเอ้ยน้อง เจ้าผู้สูงดอก ขาวย้อ หาผิวให้ชมเปล่า คั่นชี้ร้ายดอกจั่งอ้าย แนวน้องอย่าได้เอาเต้อ น้องเต้อ	น้องสาวผู้สวยงามเลอโฉม คงหาคนรักนั้นไม่ ยาก แม้นคนหน้าตาไม่ดีอย่างพี่น้องสาวอย่าได้ สนใจเลย
(บทที่ 5) สาวนาง น้องผู้มีนั้นของลั่น เต็มสะเภาอย่าฟ้าว ว่อง เต้อ น้องเต้อเต้น้ำมันหล่มดอกกลาง ของ น้ำมันพองดอกกลางแก้ง ยังสีไ้อดอกอ้าวหา เต้ น้องเอ้ย	น้องสาวผู้เปรียบเสมือนมีของมีค่าที่อยู่เต็มเรือ อย่าเพิ่งเย่อหยิ่งหรือถูกเหยียดหยามผู้อื่น หาก เมื่อใดเรือล่มแล้วเจ้าจะคิดเสียดาย
(บทที่ 6) โอ้ยน้อง น้องคือเอานั่นเกียดไว้ คือตั้งดอกปลา บึก บให้แปนดอกกุยหลัง ให้ตั้งปลาชิวอ้าว โอ้ยน้องคั่นเป็นแนวนั้นปลาขาว พอได้เห็นดอกหลังบ่อน	ความประสงค์ของน้องนั้นหมายปลาตัวใหญ่(ปลา บึก) ไม่อยากพบปลาตัวเล็ก(ปลาชิว) ถ้าเป็น ปลาชนิดอื่นน้องไม่อยากพบหรือเช่นไร(ปลาขาว)

เวินวังได้ฮู้ฮ่ม เต๋น้อ น่องเอ๋ย	
(บทที่ 7) โอ๋ยฮื่อพอได้ซ่นน้นฮ่มไม้ หายฮ้อนมาเพ่งเย็น นั้หนา น่องเอ๋ย	ให้พอได้พักพิงอาศัยเหมือนต้นไม้ที่มีความร่มเย็น
(กลอนลง) บัดนี้ อวสานดอกสุดท้าย สียอไม้ค้มอบส่ง ขอให้หนารถน่องนางหล่าค่อย สบาย แหน่เต๋อ	สุดท้ายในการลำ จะขอยืนไม้ค้งให้ลำต่อ ขอให้น่องสาวอยู่สุขสบาย

โน้ตกลอนลำผู้ไทย นายสมสนุก พลเทพสร บ้านวังกุ้ง เมืองเซโปน แขวงสวรรณเขต

----	---รม	----	----	---ด	-ม-ร	---ดล	-ล-ด
-ด-ม	---ด-ล	----	----	---	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
----	-รม-ช	---ช	-รม-ช	-รม-ด	-ด-ล	---รม	-รม-ช
---ด	---ด	----	---ร	----	-ม-ด	----	----
----	-ช-ล	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	-ม-รม
---ด	-ด-รม	-ด-ร	---ด	---	-ม-รม	---ด-ล	-ด---
---	-ม-รม	-ล-ร	---ด	---	-ม-รม	-ล-ร	---ด
----	-ม-ด	---	-ม-ด	-ล-ร	----	----	-ช-ล
---	-ล---	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
----	-ช-ม	---รม	-รม-ช	-ม-ด	---ด	----	----
----	-ม-รม	---	-ร-ด	-ล-ม	-ด---	----	-ม-ด
-ล-ม	---รม	----	----	----	----	----	----
----	-ม-รม	---	-รม-ช	-ม-ด	---ด	----	-ช-ล
-ล-ด	---ด	----	-ด-ร	-ด-ร	---ด	---	-ล-ด
-ล-ร	---ด	---ด	-ม-ช	-ล-ร	-ด---	---	-ม-ด
-ล-ม	---ด	----	-ช-ด	-ล-ม	---ด	----	----
	-ช-ล	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
	-ม-ด	---รม	-รม-ด	-ล-ร	---ด	---	-ล-ด
-ล-ม	---ด	-รม-รม	-ล-ร	-ด---	---	-ม-ด	-ล-ร
---ด	----	-ม-ด	-รม-รม	---ด	----	----	----
-ช-ล	----	----	----	----	----	----	----

----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	ช-ชม	---ม	-ม-ช	-ม-ร
ดล--	--ช	-ม-ช	ม-ดล	-ด-ร	----	----	----
-ช-ล	----	----	----	----	----	----	----
ม-รม	---ล	-ร-ด	ล-ดล	-ม--	---ล	-ล-ร	-ล-ล
ดล--	---ม	ม-ดล	-ล-ด	รม-ร	----	----	----
-ช-ล	--ช	-ล--	----	----	----	----	----
----	----	----	----	ม-รม	ดล	ม-รม	-ล-ล
ดล--	----	-ม-ด	ด-รด	รม--	--ช	-ช-ล	ล-ดล
-ม--	ล-ดล	ล-ดล	รม-รม	ดล--	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
ม-รม	---รม	ดล-ร	ล-ดล	รม--	---ล	-ด-ร	ด-รม
ดล--	----	ม-รม	ดล-ดล	-ด--	-ด-ร	----	----
----	-ช-ล	----	----	----	----	----	----
รม-รม	---ม	รม-ดล	-ล-ร	ดล--	---ล	รม-ดล	ล-ดล
รม--	ล-ดล	----	----	----	----	----	----
-ช-ล	----	----	----	----	----	----	----
ม-รม	---ด	-ม-รม	-ด-รม	ดล--	---ล	รม-รม	ล-ดล
-ด--	---รม	รม-ร	ดล-ดล	----	-รมล	-ด-ด	รม-ล
รม-รม	---ล	----	-ช-ล	----	----	----	----